

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SES EĞİTİMİ'NDE TERMİNOLOJİ VE TEMEL
KAVRAMLAR BAZINDA ÖĞRENCİ
YETERLİLİKLERİNİN
İNCELENMESİ**

Seda ERDOĞAN

**İZMİR
2008**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SES EĞİTİMİ'NDE TERMİNOLOJİ VE TEMEL
KAVRAMLAR BAZINDA ÖĞRENCİ
YETERLİLİKLERİNİN
İNCELENMESİ**

Seda ERDOĞAN

Danışman

Prof.Dr. Nergis ŞAKİRZADE SARI

**İZMİR
2008**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/09/2008

Seda ERDOĞAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından..... *G¼zel Seraplar Eğirli*.....
 Anabilim Dalı
 M¼zik Öğretmenliği..... Bilim Dalında
 Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : *Prof. Dr. Nergis Saunirzade Sarı Sarı*
 Üye : *Yrd. Doç. Zihne Dağdelen*
 Üye : *Yrd. Doç. Ebru S. CANBEY*

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

09/09/2008

[Signature]
 Prof. Dr. İbrahim ATALAY
 Enstit¼ M¼d¼r¼

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:.....

Konu Kodu:.....

Üniv. Kodu:.....

Tez Yazarının

Soyadı: ERDOĞAN

Adı: Seda

Tezin Türkçe Adı: Ses Eğitimi'nde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi

Tezin Yabancı Dildeki Adı: The Terminology of Vocal Education and The Research of Student's Sufficiency According to Fundamental Concepts.

Tezin Yapıldığı

Üniversite: DOKUZ EYLÜL

Enstitü: EĞİTİM BİLİMLERİ Yıl: 2008

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

1- Yüksek Lisans (X)

Dili: Türkçe

2- Doktora

Sayfa Sayısı: 162

3- Sanatta Yeterlilik

Referans Sayısı:

Tez Danışmanının

Ünvanı: Prof.Dr.

Adı: Nergis

Soyadı: Şakirzade SARI

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- Terminoloji

1- Terminology

2- Ses Eğitimi

2- Vocal Education

3- Yeterlilik

3- Sufficiency

- 1- Tezimin fotokopi yapılmasına izin veriyorum.
- 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir.
- 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir. (X)

İmza:

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamı güç koşullara rağmen bitirmeme katkıda bulunan danışmanım Sayın Prof. Dr. Nergis Şakirzade SARI'ya, yüksek lisans yapmam konusunda beni teşvik eden ve bitirme aşamasına kadar tüm bilgi birikimini ve manevi desteğini esirgemeyen çok saygıdeğer ses eğitimcim Öğr.Gör. Oğuzhan ŞAHİN'e, her ihtiyacım olduğunda gülen yüzleriyle yardımda bulunan sevgili Tülay EKİCİ, Ceren SAYGI ve Esin Uçal CANAKAY'a, başım her sıkıştığında oğluma benim yerime annelik yapan fedakar annem Bahire BİLGİN ve fedakar kayınvalidem Gülten ORKAN'a, uzun öğrenim dönemime sabırla katlanan sevgili eşim Murat ERDOĞAN'a ve biricik oğlum Barış ERDOĞAN'a sonsuz teşekkürler...

Seda ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa Numarası

Yemin	
Metni.....	i
Tutanak.....	ii
Yüksek Öğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi Tez Veri Formu.....	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablo Listesi.....	viii
Şekil Listesi.....	x
Özet.....	xi
Abstract.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Amaç ve Önem.....	6
Problem Cümlesi	7
Alt Problemler.....	7
Sayıtlılar.....	8
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar.....	10
Kısaltmalar.....	11
BÖLÜM II.....	12
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	12
Şarkı ve Müziğin Doğuşu.....	12
Ses ve İnsan Sesinin Oluşumu	13
Eğitim, Müzik Eğitimi ve Ses Eğitimi Kavramları.....	15
Ses Eğitiminin İlke ve Amaçları.....	20
Türkiye'deki Müzik Öğretmenlerinin Nitelikleri.....	21

Terminoloji nedir?.....	24
Ses Eğitiminde Terminolojinin Önemi ve Öğrencinin Ses Gelişimine Etkisi..	25
Ses Eğitimi Sürecinde Kullanılan Terminoloji.....	26
Sesin Anatomik Yapısı ile İlgili Terminoloji.....	26
İnsanda Ses Sistemi.....	27
Respirasyon (Solunum, Nefes).....	29
Postür.....	29
Solunum Çeşitleri.....	34
Solunum Aygıtları(Aktivatörler).....	35
Diyafram.....	35
Akciğerler.....	37
Trakea (Soluk Borusu).....	39
Kaburgalar ve Karın Kasları.....	39
Titreşim Aygıtı (Ses Jeneratörü).....	39
Larinks (Gırtlak, Haçere).....	40
Yankı Aygıtları (Rezonatörler).....	48
Rezonans.....	49
Burun.....	51
Farinks (Yutak, Boğaz).....	51
Sinüsler.....	52
Ağız Boşluğu.....	53
Damak.....	53
Ses Hastalıkları.....	54
Ses Hastalıklarından Korunma Yöntemleri.....	56
Ses Eğitiminde Genel Olarak Kullanılan Terim ve Deyimler..	57
Fonasyon Tipleri.....	57
Register (Ses Uzamı).....	58
Ses Türleri.....	61
Artikülasyon (Boğumlama)	65
Diksiyon.....	66

BÖLÜM III	67
YÖNTEM	67
Araştırma Modeli.....	67
Evren ve Örneklem	67
Veri Toplama Araçları.....	67
Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi.....	68
Öğretim Görevlileri Görüşme Formu.....	72
Veri Çözümleme Teknikleri.....	72
BÖLÜM IV	74
BULGULAR VE YORUMLAR	74
BÖLÜM V	98
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	98
Sonuçlar.....	98
Tartışma.....	101
Öneriler.....	102
KAYNAKÇA	103
İNTERNET KAYNAKÇASI	107
EKLER	
EK: 1 “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”.....	109
EK: 2 “Başarı Testi Cevap Kağıdı”.....	119
EK: 3 “Başarı Testi Cevap Anahtarı”.....	120
EK: 4 “Öğretim Görevlileri Görüşme Formu”.....	121
EK: 5 “Ses Eğitimi Terimleri Sözlüğü”.....	124
EK:6 Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ölçek Uygulaması Rektörlük İzin Belgesi..	158
EK: 7 Gazi Üniversitesi Ölçek Uygulaması Rektörlük İzin Belgesi	159
EK: 8 Adnan Menderes Üniversitesi Ölçek Uygulaması Rektörlük İzin Belgesi...	160
EK: 9 Pamukkale Üniversitesi Ölçek Uygulaması Rektörlük İzin Belgesi.....	161
EK: 10 Muğla Üniversitesi Ölçek Uygulaması Rektörlük İzin Belgesi.....	162

TABLO LİSTESİ

Sayfa Numarası

TABLO 1	İnsanın Ses Sisteminde Bulunan Aygıtlar, İlgili Ses Organları ve Ses Üretimindeki Rolü.....	27
TABLO 2	Boğaz Hastalıkları, Belirtileri ve Tedavi Yöntemleri.....	55
TABLO 3	Solunum Yolu ve Burun Hastalıkları, Belirtileri ve Tedavi Yöntemleri56	
TABLO 4	Kadın sesleri.....	62
TABLO 5	Erkek sesleri.....	64
TABLO 6	Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi Öndeneme Formunun Güvenirlik Katsayısı.....	69
TABLO 7	Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi Güvenirlik Katsayısı.....	70
TABLO 8	Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testine Ait BelirtkeTablosu.....	71
TABLO 9	Öğrencilerin Başarı Testine Verdikleri Doğru Cevap Sayıları ve Yüzdeleri.....	75
TABLO 10	Öğrencilerin Verdikleri Doğru Cevapların İstatistiki Değerleri.....	76
TABLO 11	Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerin Frekansları, Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları.....	79
TABLO 12	Öğrenci yeterliliklerinin üniversitelere göre varyans analizi.....	80
TABLO 13	Öğrenci Yeterliliklerinin Üniversitelere Göre Farklılığının Tukey HSD Testi Alt Grup Tablosu.....	81
TABLO 14	Sınıf değişkeni için varyans analizi tablosu.....	81
TABLO 15	Öğrencilerin sınıflarına göre yeterlilik ortalamaları.....	82
TABLO 16	Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerdeki Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Frekansları, Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları...83	
TABLO 17	Öğrenci Yeterliliklerinin Cinsiyetlerine Göre T-testi Sonuçları.....	83
TABLO 18	Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerdeki Öğrencilerin Mezun Oldukları LiseninTürüne Göre Frekansları, Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları.....	84
TABLO 19	Öğrenci Yeterliliklerinin Mezun Oldukları Lisenin TürüneGöre T-Testi.....	84

TABLO 20	Öğretim Görevlilerinin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımı.....	85
TABLO 21	Öğretim Görevlilerinin En Son Aldıkları Akademik Dereceye Göre Dağılımı.....	86
TABLO 22	Öğretim Görevlilerinin Meslekteki Görev Sürelerine Göre Dağılımı.....	87
TABLO 23	Öğretim Görevlilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	87
TABLO 24	1. sorunun yanıtları.....	88
TABLO 25	2. sorunun yanıtları.....	89
TABLO 26	3. sorunun yanıtları.....	90
TABLO 27	4. sorunun yanıtları.....	90
TABLO 28	5. sorunun yanıtları.....	91
TABLO 29	6. sorunun yanıtları.....	92
TABLO 30	7. sorunun yanıtları.....	93
TABLO 31	8. sorunun yanıtları.....	94
TABLO 32	9. sorunun yanıtları.....	95
TABLO 33	10. sorunun yanıtları.....	96
TABLO 34	11. sorunun yanıtları.....	97

ŞEKİL LİSTESİ**Sayfa Numarası**

ŞEKİL 1	Sesin oluşmasını sağlayan organlar ve ilgili oldukları sistemler.....	28
ŞEKİL 2	Doğru duruş pozisyonu (Postür).....	30
ŞEKİL 3	İnsanda ses oluşumunun anatomisi (Fonasyon).....	31
ŞEKİL 4	Soluk alma ve verme sırasında diyafram ve göğüs kafesinin durumu...33	
ŞEKİL 5	Nefes alma ve nefes verme sırasında diyaframın hareketi.....	36
ŞEKİL 6	Soluk borusu (trakea), akciğerler ve diyafram.....	38
ŞEKİL 7	Larinksin yandan ve arkadan görünüşü.....	41
ŞEKİL 8	Larinks ve kıkırdakları.....	43
ŞEKİL 9	Epiglottisin açık ve kapalı pozisyonları.....	44
ŞEKİL 10	Ses telleri, yalancı ses telleri, epiglottis, glottis.....	46
ŞEKİL 11	Epiglottis, yalancı ses telleri, ses telleri ve soluk borusu	47
ŞEKİL 12	Ses tellerinin titreşmesi.....	48
ŞEKİL 13	Kafadaki rezonans boşlukları.....	50
ŞEKİL 14	Maksilar, Frontal, Etmoid ve Sfenoid Sinüsler.....	53
ŞEKİL 15	Başarı Testine Verilen Doğru Cevapların(Yeterliliklerin) Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımının Grafik ile Gösterimi.....	78

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitim biliminin temel ilkeleri doğrultusunda yeterli bilgi ve beceriyi kazanıp kazanmadıklarını ve ses eğitimi ile ilgili terminolojiyi özümseyerek, mesleki dillerinde kullanılır hale getirip getirmediğini tespit etmektir.

Araştırmada, öğrencilerin terim bilgisini ölçmek amacıyla “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”, öğretim görevlilerinin ses eğitimi dersi terminolojisi ile ilgili görüşlerini araştırmak için ise “Öğretim Görevlileri Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Başarı Testi, Ege Bölgesi’nde bulunan üniversitelerin E.F. G.S.E.B. Müzik Eğitimi A.B.D.’da 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim görmekte olan 2, 3 ve 4.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Araştırma sonunda, öğretmen adaylarının ses eğitimi ile ilgili terimler konusundaki yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Yeterlilikler üniversitelere ve cinsiyetlere göre farklılık gösterirken, sınıflara ve mezun oldukları lisenin türüne göre farklılık göstermemektedir.

Öğretim görevlileri, terminolojinin ses eğitiminde çok önemli bir yeri olduğunu, fakat ders sürecinde teorik olarak verilen bilgilerin, öğrencilerin aklında kalıcı olmasının sağlanması konusunda sıkıntılar yaşandığını belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Terminoloji, Ses Eğitimi, Yeterlilik

ABSTRACT

The aim of this research is that if the music teacher students have gained enough knowledge or skills about the essential principals of science of vocal education and to find out that if they have assimilated the terminology about vocal education in order to use it in their professional language.

During the research “The Vocal Education Test” is used in order to realize the knowledge level of terms that achieved by the learners and “Interview Form to Ones In Charge of Education” is used to find out the views of lecturers about the terminology of vocal education lesson.

“The Success Test” is applied to the students of 2nd, 3rd and 4th grades who study in the music teacher department of the universities which exist in the Aegean Region in 2007-2008 Educational Term.

As the result of this research, it is reached that the level of sufficiency in the terms of vocal education of music teacher students is mediocre. This sufficiency differs by sex and various universities but the kind of high schools that learners graduated from and various classes had no effect.

The teachers of the universities point out that the terminology has a major existence in the part of vocal education, however there has been problems about giving the datas to the students during the lessons as because they are theoretical, the students are not able to keep them in mind.

Key Words: Terminology, vocal education, sufficiency.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmektedir.

Problem Durumu

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda okutulan en önemli derslerden birisi ses eğitimi dersidir. Çünkü, bir müzik öğretmenin, sesini ortalama otuz yıl kullanacağı düşünülürse, müzik eğitimcilerinin tam ve sağlıklı bir ses eğitiminden geçmeleri şarttır.

Öğretmenlik; çeşitli bilgileri öğretim metodlarına uygun olarak öğrenmek durumundaki kişilere aktararak öğretilme işidir. Bunun için de etkili bir konuşma, güzel bir ifade yeteneği ve iyi eğitilmiş bir ses gereklidir. Güzel konuşamayan bir öğretmen, iyi ve özlu bir anlatım yapamaz. Çok bilgili olmak, iyi bir öğretmenlik için tek başına yeterli değildir. Tüm meslek grupları için güzel konuşma önemlidir. Öğretmenlik mesleğinde ise, sesle uzun yıllar kalabalık sınıflara hitap etmek gerekeceğinden, ses eğitimi daha bir önem kazanır. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki, öğretmen adayları ileride ses kaybına uğramaları için, ses eğitimi ve sesin korunması konusunda bilgilendirilmelidirler.(Töreyin, 1996)

Bu sebeple, müzik öğretmenliği programlarında ses eğitimi dersinde karşılaşılan anatomik yapı ve ses eğitimi ile ilgili birçok terimi tam olarak bilmesi ve benimsemesi, müzik öğretmenin hem kendi ses sağlığını, hem de öğrencilerinin ses sağlığını koruması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Töreyin (1998: 81), "Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi" başlıklı doktora tezi araştırması sırasında, görüşme yaptığı bazı ses eğitimi uzmanlarının, sanat ve bilimin bileşkesi olan şan eğitiminin "uygulama" ve "kuramsal bilgi" boyutunu, birbirinden ayrı tutarak verdiğini ya da şan eğitiminde öğretimin yalnızca "taklit" ve "usta-çırak" yöntemiyle yapılabileceğini düşündüklerini ortaya çıkarmıştır.

Ses eğitimcisi, öğrencisine sesini nasıl kullanacağı konusunda bilgiler verirken öğrencinin yabancı olduğu birçok terim kullanır. Öğrenci ise, bu terimlerin çoğunu genellikle anlamakta ve anlamlandırmakta zorlanmaktadır. Çoğu zaman öğrenciler, üzerinde fazla düşünmeden, ses eğitimcisinin söylediklerini yaparlar, bazen de onun çıkardığı sesleri taklit etmek yoluyla, doğru ya da yanlış, kendilerine göre bir teknik geliştirerek mezun olurlar. Öğrenci taklit etmek yerine, nasıl doğru ses üretebileceğinin yolunu öğrenmelidir. Bunun yolu da, sesi oluşturan anatomik yapı ve ses eğitimi ile ilgili terminolojiyi tam olarak anlamaktan ve öğrenmekten geçer.

Ses eğitiminde kavramlar oldukça soyuttur. Bir piyano dersinde notanın hangi tuşa basılarak çalınacağı, elin hangi pozisyonda tutulacağı, bir gitar dersinde hangi tellere basılarak akor oluşturulacağı ya da bir üflemeli çalgı çalarken hangi delikler kapatılırsa hangi sesin çıkacağı çok açık bir şekilde ifade edilebilir.. Fakat şarkı söylerken öğrenci, eğer insan vücudunun anatomisini yeteri kadar bilmiyor ve "sesi çevir", "sesi maskeye oturt", "maskede rezonans oluştur", "kelimeleri iyi artiküle et", "postürünü düzelt" gibi ders sırasında sıkça telaffuz edilen deyimlere bir anlam yükleyemiyorsa, sesini geliştirme süreci oldukça yavaş ve uzun olacaktır.

Ses eğitimi derslerinde, sesin rezonans bölgelerine ulaştırılması için "sesi maskeye al, sesi öne taşı, sesi yukarıya yönlendir!" gibi uyarıları, her ses eğitimcisi sıkça kullanmaktadır. Öğrenciye yöneltilen bu soyut komutlar, öğrenciyi uygulama zorluğuna sokmaktadır ve problem burada ortaya çıkmaktadır. Ses eğitiminin, eğitim süresi bu zorluklardan dolayı da uzamaktadır. Kimi zaman da hiç başarılı olunamamaktadır. Müzik öğretmeni adayı mesleği boyunca en önemli aracı sesini bilinçli kullanamamaktadır. Oysa bilinç düzeyine ulaşan bilgi, kalıcı olur. (Güvenir, 2006)

Müzik öğretmeni adayları, meslek yaşamları boyunca kullanacakları en önemli materyal olan seslerini, öğrencilik hayatları boyunca , yapılan bazı araştırmalardan da görüldüğü üzere, kısıtlı ders saatleri ve yetersiz program nedeniyle gerekli ölçüde geliştirememekte ve bu süreci verimli bir şekilde tamamlayamamaktadır.

Ses eğitimi dersinin süre olarak yetersiz alınması koro-repertuar derslerinin kalitesini direkt olarak etkilemektedir. İki yıl süre ile sınırlı kalan ses eğitimi dersi teknik olarak amacına ulaşmaya başladığı anda bitmekte, başka bir ifade ile olgunlaşmadan son bulmaktadır. Koro-repertuar derslerinin kalitesinin artması adına ses eğitimi derslerinin süresinin dört yıla çıkartılması gerekmektedir...

...Sonuç olarak seslerini daha doğru, bilinçli, sağlıklı kullanabilen müzik eğitimcileri yetiştirmek için ses eğitimi derslerini müfredatta dört yıl haftada bir saat okutulması zorunluluğunu ortaya koymuştur.(Sevinç ve Şimşek, 2004)

Yükrük'e göre, "Müzik öğretmeni adayları sesi doğru yerde, temiz olarak üretme, rezonans bölgelerini kullanarak büyütme ve zenginleştirme becerisini, ses eğitimi ile ilgili derslerde yeterince kazanamamakta ve uygulayamamaktadır." (Yükrük, 2004)

Müzik eğitimi bölümlerinde müzik öğretmeni adayına sesle ilgili olarak yeterli bilgiler verilmemektedir. Anadal ses eğitimi süresince yalnızca ses egzersizleri ve şarkı söylemeye yönelik uygulamalara yer verilmektedir. Bu da öğretmen adayını programlarda yer alan asıl amaçlara ulaştırmaktan uzak bırakmaktadır. Oysa bir kemancı kemanın yapısını, özelliklerini görür, bilir, kaslarının da farkına vararak eğitimini sürdürür. Bir piyano öğrencisi önce piyanodaki tuşların ne olduğunu bilir, piyano hakkında bilgileri kavrar, düşünce ve kasları vasıtasıyla piyano eğitimini sürdürür. Bu eğitimi sırasında da belirli teknik düzeylere ulaşmak için çeşitli metodlarla çalışır, çeşitli öğretim süreçleri içerisine alınır.

Müzik öğretmeni adayı, ses eğitimi alanında her şeyden önce fiziksel olarak sesin nasıl meydana geldiğini, insan sesinin nasıl oluştuğunu, sesi elde etmeye yarayan organları bilmeli, tanımalı, sesin

bakımı, korunması ve eğitimi ile ilgili bilgileri öğrenmeli, çeşitli ses rahatsızlıkları hakkında bilgilenmeli, ses sorunlarına ilişkin başvuracağı yerleri tanımalı ve sesin nasıl güzel kullanılması gerektiğine ilişkin düzgün ve doğru söyleme tekniklerini öğrenip bunları uygulayabilmelidir. (Göğüş,1994: 5, 6)

Nöromüsküler (sinir-kas) koordinasyonunun gerçekleşmesi için şan hocaları öğrencilerinden her zaman fizyolojik gerçeklere uymayan bazı imajlarla çalışmalarını ister. Bazı ses organlarına istemli olarak hükmetmek mümkün olmadığından “boğazını aç”, “gırtlakını aşağıya çek”, “damağını kaldır” gibi öneriler yeni başlayan bir şan öğrencisi için anlaşılması zor kavramlardır. Ancak birkaç yıl sonra öğrenci istenilenleri yapabilecek duruma gelir.(Ömür, 2001: 48)

“...Bu konuda yapılan psikolojik araştırmalar, bir hareketi yapmayı düşünmenin, o hareketi yapmayı kolaylaştırdığını göstermiştir...” (Ömür, 2001: 48)

Eğer bir öğrenci, kendi vücudunun anatomik yapısı ile ilgili teorik bilgiye sahip değilse, kafasında neyi, nasıl canlandıracağını bilemez. Bu da, büyük bir zaman kaybına sebep olur. Bu nedenle, öğretmen adaylarının öncelikle sesi oluşturan organları ve bunların anatomik yapısını, daha sonra sadece ses eğitimine özgü olan birçok terim ve deyimini, tam olarak öğrenmeleri, içlerine sindirmeleri ve özümseyebilmeleri gerekmektedir. Çünkü bu terimler öğrencinin , öğretmenlik yaşamı boyunca sürekli karşısına çıkacaktır.

Töreyin (1996)'e göre,

* Türkiye'de ses sağlığı, kullanılması, bakımı ve korunması konusunda aileler ve öğretmenler gerekli ve yeterli bilgiye sahip değildirler.

* Bu konuya gereken önem verilmediği için çocuk ses sağlığı sürekli risk altındadır.

* Çeşitli kademedeki öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunda yanlış ses kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan fonasteni hastalığı (meslek hastalığı) da büyük ölçüde yaygındır.

* Öğretmenler, öğrencilerinin ses sağlığı ve problemleri ile ilgilenen şekilde bilgili ve bilinçli yetiştirilmemektedirler.(Töreyn, 1996)

Profesyonel ses adaylarında karşılaşılan ses sorunları; sesin meydana gelişinde birbirleriyle mükemmel bir koordinasyonla çalışan üç sistemin (respiratör-vibratör-rezonatör) doğru kullanılmaması veya yönlendirilmemesi ve artikülasyon bozukluğu ile ortaya çıkmaktadır. Bilinçsiz alışkanlıklar, ses üretim mekanizmalarındaki değişiklikler olarak kalıcı alışkanlıklara dönüşmektedir. Zamanında önlem alınıp düzeltilmediği takdirde sesi oluşturan yapılar zarar görmekte ve bu nedenle ses özellikleri bozulmaktadır.(Yiğit, 2004)

Öğretmen adayları, ileride mesleklerini icra ederlerken, çeşitli koro faaliyetlerinde bulunacaklar, bu esnada öğrencilerinin güzel ve doğru şarkı söyleyebilmelerini sağlamak amacıyla çeşitli ses egzersizleri yaptıracaklardır. Kimi zaman, öğrencilerinin bir kısmında bazı ses rahatsızlıkları ya da ses problemleri olduğunu görecektir. İşte böyle durumlarda bir müzik öğretmenin, sesin anatomik yapısı ve ses hastalıkları konusunda tam donanımlı olması, kendisine ve öğrencilerine büyük fayda sağlayacaktır. Böylelikle öğrencilerini, ses hastalıkları konusunda en iyi şekilde yönlendirebilecek, ses alıştırmalarını ise, gelişigüzel değil, bilinçli ve zararsız bir şekilde yürütebilecektir.

Eğer müzik öğretmeni adayları, öğrencilik yılları boyunca, ses eğitimleri sırasında kullanılan terimlerin ne denli önemli olduğunun farkında olmazlarsa, mezun olduktan sonra, öğretmenlik yaparken yaşadıkları bazı tecrübeler ile fark edeceklerdir. Zamanında öğrenmedikleri terimleri, daha sonra çeşitli bilimsel makaleler, kitaplar ya da internet yoluyla araştırma yoluna gittikleri zaman, bu kaynaklarda karşılaştıkları terimler, büyük çoğunlukla orijinal halleriyle karşımıza çıkacaktır.

Bu tezde, müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi sürecinde kullanılan terimleri, orijinal ya da Türkçe veya her ikisini birlikte, ne derece öğrenebildikleri ve çeşitli kavramları ne derece algılayabildiklerinin yanı sıra, okudukları üniversite,

sınıf, cinsiyet ve mezun oldukları lisenin türü gibi çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermedikleri de araştırılmaktadır.

Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının, öğretmenlik hayatlarında kullanacakları en önemli materyal olan seslerinin, en verimli ve doğru şekilde eğitime çalışıldığı süreç içerisinde, ses eğitim biliminin temel ilkeleri doğrultusunda yeterli bilgi ve beceriyi kazanıp kazanmadıklarını ve ses eğitimi ile ilgili terminolojiyi özümseyerek, mesleki dillerinde kullanılır hale getirip getirmediğini tespit etmektir.

Diğer taraftan, yapılan dokümantasyon analizlerinden, değişik yazarların çıkarmış oldukları “müzik terimleri sözlüğü”nün dışında, sadece ses eğitimine özgü olan terimlerin bulunduğu bir kaynağın mevcut olmadığı anlaşılmıştır. Eldeki sözlüklerde ise, ses eğitiminde geçen tanımlar eksik ve yetersizdir. Bu sebeple bu çalışma; araştırmacının, ses eğitimi gören bütün öğrencilerin daha ayrıntılı bilgiler edinebileceği ve daha rahat anlayabilecekleri düzeyde oluşturacağı “Ses Eğitimi Terimleri Sözlüğü”nün , hem müzik eğitimi bölümlerinde , hem de konservatuvarların “şan” anasanat dalında öğrenim görmekte olan öğrencilere birer rehber, değerli ses eğitimi öğretim görevlilerine ise, derslerinde kullanabilecekleri yardımcı bir materyal niteliğinde olması amacını taşımaktadır.

Problem Cümlesi

Bu amaçtan yola çıkılarak şöyle bir problem cümlesi oluşturulabilir:

Ses eğitiminde terminolojinin önemi nedir ve öğretmen adaylarının ses eğitimi sürecinde sıklıkla karşılaştıkları temel kavram ve deyimleri algılama, anlamlandırma ve bunları meslek yaşamlarında kullanabilir hale getirebilme düzeyleri çeşitli özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

1. Ses eğitiminde terminoloji nedir ve ses eğitimi sürecinde karşılaşılan terimler nelerdir?

1.a. Ses eğitimi sürecinde karşılaşılan anatomik yapı ile ilgili terimler nelerdir?

1.b. Ses ile ilgili hastalıklar ve tedavi yolları nelerdir?

1.c. Ses eğitimi sürecinde genel olarak karşılaşılan terim ve deyimler nelerdir?

2. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği ne ölçüdedir?

3. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, çeşitli özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

3.a. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, üniversitelerine göre farklılık göstermekte midir?

3.b. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, sınıflarına göre farklılık göstermekte midir?

3.c. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

3.d. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, mezun oldukları lisenin türüne göre farklılık göstermekte midir?

4. Öğretim görevlilerinin bireysel ses eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

4.a. Öğretim görevlilerinin, ses eğitimi terminolojisi ve kuramsal bilgiler konusundaki görüşleri nelerdir?

4.b. Öğretim görevlilerinin ses eğitimindeki ölçme ve değerlendirme modeli konusundaki görüşleri nelerdir?

4.c. Öğretim görevlilerinin ses eğitiminde kullanılan soyut ve somut kavramlarla ilgili görüşleri nelerdir?

Sayıtlar

Araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir:

- 1- Uygulanan yöntemlerin bu araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu,
- 2- Tarama ve görüşme yöntemiyle elde edilen bilgilerin araştırmayı desteklediği,
- 3- Uzman kişilerin alanlarındaki yeterli bilgi ve birikime sahip oldukları,
- 4-“Başarı Testi” uygulanan öğrencilerin samimi cevaplar verdikleri,
- 5-“Başarı Testi”ndeki her yanlış cevabın “yanlış bilgi sahibi olma”, her boş cevabın ise “bilgi sahibi olmama” durumundan kaynaklandığı ,

6-“Yeterlilik” ifadesi ile anlatılmak istenenin öğrencilerin “Ses Eğitim Terminolojisi Başarı Testi”nde verdikleri toplam doğru cevap sayısı olduğu,

7-“Öğretim Görevlileri Görüşme Formu” ile görüşleri alınan öğretim görevlilerinin samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1-Bu araştırma, D.E.Ü., P.Ü., M.Ü. ve A.D.Ü. E.F. G.S.E.B. Müzik Eğitimi A.B.D. Lisans II., III. ve IV. Sınıf (II. yarıyıl) öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Araştırma bilgileri, 2007-2008 Eğitim- Öğretim yılı Bahar Dönemini kapsamaktadır.

2- Bu çalışmada kullanılan “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”ndeki soruların içeriğini oluşturan terimler, Bireysel Ses Eğitimi ve Bireysel Çalgı Eğitimi (Şan) derslerinde kullanılmakta olan ses eğitimi ile ilgili her tür terimi içermektedir.

3- Ayrıca, “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”nde ve “Öğretim Görevlileri Görüşme Formu”nda bulunan kişisel bilgileri içeren maddeler üzerinde de durulmuştur.

4- Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin isimleri gizli tutulmuştur.

5- Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi, “Bireysel Ses Eğitimi” dersi almış ve halen almakta olan lisans 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmış, 1. sınıflar, müfredat gereği henüz yeterli bilgiye sahibi olamayacakları düşünülerek kapsam dışı bırakılmıştır.

6- Görüşme yöntemi ile görüşleri alınan uzmanlar, Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi’nin uygulandığı üniversitelerde görev yapmakta olan ve “Bireysel Ses Eğitimi” derslerine giren öğretim görevlilerinden oluşmaktadır.

Tanımlar

Terminoloji: Terim bilimi. Bir sanat kolunda, bilim dallarında veya teknik alanlarda özel olarak kullanılan terimlerin tümü.

Başarı testi : Bir kişinin aldığı belli bir öğretim veya eğitimin sonucu olarak kazandığı bilgi/kabiliyetlerin ölçülmesinde kullanılan test.

Geçerlik : Bir veri toplama aracının ölçmesi gereken özellikleri, ölçülmemesi gereken özelliklerle karıştırmadan ölçebilme yeterliliği.

Güvenilirlik : Bir veri toplama aracının ölçmeye çalıştığı özellikleri zaman ya da denek/cevaplayıcı farklılığından etkilenmeden doğru şekilde ölçebilme gücü. Bu gücün göstergesi, farklı zamanlarda ya da farklı gruplar üzerinde yapılan ölçümler arası tutarlılıktır.

Açık uçlu sınav sorusu : Bir konuya ilişkin derinlemesine cevaplar verilmesini gerektiren ve değişik şekillerde yanıtlanabilen soru.

Çoktan seçmeli test : Öğrenciden, sunulan cevapların içinden en doğru olanını seçmesinin beklendiği bir seçim testidir.

Eşleştirme Testi: İki grup halinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan öğelerin, belli bir açıklamaya göre; örneğin, terimlerle- anlamlarının, yazarlarla –eserlerinin eşleştirilmesi biçiminde kullanılan başarıyı ölçme aracıdır.

Doğru-yanlış testi :Öğrencilerin belirli ifade ya da çözümlerin doğru mu, yanlış mı olduğunu belirlemelerini gerektiren testtir.

Kısaltmalar

- TDK:** Türk Dil Kurumu
D.E.Ü.: Dokuz Eylül Üniversitesi
P.K.Ü.: Pamukkale Üniversitesi
M.Ü.: Muğla Üniversitesi
A.D.Ü.: Adnan Menderes Üniversitesi
AGSL: Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
B.E.F.: Buca Eğitim Fakültesi
E.F.: Eğitim Fakültesi
G.S.E.B.: Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
A.B.D.: Anabilim Dalı.
E.B.E.: Eğitim Bilimleri Enstitüsü
E.B.B.: Eğitim Bilimleri Bölümü
KBB: Kulak burun boğaz
Tr: Türkçe
İng: İngilizce
İsp: İspanyolca
İt: İtalyanca
Fr: Fransızca
Alm: Almanca
Lat: Latince
Yun: Yunanca
Arp: Arapça
Bkz: Bakınız

BOLUM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ses, ses eğitimi, terminoloji, sesin anatomisi, ses hastalıkları ve ses eğitimi terimleri ile ilgili yazılmış olan yerli ve yabancı kaynaklara yer verilmiştir.

Şarkı ve Müziğin Doğuşu

Ses, insanlığın başlangıcından beri duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde önemli bir yer tutmuştur. Bütün eski doğu ve batı uygarlıklarında insan sesine öncelik verilmiştir. İnsan sesi, müzik yapmaya yarayan araçların en doğal, en soylusu ve en etkileyicisidir. Aynı zamanda eğitimi de en zor olanıdır.

İlk şarkı ve müziklerin oluşumuna ilişkin farklı düşünce ve tezler öne sürülmektedir..

İnsanoğlu var olduğundan beri şarkı söylemiştir. Şarkı söylemek, içgüdüsel bir eylemdir. Bir çok müzik bilimciye göre müzik şarkı söylemekle başlamıştır..Darwin, şarkı söylemenin, hayvan seslerini taklit ile başladığını, J.J. Rousseau ise, şarkının ses tonunun yükselmesi ile ortaya çıktığını söylemiştir. Diğer araştırmacılar da, konuşma ve şarkıyı, müziğin çıkış noktası olarak kabul ederler.(Koçak,1998)

Doğadaki ses ve gürültüleri, korku ve kuşkuyla izleyen ilk insan, bunları yansılamış, topluca yaşamaya başladıktan sonra da, birbirleriyle anlaşabilmek için, seslenerek, el, baş, kaş, göz simgeleriyle, dokunarak, dürterek, kısacası hareket, jest ve mimiklerle meramlarını anlatmaya çalışmışlardır. Giderek yaygınlaşan ve ortak bir duruma gelen bu anlaşma biçimi, toplumca da benimsenmiştir.(Egüz, 1991)

İlkel çağlarda insanların doğanın seslerine kulak verdiği ve bunları taklit ettiği, aynı grup içinde yaşayanların birbirleriyle haberleşebilmek için bu sesleri kullandıkları iddia edilir. Böylelikle değişik sesleri algılayan beynin kapasitesindeki artışa denk düşen bir oranda dil becerilerinin de artması doğaldır.(Ömür, 2001)

Öte yandan, kanıtı olmayan, bilimsel veriler ve bulgulara dayanmayan varsayımlar geçersiz olduğundan, müziğin seslendirilmesine ilişkin ilk kanıtların 1877 yılında Edison'un fonografı icat etmesiyle belgelenmeye başladığını bilmekteyiz. Bu tarihten önceki ilkel çağlara kadar uzanan resim ve harf yazıları ve ilkel müzik aletleri gibi bulgular, ilkel çağlarda pratikte nasıl bir müzik yapıldığını, seslendirmenin nasıl olduğunu belgelememektedir.

Sachs (1965:1), 18. yy sonlarında başlayan ve 19. yy'da sürdürülen “müziğin doğuş teorileri” üzerine “Kısa Dünya Musikisi Tarihi” adlı kitabında, bu tip düşüncelerin soyut varsayımlardan oluştuğunu ifade etmektedir. Sachs'a göre, eğer bu varsayımlar doğru olsaydı, insanların ilk çağlarını andıran bugünkü bazı ilkel kabilelerin kuş ötüşleri gibi şarkıları, haberleşmeye benzeyen ezgileri v.b. olması gerekirdi.

Ses ve İnsan Sesinin Oluşumu

Ses, “kulağın duyabildiği titreşim” (TDK, 93) şeklinde tanımlanır.

“Ses, bir enerjidir. Titreşen moleküllerin ortam moleküllerini harekete geçirerek yayılması sonucu ortaya çıkan bir hareket enerjisidir.” (Çongur, 2001. s.4; Efe 2002: s. 11'deki alıntı)

Ses, kulağın ilemesiyle beyni uyarıcı etkiyi sağlayan fiziksel bir olaydır. Sesin varolabilmesi için bu etkiyi yaratan bir kaynak, uyarıcı etkinin kulağa kadar gelmesini sağlayan ortam ve ayrıca bu etkiyi sağlayacak kulak ve beynin bulunması gerekir. Bunlardan birinin yokluğu durumunda ses de yoktur. Ses ancak bu üç öge sayesinde varolabilir. (Çevik, 1999: 13)

Şarkıların çıktığı en temel kaynak ise insan sesidir. İnsan sesi, hem konuşmayı, hem de şarkı söylemeyi becerebilen bir yapıya sahiptir. Her insan, eğer sesi doğru bir şekilde eğitilirse, şarkı söyleyebilir. Bazı insanların ise, doğuştan gelen güzel ses rengi ve güzel şarkı söyleme kabiliyeti vardır. Bu tip insanlar da, ses eğitimi ile seslerinin kapasitesini ve şarkı söyleme tekniğini daha da geliştirebilirler.

Toplumsal bir varlık olan insan hayatında, konuşma ve iletişim kurma çok önemlidir. İnsanlar kendilerini doğrudan ifade etme aracı olarak da sesini kullanmaktadır.

İnsanda sesin oluşumu iki önemli ögeye bağlıdır. Hava ve ses telleri. Mesleğini konuşarak yürütmek durumunda olan avukatlar, hatipler, politikacılar ve öğretmenler doğru, etkili ve güzel konuşma biçimini öğrenmekle kalmayıp, ses sağlığı ve korunması hakkında da bilgilendirilmelidirler. Soluk almaya yarayan organlar, soluk basıncını düzenleyen organlar ile sesin oluşumunu sağlayan organlar (özellikle vocal cordlar) yapı ve işlevleriyle birlikte tanıtılıp öğretilmelidir.(Töreyin,1996)

İnsan sesi sanıldığı gibi yalnızca gırtlaktan çıkmaz. İnsan sesi tüm vücudun mükemmel bir uyum içinde çalışması sonucu gerçekleşir. İnsan sesinin normal çıkabilmesi için vücudun dik ve dengede durması (postür), göğüs kafesi, akciğerler ve solunum kasları gibi solunum sistemini oluşturan organların sağlıklı olması gerekir. Hava üfleyen organlar dışında, sesin ince ayarını yapan gırtlakın tüm bölümleri de sağlıklı olmalıdır.

Bunlar da yetmez. Sesin rengini belirleyen rezonans boşluklarının da sağlıklı olması gerekir.(Ömür, 2001: 19)

“Sesin çıkmasına ve çeşitlenmesine yarayan organlar göğüs boşluğu, akciğerler, küçük dil, dil, damak, diş etleri, dişler, dudaklar, geniz ve burundan oluşur.”(Töreyin,1996)

Eğitim, M¼zik Eğitimi ve Ses Eğitimi Kavramları

Eğitim kavramı, birçok eğitimci tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır.En yaygın tanımı ile eğitim, “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” (Ertürk, 1972: 12)

Diğer eğitimciler ise kendi görüşleri doğrultusunda eğitim kavramını şu şekillerde tanımlamışlardır:

“Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir.”(Oğuzkan, 1974)

“Kişinin, yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür.” (Good, 1959; Fidan ve Erden, 1994 : s. 19’daki alıntı)

Eğitim, uygulamalı bir bilim alanıdır. Tasarlanan eğitim süreci, öğretmen, öğrenci ve çevre boyutlarıyla birlikte programın uygulamadaki görünümünü oluşturur. Öğrenci ile sürekli etkileşim halinde olan öğretmen, öğrenciye programın öngördüğü hedef ve davranışları kazandırmakla yükümlüdür. (Töreyin,1996)

Uçan (1994: s.23)’a göre ise; müziğin insan yaşamında belli fonksiyonları vardır. Bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşamındaki fonksiyonlarının yeterince etkili ve verimli olabilmesi için, insana birtakım davranışlar kazandırılması eğitim ile sağlanmaktadır.

“Çağdaş eğitimde bireyler, bedensel, zihinsel ve ruhsal yapılarıyla bütünlük içinde düşünülerek, yetenek ve yetilerinin elverdiği en üst düzeye çıkarılacak şekilde eğitilirler.”(Töreyin, 1994)

Çağdaş eğitimin kollarından birisi de müzik eğitimidir. “Müzik eğitimi” kavramının tanımını yapmadan önce “müzik” kavramına bir göz atmak yerinde olur.

“Müzik” kelimesinin temel kaynağı ,Yunan mitolojisinde “esin veren tanrıça” anlamına gelen Müz’lerden kaynaklanmaktadır. Bu kaynaktan yola çıkarak tüm dillere değişik şekillerde geçmiştir.

Rousseau’ya göre müzik, “sesleri kulağa hoş gelecek şekilde düzenleme sanatıdır.”(Aktüze, 2004: 378)

“Müzik, insanoğlunun toplumsal, sosyal, dinsel, büyüsel, duygusal, düşünsel gereksinimlerini karşılamak için kullandığı ölçülü-serbest, düzenli ses ya da çalgı ile doğal yapay aygıtların sesleriyle oluşturduğu kültürel bir yapıdır.”(Yayingöl, 1988; Efe, 2002: s. 1’deki alıntı)

Uçan’a göre (1994), “Müzik, duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerle işleyip, anlatan bir bütündür.”

Müziğin, hem bir eğitim aracı hem de bir eğitim alanı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Uçan’a (1994) göre; eğitim alanında önem kazanan *müzikli eğitim, müzikle eğitim, müzik yoluyla eğitim* kavram ve uygulamaları, temelde müziğin etkili ve verimli bir eğitim aracı olmasından kaynaklanır. Nitekim, iyi müzik dinleyerek yetişen çocuğun iyi ve doğru olacağı yönündeki düşünceler sebebiyle, müziğin bir eğitim aracı olarak kabul edilmesi Konfiçyus’tan Eflâtun’a, Fârabî’ye kadar uzanmaktadır. Bu anlayış, bütün Doğu ve Batı geleneklerinde ve uygulamalarında yerini bulmakla birlikte, modern devirlerde ise Rousseau, Pestalozzi, Dewey gibi eğitim konularıyla ilgilenenlerin dikkatlerinden kaçmamıştır. Pedagojinin kurucuları sayılan, insan zihninin gelişmesine dair önemli katkılarıyla tanınan Gesell; gelişmenin çeşitli aşamalarını ayırmaya çalışan Bühler ve çocuk düşüncesi, çocuğun sosyal ve moral gelişmesi hakkında yaptığı çalışmalarla, günümüzün uygulamalı eğitim incelemelerine kapı açan Piaget, müziği ve sanatı bir eğitim yöntemi olarak kabul etmiştir.

Uçan (1994), müziğin aynı zamanda bir eğitim alanı olduğunu belirtmiştir. Müziğin insan yaşamındaki öteki işlevlerinin düzenli, etkili ve verimli olarak işleyebilmesi için, insanların müzik yoluyla yetiştirilmelerinin yeterli olmadığını, bunun yanında bazı insanların müzik alanının belirli dallarında yetiştirilmelerinin de zorunlu olduğunu vurgulamıştır. İşte müzik öğretmenleri, tam da bu amaca yönelik hizmet vermektedirler.

“Müzik öğretmeni, müzik dalında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlilikleri kazanarak öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş kimse demektir.” (Uçan, 1987; Şentürk , 2001)

Müzik eğitimi ise, “Bireyin genel ve müziksel davranışlarında kendi müziksel yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimler oluşturma sürecidir.”(Uçan, 1994: 35)

Müzik eğitiminin genel kapsamında bulunan boyutları, içeriksel açıdan ele aldığımızda şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Müziksel işitimi (kulak) eğitimi
- 2- Ses eğitimi
- 3- Çalgı eğitimi
- 4- Müziksel devinim ve tartım (ritim) eğitimi
- 5- Müzik bilgisi eğitimi
- 6- Yaratıcılık eğitimi
- 7- Beğeni eğitimi
- 8- Müziksel kişilik eğitimi
- 9- Müziksel etkinlikler eğitimi

10- Müziksel kullanım ve yararlanım eğitimi (Uçan, 1994: 14)

Ses eğitimi alanı, çağdaş müzik eğitiminin en önemli boyutlarından birisidir. Ses eğitimi konusunda uzmanlığını kanıtlamış olan değerli öğretim görevlileri, ses eğitimini kendi ifadeleri ile şu şekilde tanımlamışlardır:

Müzik öğretmenliği eğitiminde öğretmen adayına çeşitli öğrenim deneyimleri kazandırarak, temel müziksel davranışlarını biçimlendiren “müzik alanı” dersleri arasında önemli bir yere ve işleve sahip olan “ses eğitimi”, bireyin sesini, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları kazandırma sürecidir. Bu süreç bireysel olarak düzenlenebileceği gibi topluluğa yönelik de programlanabilir. Aynı zamanda disiplinler arası bir performans alanı eğitimi olup, tıp bilimi (foniatri), dil bilimi, yöntem bilim, psikoloji, stil bilgisi, müzik kuramları bilgisi, piyano çalma becerisi v.b alanlarla iletişim kurmaktadır. Bu eğitim sadece soyut bir yaklaşımla, duyumlara bağlı olarak örneklendirme yansılama yöntemiyle değil, aynı zamanda ses organlarının fizyolojisi ve işlevlerine ilişkin konularda bilgilendirme ile de pekiştirilerek, genel amaçlar doğrultusunda yapılmalıdır. (Çevik, 2006).

“Ses eğitimi; bireylere konuşma ve/veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı ve içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran, disiplinler arası bir özel alan eğitimidir. Tanımda kullanılan “doğru”; anatomik ve fizyolojik yapıya, dil ve müzik özelliklerine, gerçeğe ve kurallara uygunluğu, “güzel”; söyleme biçimindeki uyum ve ölçülebilir davranışlardaki dengeyi, “etkili” kavramı ise, başkaları üzerinde bıraktığı izi nitelendirmektedir.” (TDK, 1988, Töreyn, 1998: s. 10’daki alıntı)

Bir bireyin, hayatı boyunca sağlıklı ve verimli bir şekilde sesini kullanabilmesi için, sesini oluşturan ince detaylarla bezenmiş anatomik yapıyı ve mutasyon dönemi sırasında meydana gelen değişiklikleri bilmesi ve bu dönemlerde sesin nasıl kullanılması ve korunması gerektiği konusunda bilinçli davranması gerekmektedir. Bu bilinç çocukluk yıllarında aşılmalı ve eğitimle ses gelişimine yardımcı olunmalıdır.(Töreyn, 1996)

Ses eğitiminde en önemli noktalar nefesin doğru alınıp kullanılması, sesin doğru yerde oluşturulması (anatomik yapıya uygunluk), dilin doğru bir şekilde kullanılması ve müziğin doğru olarak söylenmesidir. Bütün bunları en doğru şekilde uygulayabilmek için de, ders sırasında ses eğitimcisinin telaffuz ettiği terim ve

kavramları anlayabilmek çok büyük önem taşır. Aksi takdirde öğrenci sesini doğru yerde ve en doğru teknikle oluşturabilmek için uzun yıllar çaba sarf etmek zorunda kalabilir.

Bir müzik öğretmenin en çok işine yarayacak olan ve her ortamda rahatlıkla kullanabileceği tek enstrümanı kendi sesidir. Nitekim, günümüzde hala birçok okulda müzik odası bulunmamaktadır. Bu sebeple de piyano, org gibi eşlik yapacak bir enstrüman kullanmak ve onu her gün yanında taşımak oldukça zor, neredeyse imkansız bir iştir. Bir müzik öğretmeni adayı, meslek yaşamı boyunca sesini ortalama otuz yıl kullanacaktır. Bu derece önemli bir olan enstrümanını öğrencilik hayatı boyunca en iyi şekilde eğitmek, ses eğitimcısından sonra kişinin kendisine düşmektedir. Öğretim görevlisi, ne kadar iyi bir eğitimci ya da öğrencinin sesini ne kadar iyi tanıyor olursa olsun, eğer öğrenci ses eğitimi dersi sırasında, öğretim görevlisinin komutlarını algılamakta güçlük çekiyorsa ya da yanlış anlamlar yüklüyorsa, sesini doğru yerde üretmeyi başaramayacak ve ilerleyen yaşlarında çeşitli ses hastalıkları ile boğuşmak zorunda kalacaktır. Öğretmenlik yaptığı süreç içerisinde ise, öğrencilerine de doğru yerde doğru ses üretmeyi öğretemeyecek ve zincirleme olarak onların da ses sağlıklarını tehlikeye atacaktır. Bundan dolayı, özellikle genel müzik eğitimi verilen kurumlarda ses eğitiminin önemi çok büyüktür.

Ses eğitimi dersinde verilmesi gereken başlıca konuları sıralayacak olursak:

- Larinks ve bu organın anatomik yapısı
- Ses ve solunum organları
- Toraks
- Diyafraam, diyafram nefesinin önemi
- Nefes çeşitleri
- Nefes, nefes basıncını arttırıcı çalışmalar. Daha geniş, derin alınan ve daha uzun sürede boşaltılan nefes çalışmaları
- Şarkı sesinin oluşturulmasında kullanılacak en yararlı nefes sekli

- Nefes-ses, nefes-söz bağlantısı
- Ses yolu ve maske
- Rezonans çalışmaları
- Diksiyon çalışmaları
- Sese nitelik ve alan kazandıran seviyeye uygun temel teknik vokal çalışmalar
- Teknik çalışmalara uygun eğitsel küçük ölçekli yapıtlar ve seviyeye uygun eserler üzerinde çalışmalar
- Sesin bakımı ve korunması (Sevinç ve Şimşek, 2004).

Ses Eğitiminin İlke ve Amaçları

Vennard (1967), “Şarkı Söyleme Mekanizması ve Tekniği” adlı eserinde özet olarak şu ilkelere dikkat çekmektedir;

- Solunum ayrıntılı biçimde açıklanmalı ve önemi vurgulanmalıdır.
- Doğru duruş kazandırılmalıdır.
- Nefes basıncı ile larenks arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
- Nefes üzerinde şarkı söyleme (singing on the breath) düşünülmelidir.

Göğüs ve kafa sesleri (ağır ve hafif mekanizma) bütünlüğü önemsenmeli, sesin perdesi, yeğinliği, niteliği ile ilgili mekanizma kontrolü sağlanmalıdır. (Kaya, 2006)

“Ses Eğitimcilerinin ve Ses Terapistlerinin Eğitimi” adlı makalesinden yola çıkarak, Brown (2000)’a göre de ses eğitiminin ilkeleri şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Öğrenci, taklit etmek yerine, nasıl doğru ses üretileceğinin yolunu öğrenmelidir.
- Öğretmenler, sesin tüm vücudun temel taşı olduğu bilinci ile, oluşan olumsuz bir değişikliğe karşı duyarlı davranmalı, öğrencilerinin

sorunlarını çözme konusunda onlara yardımcı olabilmek için önce kendi fizyolojik yapılarını tanıyabilmelidir.

-Sesin tamamen vücudun rahatlığına bağlı olduğuna dikkat edilmeli, vücut dilinin önemi bilinmelidir.

-Doğru solunum, doğru beslenme, doğru başlangıç ile bağlı (legato) ve kesik (staccato) seslerdeki yoğunluk ve süreklilik sağlanmalıdır.

-Ses alıştırılmalarının süre ve öğrenciye uygunluğu sağlanmalıdır.

-Öğrencilerin psikolojik yapı ve durumları gözetilmelidir.

-Sesin yanlış kullanılmasının önüne geçebilmek için, anatomik-fizyolojik yapısı ve bunların işlevleri hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. (Kaya, 2006)

Türkiye'deki Müzik Öğretmenlerinin Nitelikleri

12.7.2002 tarih ve 2741 sayılı makam onayı ile MEB'nın belirlediği genel kültür ve eğitim-öğretim açısından öğretmen nitelikleri şöyle belirlenmiştir;

*Eğitme ve öğretme yeterliliklerini geliştiren, destekleyici bir genel kültüre sahip olmalı,

*Olay ve olguları, farklı disiplinlerin kavramlarını açıklamada genel kültüründen yararlanabilmeli,

*Farklı disiplinlere ait bilgilerin konu alanı ile bağını kurabilmeli,

*Öğretim sürecinde öğrenciyi derse hazırlayabilmeli, güdüleyebilmeli,

*Öğretim sürecinde örnekleme, benzetme-ayırma, analiz ve sentez yapmada diğer disiplinlerden yararlanabilmeli,

*Öğrencileri genel kültür yaşantılarını geliştirmeye özendirilmeli,

*Öğrenciyi tanıyabilmeli ,

*Öğretimi planlayabilmeli,

*Materyal geliştirebilmeli,

- *Öğretim yapabilmeli,
- *Öğretimi yönetebilmeli,
- *Başarıyı ölçüp değerlendirebilmeli,
- *Öğrencilere rehberlik yapabilmeli,
- *Öğrencilerin temel becerilerini geliştirebilmeli,
- *Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere hizmet edebilmeli,
- *Yetişkinleri eğitebilmeli,
- *Ders dışı etkinliklerde bulunabilmeli,
- *Kendini geliştirebilmeli,
- *Okulu geliştirebilmeli ve
- *Okul-çevre ilişkilerini geliştirebilmelidir.

Özel alan açısından yeterlilikler ise;

*Öğreteceği alanın temel kavramlarını, araştırma ve inceleme araçlarını ve yapılarını anlayarak, alanın bu özelliklerini öğrenciye anlamlı gelecek biçimde öğrenme deneyimleri yaratabilmeli,

*Bu bağlamda, öğrettiği alanın belli başlı kavramlarını, varsayımlarını, tartışmalarını, araştırma ve inceleme yöntemlerini bilmeli,

*Bir bilgiye ait kavramsal çerçevenin öğrencinin öğrenmesini nasıl etkilediğini anlayabilmeli,

*Öğreteceği alanla ilgili bilgileri diğer konu alanlarıyla ilişkilendirebilmeli,

*Alanın okul çapında uygulanan program içindeki yerini anlayabilmeli,

*Alana ait bilgilerin, gerçeklerin sabit bir bütünü değil; fakat karmaşık, sürekli değişen bir yapıda olduğunu fark edebilmeli,

*Farklı perspektifleri kabul ederek, bilginin nasıl geliştiğini öğrenciye aktarabilmeli,

*Öğrettiği alana ilişkin gelişmelere yakından ilgi duyarak günlük yaşamla bağını kurabilmeli,

*Sürekli öğrenmeyi alışkanlık haline getirebilmeli,

*Alanla ilgili faaliyetle, alanın öğretimi konusundaki profesyonel etkinliklere aktif olarak katılabilmeli,

Bu anlayış içinde öğretmen özel alana ilişkin bilgi ve becerileri;

1. Temel bilgileri, kavramları, ilkeleri değişik biçimde açıklama,
2. Farklı görüş kurma, öğrenme yolları araştırma ve inceleme yöntemlerini açıklama,
3. Öğretme kaynaklarını ve öğretim malzemelerini değerlendirme ve seçme,
4. Alanında araştırmalar yaparak bilgi üretme,
5. Öğrencileri alanla ilgili sorular sormaya, düşünceleri farklı perspektiflerden görmeye ve bilgi üretmeye özendirilecek programları kullanma ve geliştirme,
6. Öğrencinin, gerekli bilgi ve becerileri başka alanlarla ilişkilendirmesine olanak verecek disiplinler arası öğretim deneyimleri yaratma ve
7. Alana ilişkin problemleri tanıma, çözüm yolları arama, uygun çözüm yolunu seçme, uygulama ve değerlendirme, biçiminde kullanır. (Töreyin, 2004)

Yukarıdaki maddeleri müzik öğretmenleri açısından değerlendirdiğimizde, çoğu niteliği bünyesinde barındırabilmesi için, öğretmen adaylarının her bakımdan bilgili, donanımlı, yeterli ve öğrencilerine iyi bir eğitim verecek nitelikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla, müzik derslerinin büyük çoğunlukla ses ve şarkı yoluyla işlendiği göz önüne alınırsa, yine ses eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Öyleyse, müzik öğretmeni adaylarının, öğrencilerine her bakımdan en iyi eğitimi verebilmeleri, onları kendi ses sağlıklarını korumaları konusunda bilinçlendirebilmeleri, ses hastalıkları konusunda doğru şekilde yönlendirebilmeleri, şarkı söylerken doğru ve güzel ses üretebilme yollarını , kısacası iyi ve kaliteli müzik yapmayı öğretebilmeleri için, ses eğitimi ile ilgili temel kavramları, nüans terimlerini, ses hastalıklarını ve bunlardan korunma yollarını tam olarak içlerine sindirmeleri şarttır. Fakat ne yazık ki, Türkiye’de müzik öğretmeni yetiştiren üniversitelerde bireysel ses eğitimi dersinin süresinin yeterli olmayışı ve dersin

işleniş tarzı, müzik öğretmenlerinin MEB'in belirlediği niteliklere sahip olamamasında pay sahibi olmaktadır.

Terminoloji nedir?

“Bir sanat kolunda, bilim dallarında veya teknik alanlarda özel olarak kullanılan terimlerin tümü.”.(TDK. 93)

Terimbilim (terminoloji), genel anlamda terimler ve onların kullanımıyla ilgili bir bilim dalıdır. Metinlerdeki terimlerin çözümlenmesi ve araştırılması, doğru kullanım için kurallar getirilmesi ile uğraşır.

Say'a (1994) göre ise, “Terminoloji, müzikal kavramları ve terimleri inceleyen bilgi dalıdır.”

Müzik terminolojisi, müzik sanatı alanında kullanılan terim ve deyimleri içerir. Bu terimlerin büyük çoğunluğu İtalyanca orijinli kelimelerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra Almanca, Fransızca, İngilizce, Latince ve İspanyolca kelimeler de kullanılmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde kullanılan bu terimler evrenseldir. Bu terimlerin dilimize doğrudan geçmesinin yanı sıra, “kafa sesi”, “ses telleri” gibi Türkçe olarak kullanılan terimler de vardır. Öte yandan bazı deyimler Türkçe ile karıştırılarak söylenmektedir.(“sesi forse etmek”, “doğru artiküle etmek” vs...) Bazı kelimeler ise, kimi eğitimcilerce orijinal dilinde, kimilerince ise Türkçe olarak ifade edilmektedir. (“Ses telleri-kord vokal”, “sessiz harf-konson” vs...)

Ses Eğitiminde Terminolojinin Önemi ve Öğrencinin Ses Gelişimine Etkisi

Kuşkusuz ki, ses eğitiminde terminoloji ve temel kavramlar çok büyük bir yer tutmaktadır. Nitekim, ders esnasında öğrencilerin sesini nasıl kullanacağı

öğretilirken, ses eğitimcisi tarafından sadece ses eğitimine özgü birçok kelime ve terim telaffuz edilmektedir.

Ses eğitimine başlayan deneyimsiz bir kişinin şarkı söyleme sesinin oluşturulması ve oturtulması için gerekli olan koşulları doğru olarak algılayabilmesi çok zordur. Çeşitli organların işlevleri hakkında teorik bilgilere sahip olabilir fakat, bu durum bu organların şarkı söyleme sırasında doğru olarak kullanılmalarına, yani pratik uygulamalarına hazır olduğu anlamı taşımaz.(Malkoç, 1992)

Öte yandan, bunun tam tersi olarak kişi, ses eğitimcisinin komutlarına uygun şekilde vücudundaki organları yönetmeye çalışır. Fakat kendi vücudunda bulunan sesin anatomik yapısı ile ilgili organların yapısını, bu organların yerlerini, işlevlerini, isimlerini ve çalışma prensiplerini öğrenmediyse, ses eğitimcisinin komutlarını anlaması güç olacak, dolayısıyla sesini geliştirme süreci uzayacaktır. Ya da öğrenci farkında olmadan yanlış bir teknik kazanacaktır.

Bu sebeple, bireysel ses eğitimi dersinin amaçları doğrultusunda, ses eğitimi süresince kullanılan terminoloji ve temel kavramları somutlaştırmak, kendi beynine yerleştirmek, bunları sindirmek ve aynı zamanda ses eğitimcisinin yönlendirme ve çalıştırmaları doğrultusunda pratik yapmak yoluyla, iki çalışmayı bir arada sürdürmek, bir öğretmen adayı açısından çok önemli olmalıdır. Bunun için öğrencinin, sesini geliştirme sürecinde, ses eğitiminde çok kullanılan terimleri tanımlayabilmesi, kendi içinde anlamlandırabilmesi ve temel ilke ve davranışları tam olarak özümseyebilmesi gerekir.

Ses Eğitimi Sürecinde Kullanılan Terminoloji

Bu bölümde, “Ses Eğitimi Terminolojik Sözlüğü”ne ek olarak, ayrıntılı açıklanması gerekli görülen terim ve deyimlere yer verilmiştir. Sesin anatomik yapısı ile ilgili terminoloji ve ses hastalıkları ile ses eğitimi süreci sırasında genel olarak kullanılan terim ve deyimler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Bir terimin açıklaması yapılırken, değişik kaynaklardan elde edilen bilgilerin ortak noktaları bir araya getirilmiş ve herkesin anlayabileceği bir düzeyde, en açık ifade şekli ile yeniden tanımlanmıştır.

Sesin Anatomik Yapısı ile İlgili Terminoloji

Bu bölümde, sesi oluşturan anatomik yapı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ses eğitime başlayan bir öğrencinin ilk önce kendi vücudunu tanıması, sesi oluşturan organların yerlerini, yapılarını ve işlevlerini öğrenmesi gerekmektedir. Bu sebeple, sesin anatomik yapısı üzerinde önemle durulmalıdır.

Anatomik yapıyı oluşturan bütün organlar ve ses hastalıkları Yunanca kökenlidir.

Konular anlatılırken, bazı terimler başlıklar halinde, bazıları ise, ilgili konulardan ayrı ifade edilemeyeceği uygun görüldüğünden, konunun içinde terime dikkat çekmek amacıyla koyu renkle ifade edilmiştir.

İnsanda Ses Sistemi

İnsanın ses sisteminde üç aygıt yer almaktadır.

Bunlar sırasıyla:

- 1- Aktivatör: Solunum aygıtı
- 2- Ses Jeneratörü: Titreşim aygıtı
- 3- Rezonatör: Yankı aygıtıdır.

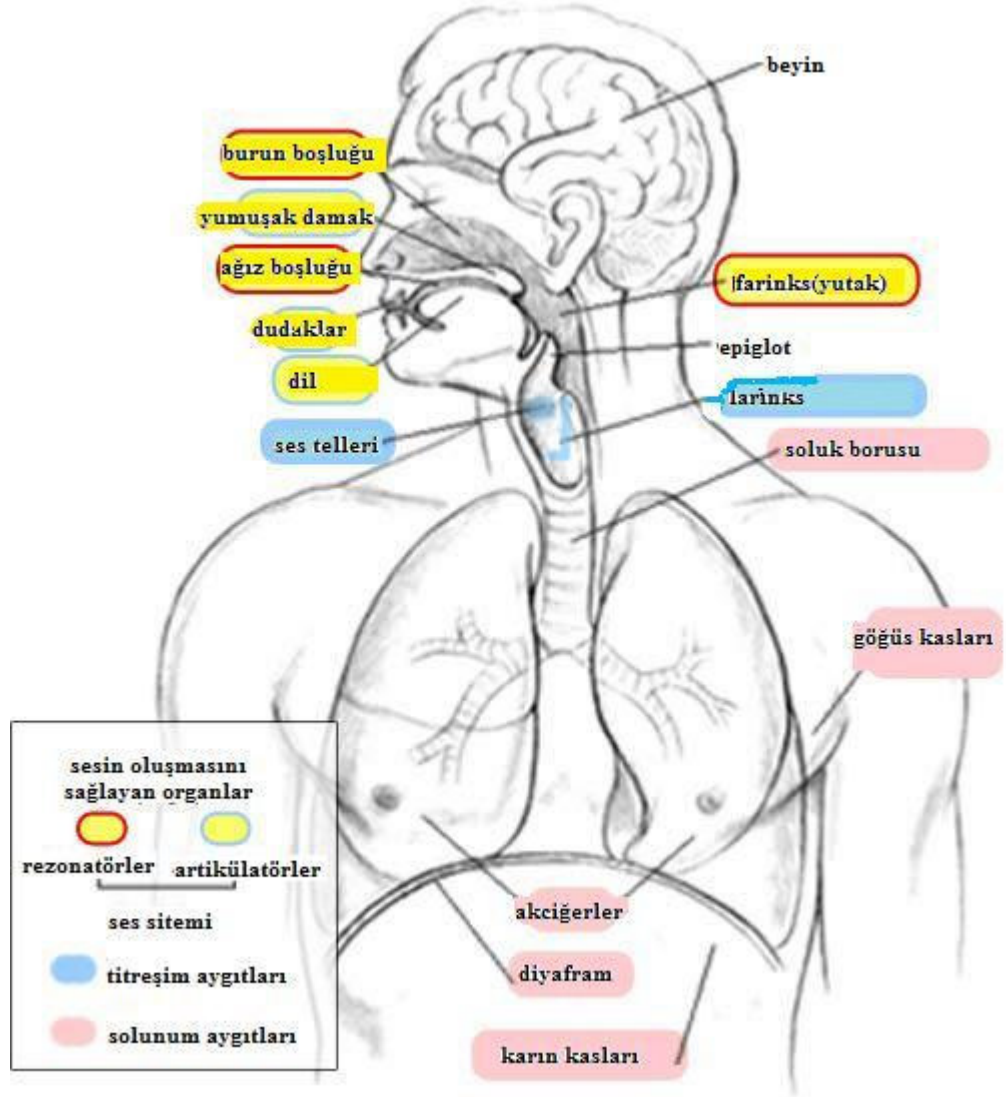
Bu üç aygıtın eşgüdüm ile çalışmasını sinir sistemi denetler.

Tablo 1
İnsanın Ses Sisteminde Bulunan Aygıtlar, İlgili Ses Organları ve Ses Üretimindeki Rolü

Alt Sistemler	Ses Organları	Ses Üretimindeki Rolü
Solunum Aygıtı (Aktivatör)- Üfleyici	Diyafram, akciğerler, trakea (soluk borusu), kaburgalar ve karın kasları	Ses üretimi için gerekli enerjiyi sağlama.
Titreşim Aygıtı (Ses Jeneratörü)- Verici	Larinks (gırtlak)	Akciğerlerden gelen havanın basıncı ile ses tellerinin titreştirilmesi sonucunda ses üretilmesi.
Yankı Aygıtı (Rezonatör)- Yansıtıcı	Trakea, göğüs boşluğu, larinks, farinks (yutak), ağız boşluğu, damak, burun ve sinüs boşlukları	Ses tellerinin oluşturduğu renksiz ve volümsüz sesi zenginleştirip, güçlendirme.

ŞEKİL 1

Sesin oluşmasını sağlayan organlar ve ilgili oldukları sistemler

<http://www.voicefoundation.org/voicemechanism.html>

Respirasyon (Solunum, Nefes)

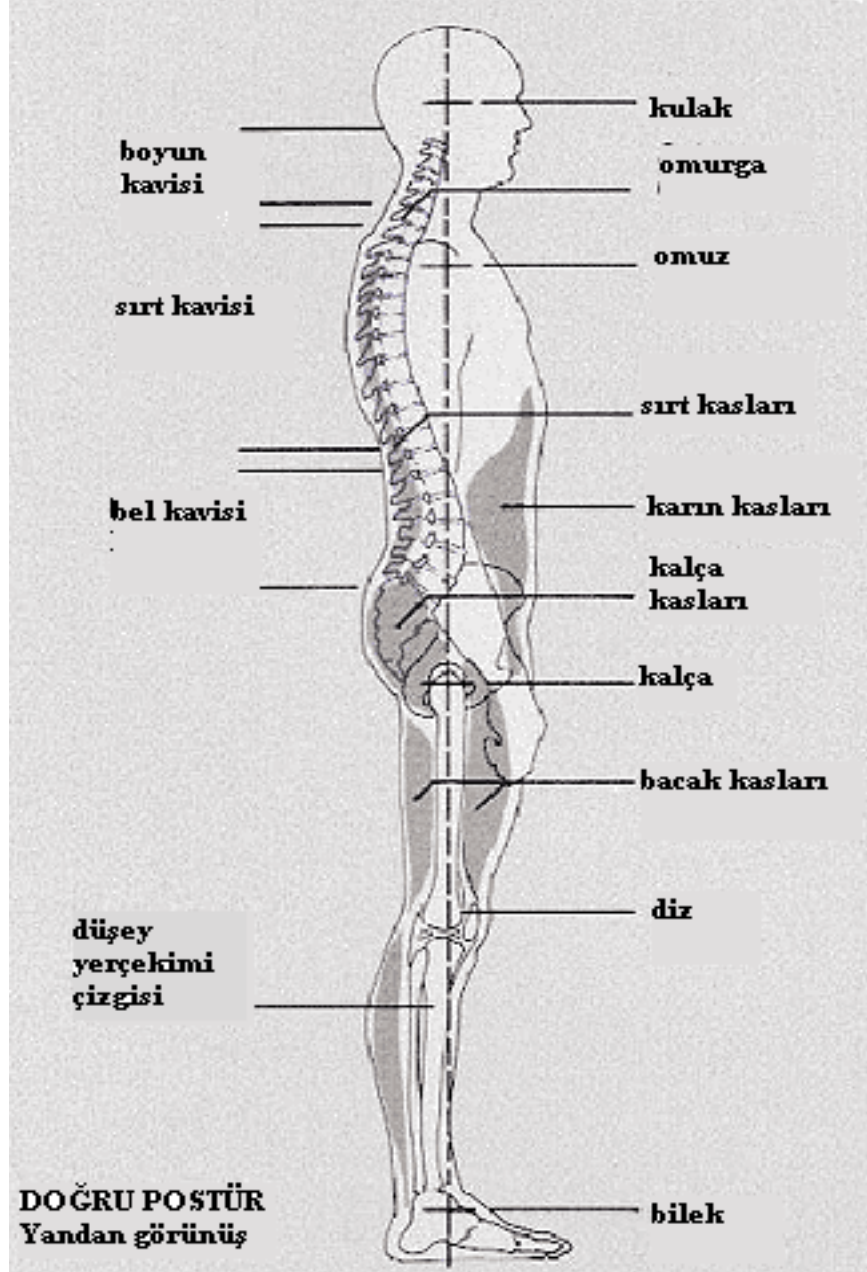
Solunumun temel işlevi, organizmanın oksijen gereksinimini karşılamak ve **ses üretimi (fonasyon)** için gerekli enerjiyi sağlamaktır.

Nefesin oluşumuyla ilgili bilgidен yoksun olarak yapılan herhangi bir çalışma, kişiyi beklentilerine ulaştırmayabilir. Bazen de verilen teknik bilgiler onun kafasında değişik biçimlerde yorumlanabilir, bu da onu sonuçta zorlanmaya ve başarısızlığa götürür. Sesini kullanan kişi, nefesini doğal ve tekniğe uygun olarak kullanabildiği ölçüde her koşulda başarılı olabilecek demektir.(Malkoç, 1992)

Postür

Doğru solunum için gerekli olan ilk faktör **postür (duruş)** dür. Vücut ne çok yumuşak, ne de çok gergin olmalı , fakat her zaman canlı, dik ve dengede durulmalıdır. En doğru pozisyonu bulmak için, vücudumuzun ortasından sanki bir çizgi geçiyormuş gibi düşünmek yerinde olur. Omuzlar dik ve geride, baş ileriye bakar durumda, ayaklara binen ağırlıklar eşit olmalı, aynı zamanda ayaklar arası açıklık, omuz hizasında bulunmalıdır.

ŞEKİL 2
Doğru Duruş Pozisyonu (Postür)

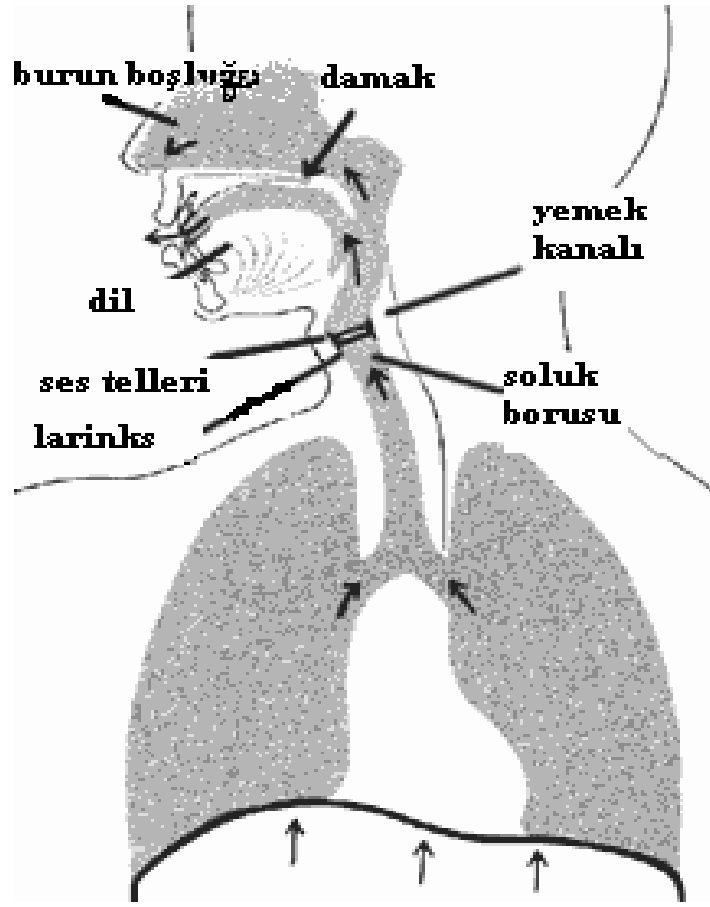

<http://www.apta.org>

Fonasyon, soluk verme sırasında, akciğerlerden gelen havanın gırtlakta bulunan ses tellerini titreştirmesi ile ses üretilmesidir. Şekil 3'te akciğerlerden gelen

havanın ses tellerinden geçtikten sonra dışarıya çıkarken izlediği yol oklarla gösterilmiştir.

ŞEKİL 3
İnsanda Ses Oluşumunun Anatomisi (Fonasyon)

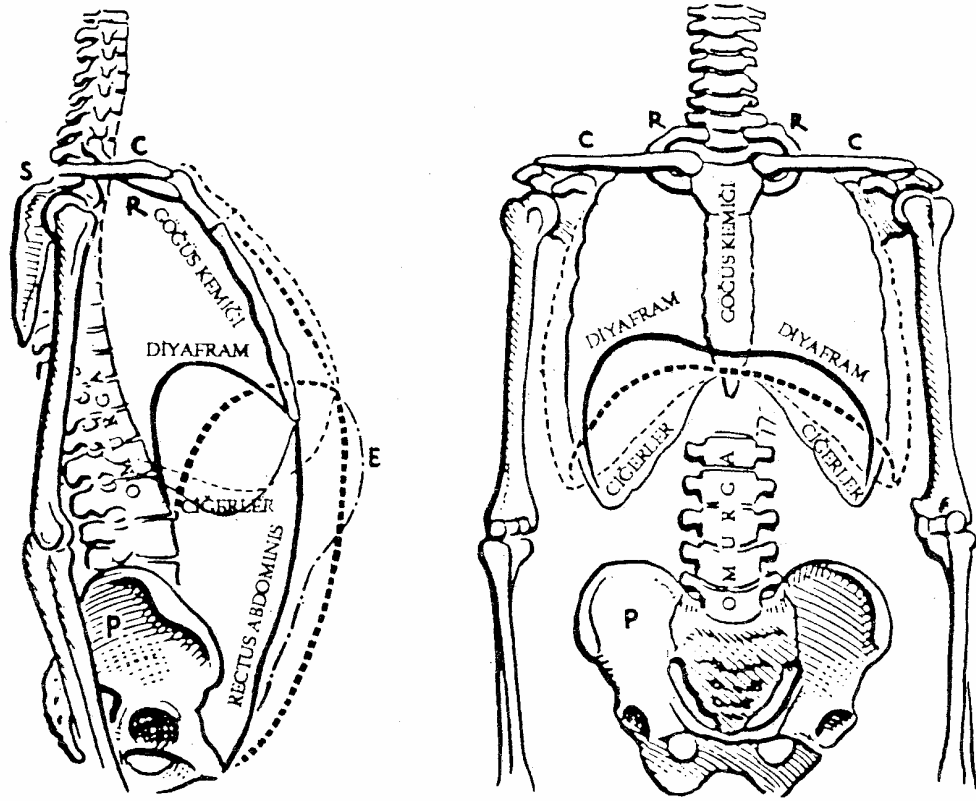
Soluk alma (inspirasyon) sırasında, akciğerlere hava dolması ve diyaframın aşağı doğru hareketi sonucu göğüs boşluğunun hacmi artar. Bu sırada dışarıdan aldığımız hava burun, ağız, **yutak (farinks)**, **gırtlak (larinks)**, **trakea (soluk borusu)**, **bronşlar** ve **bronşiolardan** geçerek, **akciğer alveolleri** içine kadar ulaşır. **Soluk verme (ekspirasyon)** sırasında ise, kaburgaların inmeleri ve diyaframın pasif olarak yükselmesi ile göğüs boşluğunda bir daralma olur ve bu durum, akciğer

boşluklarında bir yüksek basınç yaratır. Böylece hava akciğerlerden aynı solunum yollarını izleyerek dışarı atılır.

Bu tür bir solunum, günlük hayatımızda en doğal şekilde yaptığımız solunumdur. Şarkı ve konuşma solunumu için ise, biraz farklı düşünüp soluk almamız gerekir. Bu tür nefes alma sırasında 11. ve 12. kaburga çiftleri serbest olarak hareket eder ve diyaframla akciğerlere nefes alıp vermede, rahatlık sağlarlar. Şarkı ve konuşma solunumunda kısa, çabuk ve yeterli (fazla dolu miktarda değil) soluk almak, buna karşı havayı ekonomik olarak kullanıp uzun sürede, yavaş yavaş ve derin olarak vermek esastır. Soluk tutulmamalı, rahat ve kontrollü bir şekilde kullanılıp akıcı olarak nefes alıp verilmelidir.

ŞEKİL 4

Soluk alma ve verme sırasında diyafram ve göğüs kafesinin durumu

Şekil 4:

C: Köprücük Kemigi E: Yumuşak Nokta P: Pelvis R: Birinci Kaburga S: Kürek Kemigi

Düz çizgiler, organların nefes tamamen dışarı verildikten sonraki, kesik çizgiler ise, nefes alma sonrasındaki durumlarını gösterirler. Noktalı çizgiler, diyafram ile alt abdominalin eş zamanlı kısılmasıyla yumuşak noktada meydana gelen çıkıntıyı gösterir.

(Suna Çevik, 1999)

Solunum Çeşitleri

Saadet İkesus (1965), “Ses Eğitimi ve Korunması” adlı kitabında solunum çeşitlerini dört ana grupta toplamıştır:

1. Omuz veya göğüs nefesi (Jimnastik nefesi)
2. Yan omurga nefesi
3. Sırt nefesi
4. Diyafram nefesi

Bir öğrencinin ses eğitimine başladığında ilk öğrenmesi gereken, nefesini nasıl kullanması gerektiğidir. Çünkü doğru nefes, güzel ses oluşturmanın temelidir.

Bilindiği üzere sesin oluşumu hava ile mümkündür. İnsan sesi için gereken hava ise, solunum organlarıyla sağlanır. En önemli ve işlevsel olan soluk alma kası diyaframdır. Uzun ve sürekli konuşmalar ile şarkı söylemek için nefesi, kalbe baskı yapmadan almak lazımdır. Akciğerlerin üst kısmına alınan nefes (**göğüs nefesi, omuz nefesi**) sırasında omuzlar yukarı kalkar. Alınan hava miktarı yetersizdir, göğsün üst kısmı şişer ve alınan nefes sol akciğere daha yakın olarak bulunan kalbe baskı yapar. Bunun sonucunda da nefeste zorlanma hissedilir.

Aynı zamanda da, larinksin yakınına toplanması sebebiyle ses tellerine baskı yaptığından, ses bozukluklarına yol açabilir. Bunun yanı sıra, soluk verme olayı hızlı gerçekleşeceğinden nefesi kontrol etmemiz güç olur. Bu sebeple jimnastik nefesi de denilen bu tür bir nefes, şarkı söylemek için hiç elverişli değildir.

Oysa, akciğerlerin alt kısımları ve özellikle de diyaframa alınan nefes (**diyafram nefesi**), kullanım kolaylığı ve rahatlığı açısından en uygun nefes alma şeklidir. Bu nedendir ki, diyafram nefesi şarkı söylemek için en elverişli nefestir.

Diyafram nefesi ile birlikte kullanılması gereken başka bir nefes türü, **omurga nefesidir**. Avuçlarımızı sağlı sollu alt omurga kemiklerine değecek şekilde

vücudumuza dayadıktan sonra, elleri yana-dışa itecek şekilde havayı ciğerlerimize doldurmayı denersek omurga nefesini elde ederiz.

Eğer, avuçlarımızı yanlardan sırtımızın alt kısmına degecek şekilde vücudumuza yapıştırdıktan sonra elimizin değdiği kısmı hava ile balon gibi şişirecek şekilde nefes alırsak **sırt nefesi** almış oluruz. Öğrenciler, ses eğitimine başlarken diyafram nefesi, omurga ve sırt nefeslerini ayrı ayrı çalışıp geliştirmeli, şarkı söylerken bu üç nefesi birlikte kullanmalıdır.

Solunum Aytıları (Aktivatörler)

Üfleiyici görevi gören diyafram, akciğerler, trakea, göğüs ve karın kasları sesin oluşması için gerekli olan enerjinin sağlanmasına aracılık ederler.

Diyafram

Bazı kaynaklara göre “zar” olarak adlandırılan ”diyafram” Lennox Browney’e göre; adından da anlaşılacağı gibi, göğsü karından ayıran bir perde işlevi gören, geniş ve güçlü bir kastır. Dinlenme pozisyonundayken, ters çevrilmiş bir leğen görünümündedir. Yani bu durumda göğse doğru kabarmış bir şekle sahiptir. Diyaframın alt yüzeyinin merkezinden hem aşağıya hem de dışarıya kaburgalara uzanan lifler vardır. Diyaframın ortasından belkemiğine doğru ve bu zarın sütunları olarak adlandırılan iki güçlü demet, özellikle dikkat çekicidir. Bu lifler ve sütunlar kasıldığında bu zar nispeten düzleşmekle kalmayıp, karına rağmen göğüs haznesinin kapasitesini artırır. Aynı zamanda kendisi de bir bütün olarak aşağıya doğru çekilir ki, bu yüzden diyaframın bu hareketi, bir pompa silindiri içinde hareket eden bir pistonu andırır.(Browne ve Behnke, a.g.e.; Malkoç,1992: s. 19’daki alıntı)

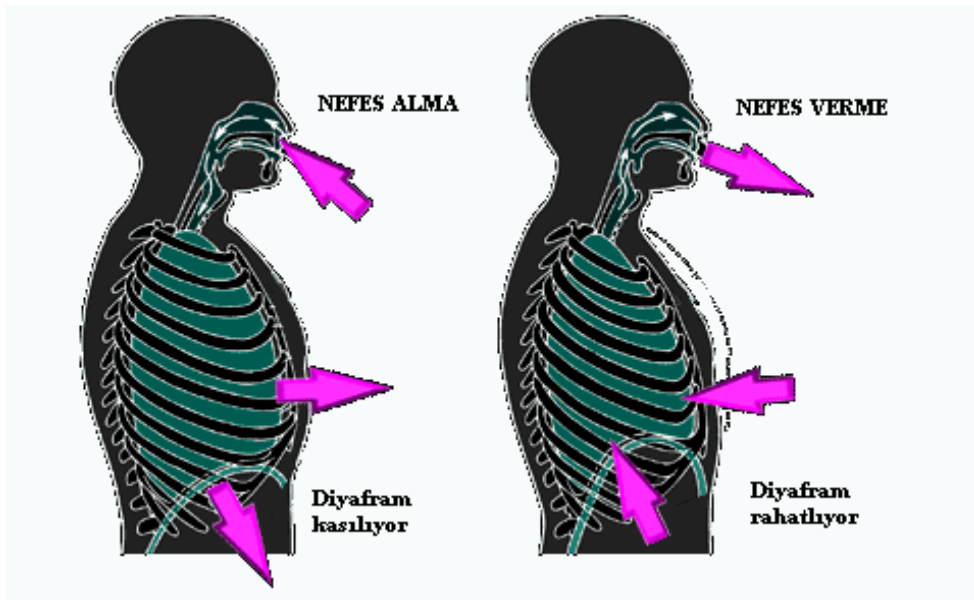
Göğüs boşluğu ile karın boşluğu arasında bulunan diyaframın ortası esnek ve zayıf bir dokudan oluşur. Dış kenarları ise kaslı bir yapıya sahiptir. Diyafram nefesinde karın kasları, önemli rol oynamakla birlikte, şarkı söylerken solunumu doğru kontrol etmeye yarar. Karın kasları kasılmadığı zaman, diyafram kubbe şeklindedir. Kasılma gerçekleştiğinde ise, kubbenin tepesi aşağıya doğru çöker ve diyafram düzleşir. Şarkı söyleme sırasında alçalıp yükselerek ileri geri hareket eder.

Diyafram aşağı doğru kasıldığında göğüs boşluğu genişler, akciğerlere hava dolar. Karnın aynı zamanda genişlemesi diyaframın aşağı inme hareketini kolaylaştırır. Nefes verme sırasında, karın içinde oluşan basınç sonucu diyafram, karın kaslarının da kasılması ile yavaş ve kontrollü bir şekilde yukarı itilir. Bu olay sırasında karın kasları ile diyafram ters orantılı olarak çalışır. Nefes alma sırasında diyafram kasılarak aşağı doğru inerken karın kasları gevşer, nefes verme esnasında ise, karın kasları kasılarak diyaframı yukarıya doğru iter. Böylelikle diyafram esas pozisyonuna geri döner ve rahatlar.

Nefes alma doğal ve abartısız olmalıdır. Diyafram çok fazla zorlanmamalı, göğüs kafesi gevşek olmalı, omuzlar yukarı kaldırılmamalıdır.

ŞEKİL 5

Nefes alma ve nefes verme sırasında diyaframın hareketi

<http://www.petethomas.co.uk>

Bu hareketlerin yapılması ve diyaframın kontrol edilmesi, ilk başlarda öğrenciler için zor da olsa, düzenli ve sıkı bir çalışma ile diyafram nefesi alma olayı hem otomatikleşir, hem de nefes alma kapasitesi gelişir. Böylelikle şarkı söylemek daha rahat bir şekilde gerçekleşir, çok uzun cümlelerin tek nefeste rahatlıkla söylenmesi ve tiz seslerin rahatlıkla çıkarılması sağlanır.

Doğru ve güzel müzik sesi elde edebilmek için en önemli unsur “nefes”tir.

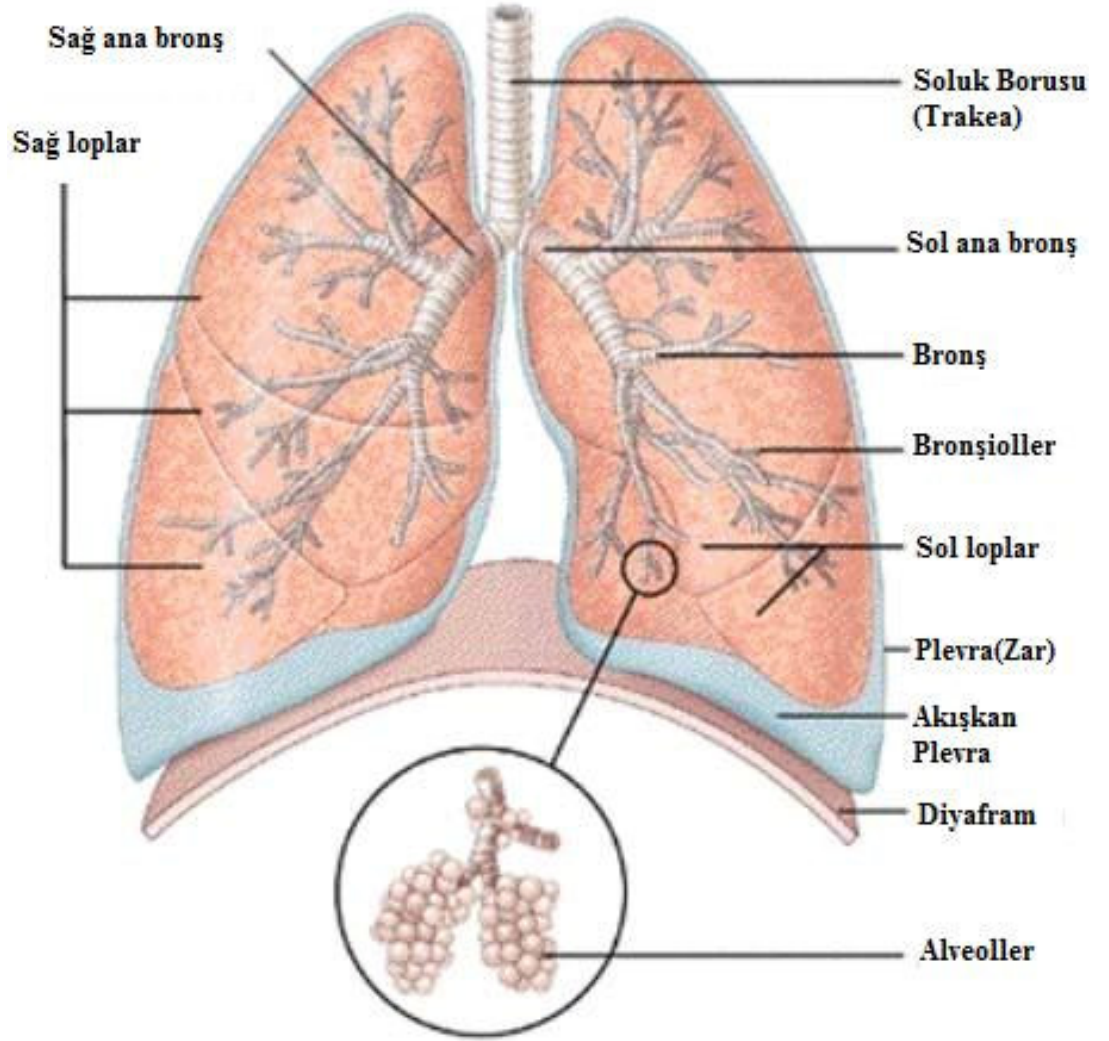
Nefes çeşitleri içinde de diyafram nefesi ses eğitimine en uygun olanıdır. Nefesin hatalı alınıp kullanılması halinde; entonasyon bozukluğu, müzikalite kaybı, artikülasyon bozukluğu, duygusal anlamda yetersizlik, istenmeyen ses titreşimleri, ses kırılmaları, estetik kaybı ve çabuk yorulma gibi kusurlar ortaya çıkmaktadır (Biol, 1999; Kaya, 2006).

Akciğerler

Süngerli görünüşlü, esnek dokudan yapılmış olan akciğerler göğüs boşluğuna sağlı sollu horizontal (yatay) ve oblik (çapraz) olmak üzere iki parça halinde yerleşmişlerdir. Soldaki kısım 2, sağdaki kısım ise 3 parçadan oluşmuştur. Soldaki kısmın altında kalp bulunur. Bu kısımlar ayrı ayrı zarla örtülerek birleşmiştir. Akciğerler, nefes alırken genişler, nefes verirken daralır. Akciğerlerin dokusu esnek olduğu için yüksek hava basıncına dayanıklıdır.

Akciğerlerin elastiki bağ dokusu, kılcal damarlar tarafından sarılmış bulunan çok ince kesecikler (alveoller) içerir. Gaz alış verışı bu alveollerde gerçekleşir. Akciğer alveollerinden çıkan kanallar, birbirleri ile birleşerek daha büyük kanallar meydana getirirler. Bronşöller, bronşlar, sağ ve sol ana bronş ve trakea.

ŞEKİL 6
Soluk borusu (trakea), akciğerler ve diyafram

<http://www.aduk.org.uk>

Akciğerler, vücuda yaşamak için gerekli olan havayı alıp verirler. İspirasyonda göğüs kafesinin genişlemesi ile akciğerlerle göğüs kafesi arasında basınç menfi olduğundan (yani, arada hava olmadığından) akciğerler, çevreye doğru çekilirler. Böylece intrapulmoner (akciğer içi) basıncın azalmasıyla dıştaki atmosfer basıncı arasında fark ortaya çıkar ve dışardan akciğerlere hava dolmaya başlar. İnapulmoner ve dış hava basıncı eşit olunca, ekspirasyon başlar. (Şenocak, 1991; Göğüş, 1994: s. 19'daki alıntı)

Trakea (Soluk Borusu)

“Larinksin alt kısmından başlayan, akciğerlere hava taşıyan ana boru “trakea” adını taşır. Trakea daha sonra iki ana bronşa ayrılır. Bu ana bronşlar da daha küçük bronşlara ayrılarak akciğerlere bağlanırlar...”(Ömür, 2001)

Sesin oluşumu sırasında akciğerlerden gelen hava trakeadan geçerek larinkste sese dönüşür.

Kaburgalar ve Karın Kasları

Akciğerleri kuşatan yarı dairesel görünümdeki kaburga kemikleri arasında, zıt yönde çalışan **soluk alma (dış interkostal)** ve **soluk verme (iç interkostal) kasları** bulunur. Soluk alma kaslarının üst omurgalardan aşağıya doğru uzanan lifleri vardır. Kaburga kemiği daha oynak olduğu için bu lifler kaburgayı belkemiğine doğru çeker. Bu yukarı çekme işlemi sırasında gövdenin üst bölümü genişler. Soluk verme kaslarının lifleri de ters yönde, omurgadan yukarı ve dışa doğru uzanırlar. Daha önce yukarıya doğru çekilen kasları aşağı çekerek soluk verme hareketini desteklerler.

Karın bölgesinin en önemli soluk verme kası “rectus abdominis” tir. Karnın orta kısmı boyunca beş, altı ve yedinci kaburgaların kırkırdaklarına kadar uzanır.

Titreşim Aygıtı (Ses Jeneratörü)

Verici görevi gören larinks, akciğerlerden gelen havanın basıncı ile ses tellerinin titreştirilmesi sayesinde ses üretilmesini sağlar.

Larinks (Gırtlak, Haçere)

Doğru nefes alma olayı öğrenildikten sonra, sıra doğru ses üretmeyi öğrenmeye gelir. Bunun için sesi oluşturan organların bilinmesi gerekir. Bu organlardan en önemlisi larinkstir.

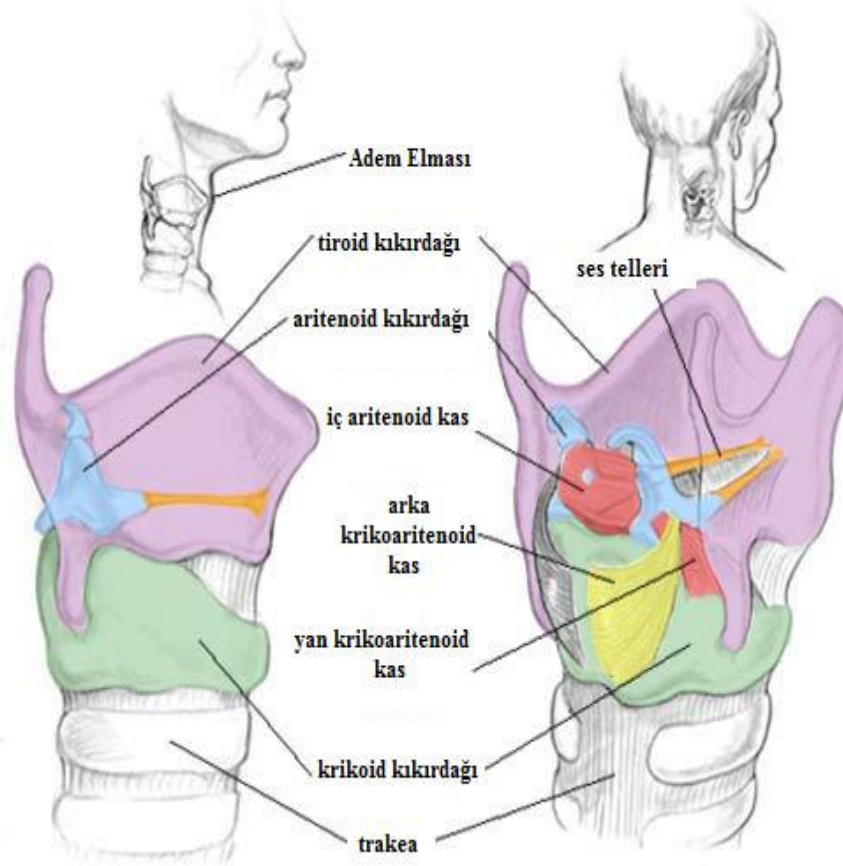
Gırtlak, haçere ya da ses kutusu(voice box) olarak adlandırdığımız bu organ, Yunanca “larinks”in karşılığı olarak kullanılır. “Tiroid”, “larinjit” ve “farinjit” gibi tüm anatomik yapılar ve bunlara bağlı hastalıklar da Yunanca kökenlidir. Bu, gırtlığa verilen önemin antik çağlara kadar uzandığının göstergesi olabilir. (Ömür, 2001:20)

Nefes borusunun en üst parçası olan larinksin, oldukça karmaşık bir yapısı vardır.

Larinksin omurgaya göre durumu cinse ve yaşa göre değişir. Çocuklarda, büyüklerde olduğundan daha yukarıdadır. Kadınlarda da erkeklerde olduğundan daha yukarıdadır. Yetişkin erkeklerde, alt ucu altıncı boyun fıkrasının alt kenarına düşer. Çok oynak bir organdır. Lokma yutarken **farinksle (yutak)** beraber yükselip alçalır. İnce seslerde de yükseldiği, pes seslerde ise en alçak hali arasındaki fark, üç santimi geçmez. Larinks, yükselirken bir az öne, alçalırken de geriye gider. Mekanik olarak sağa ve sola itilebilir.

Büyüklüğü cinse ve yaşa göre değişir. Erkeklerde kadınlarda olduğundan daha büyük ve geniştir. Buluş çağına kadar pek az geliştikten sonra birden bire 15-20 ay içinde çabucak büyüyerek erkeklerde 25, kadınlarda 22 yaşında tam şeklini alır. Otuzundan sonra kemikleşmeye başlayan larinksin bu hali, hayatın sonuna kadar sürer. Larinksin çevresi, tiz seslilerde az, kalın seslilerde daha geniştir...(İkesus, 1965: 2-3)

ŞEKİL 7
Larinksin yandan ve arkadan görünüşü

<http://www.voicefoundation.org>

Larinksin dokusu elastiki kıkırdaklardan yapılmıştır. Bunlardan;

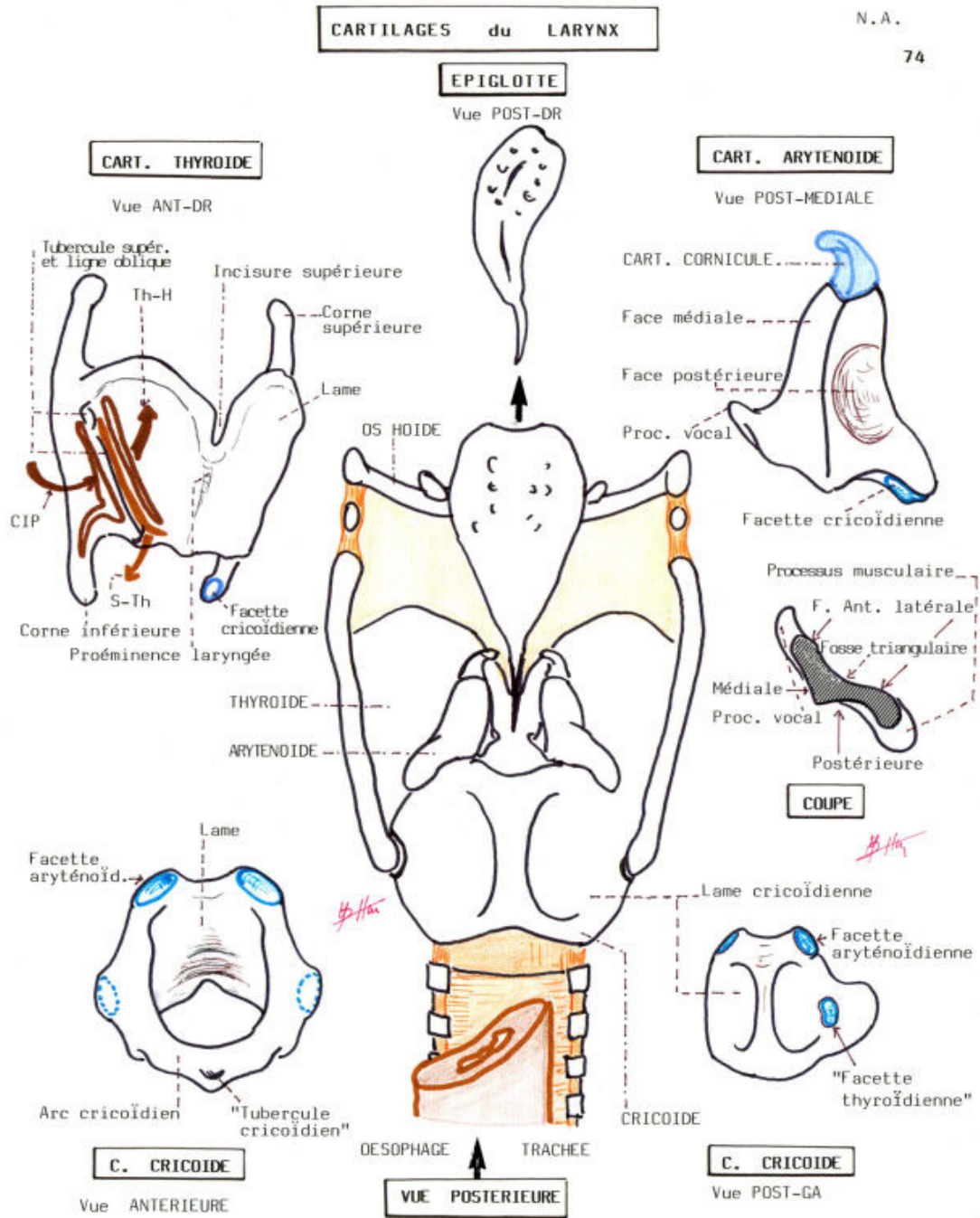
Tiroid kıkırdak –kalkansı kıkırdak- (cartilago thyreoidea), ön kısmı köşeli ve üst uçları dışa doğru çıkıntılı olduğu için “**Adem Elması**” da denilmektedir. Bu kıkırdağın yüzeyinin arka düşey kenarları boyunca aşağı ve yukarıya doğru uzanan

boynuz biçiminde çıkıntıları vardır. Aşağı boynuzların uçları krikoidin yan eklem yüzeylerine oturur.

Krikoid kıkırdak –halkamsı kıkırdak- (cartilago cricoidea), arkaya doğru uzanan kıvrımıyla bir yüzüğe benzer.

Aritenoid kıkırdak –ibriksi kıkırdak- (cartilago arytenoidea), arkada krikoid kıkırdağının yüzeyinin üst kenarına otururlar. Dönme hareketleri yapan bir eklemlerle bağlantı halindedirler.

ŞEKİL 8 Larinks ve kıkırdakları

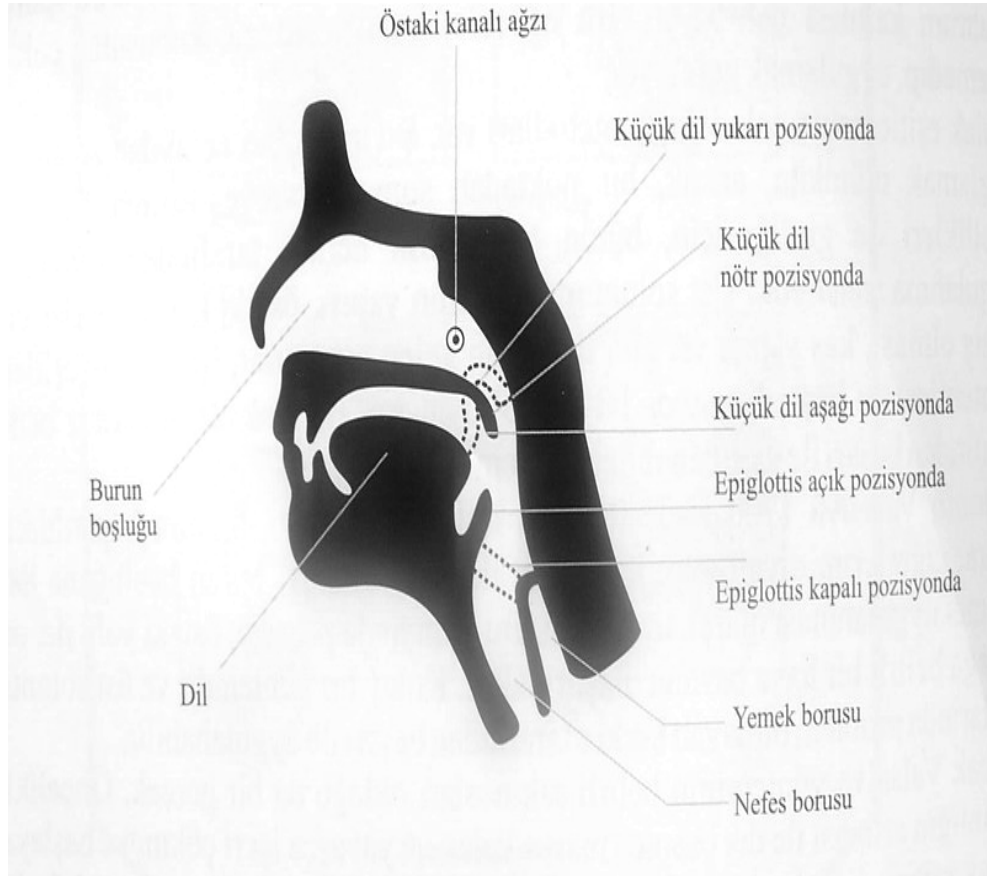

www.univ-brest.fr

Epiglottis -armutsu kıkırdak- (cartilago epiglottica), hiyoid kemiğine bağlı, yaprak şeklinde bir kapakçktır. Epiglottisten aşağıya doğru uzanan kaslar

aritenoidlere bağlanır. Tabanı farinks içinde serbest çıkıntı yapar ve gırtlak girişine uzanır. Bu sayede nefesi tutar ve yutkunurken larinksin üstüne kapanarak yiyeceklerin, yabancı cisim ve maddelerin alt solunum yolları ve akciğerlere gitmesini önleyen bir kapakçık görevi görür.

ŞEKİL 9
Epiglottisin açık ve kapalı pozisyonları

<http://www.zipkinci.com>

Larinksin içi üç kısımdan oluşur:

1. Supraglotik Bölge: Ariepiglotik plikalardan başlayıp yalancı ses tellerine kadar uzanır.

2. Glottis (Mizmar): Ses telleri arasındaki açıklıktır. Bu aralık, çıkacak sesin inceliğine veya kalınlığına göre daralıp genişler. Bir sesin karakteri, ses dudaklarının yapılışı ile sıkı ilgilidir. Her ne kadar sesin özelliklerini sağlayan başka faktörler varsa da, (nefes borusunun uzunluğu, rezonans boşluklarının şekli ve damak yapısı gibi) Loebel'in en son araştırmalarına göre, pek az görülen haller bir tarafa bırakılacak olursa, kalın ve kısa ses telleri ile sivri ve yüksek damak tenor ve soprano gibi ince seslerde, uzun ve ince ses telleriyle geniş ve düz damaklar da alto ve bas gibi kalın seslerde bulunmaktadır.(İkesus, 1965: 11)

Glottis açıklığı, alınan nefese göre ya da verilecek sesin önceliğine göre daralıp genişler. Soluk alma ve dinlenme pozisyonunda açık konumdadır.

3. Subglotik Bölge : Ses tellerinin altından başlayıp, krikoid kıkırdağın alt kenarına kadar ulaşır. Gırtlak boşluğu olarak adlandırılan bu bölgede şarkı ve konuşma sesinin tını değişiklikleri oluşur.

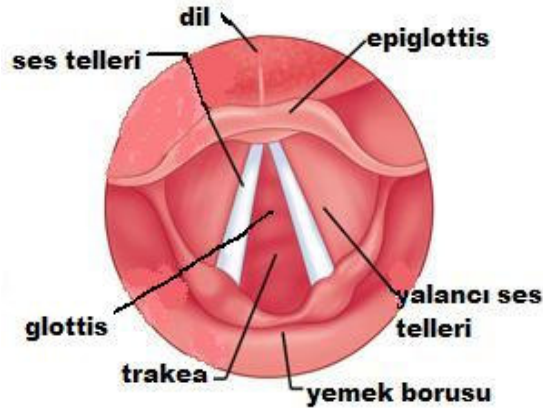
Larinks kasları, ekstrensek (dış) ve intrinsek (iç) olmak üzere iki gruptur. Ekstrensek kaslar, larinksi aşağı-yukarı hareket ettirme ve sabit tutma görevini yapmaktadırlar.. Larinksin kıkırdaklarını birbirine bağlayan ve her iki ucu larinksin içinde bulunan kaslara, intrinsek kaslar denir. Bu kasların çoğu kıkırdakların pozisyonun ve konumunu değiştiren kaslardır. Bazıları ise, ses çıkarma işini üstlenmiştir. Aslında, kıkırdakların hareketini sağlayan kaslar da ses çıkarma işine dolaylı olarak katkıda bulunurlar. Bunlar kıkırdakları hareket ettirerek glottis ve ses tellerini kontrol ederler. Abdüksiyon (uzaklaştırma) ve addüksiyon (yakınlaştırma) hareketini sağlarlar. Bu sebeple, larinks için sesin olduğu yer de diyebiliriz. İngilizce adı “**voice box**” yani “ses kutusu” olan larinksin içinde ses telleri bulunmaktadır.

Ses telleri, larinks içi kasların en önemli olanıdır. Çünkü, sesin oluşumu, larinksin içinde bulunan ses tellerinin, hava aracılığıyla hareket ettirilmesi sonucu oluşur. Ses telleri, larinksin kıkırdaklarından biri olan tiroid kıkırdağının “Adem Elması” denilen çıkıntısının arkasına rastlayan çukurda bulunurlar. Ses telleri karşıdan bakıldığında yere paralel dururlar ve bunlar, sanılanın aksine ince teller şeklinde değil, bir çift dudağa benzeyen yapıdadırlar.

“Ses tellerini taşıyan vokal kaslar, önde tiroid kıkırdakta birleşirler. Arkada ise, hareketli olan aritenoid kıkırdaklara ayrı ayrı tutunurlar.” (Sataloff, 1991: s.79; Yükrük, 2002: s.12’deki alıntısı.)

ŞEKİL 10

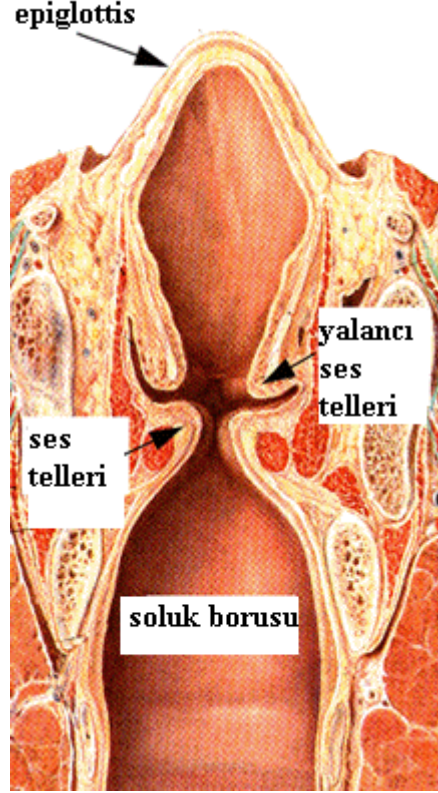
Ses telleri, yalancı ses telleri, epiglottis, glottis

Ses tellerinin üst kısmında “**yalancı ses telleri**” denilen iki kıvrım daha bulunur. Bunlar ses telleri kadar belirgin değildir. Yalancı ses tellerine “**ventriküler pli**” de denir.

Ses tellerinin ise birçok söyleniş türü vardır. Bunlar; **vokal pli**, **vokal kord**, **kord vokal**, **ses dudakları**, **ses kıvrımlarıdır**.

ŞEKİL 11
Epiglottis, yalancı ses telleri,
ses telleri ve soluk borusu
(yan kesit)

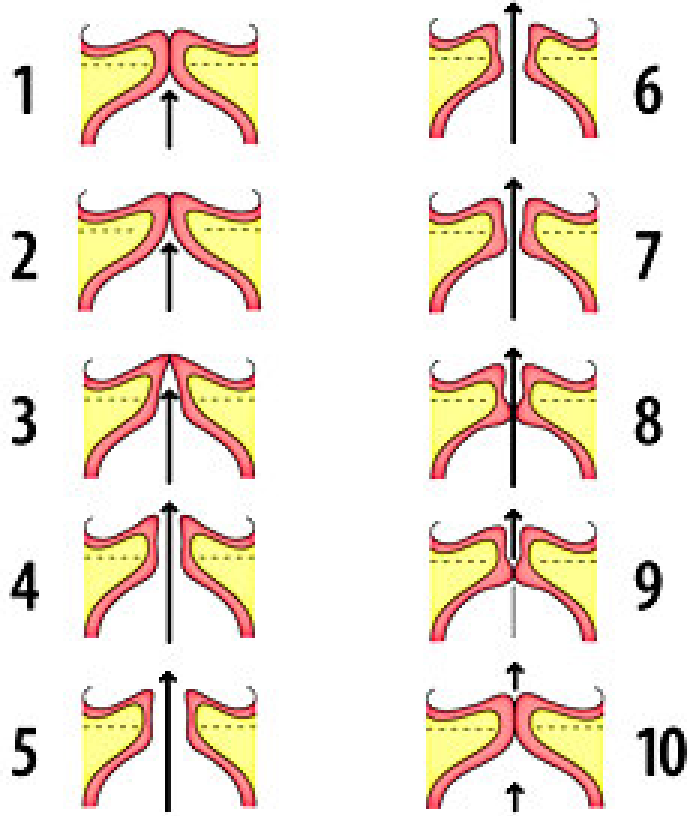

www.usm.maine.edu

Ses çıkarılmasında ilk adım akciğerlerin hava ile doldurulmasıdır. Hava dışarı çıkmaya zorlanınca soluk borusundan larinkse doğru hareket eder.(1) Ses telleri, diğer bir deyişle ses kıvrımları kapalıysa bir basınç oluşur ve bu basınç ses tellerini aralayabilecek değere ulaşmaya kadar artar. (2-3) Yarıktan (glottis) geçen hava yutağa gelir.(4-5) Havanın ses telleri arasındaki yarıktan geçişi çok hızlı olur. Hızla hareket eden akışkanların (gaz ve sıvı) çeperlere yaptıkları basınç düşüktür.(6-7) Bu basınç düşüklüğüne ses tellerinin esnekliği de eklenince, ses telleri tekrar birleşir ve akciğerlerden gelen hava akımını keser. (8-9-10) Basınç yeniden yükselir, ses telleri yeniden aralanır. Bu açılıp kapanma olayı periyotlu olarak sürüp gider... (Hesapcioğlu, 1997: 41)

Ses telleri ne kadar hızlı açılıp kapanırsa, çıkan ses o kadar tiz olur.

ŞEKİL 12
Ses tellerinin titreşmesi

<http://www.voicefoundation.org>

Yankı Aygıtları (Rezonatörler)

Yansıtıcı görevi gören trakea, göğüs boşluğu, larinks, farinks, ağız boşluğu, damak, burun ve sinüs boşlukları, ses tellerinin oluşturduğu renksiz ve volümsüz sesi zenginleştirip, güçlendirerek sese renk ve kişilik kazandırır. Fakat rezonatör görevi gören bu organları tanımadan önce “rezonans” kavramına açıklık getirmek yerinde olur.

Rezonans

Larinks tarafından üretilmiş seslerin, ses kaynağından çıktıktan sonra çevrenin akustik özellikleriyle de şekillenerek nitelik kazanması olayına rezonans denir.

Daha açık bir şekilde ifade edecek olursak, dışarıdan alınan nefes larinksin içinde bulunan ses tellerini titreştirerek sesi oluşturur. Fakat bu ilk ses, renksiz ve volümsüz ham bir sestir. Üretilen bu cılız sesi dinlenilebilir, kişiye göre ayırt edilebilir, güçlü ve güzel bir sese dönüştürme işini gerçekleştiren rezonans bölgeleridir.

Nasıl ki, bir kemanın gövdesinde bulunan boşluk olmasa, ses orada tınlayıp büyüme, sadece tellere sürtünerek çıkarılan ses bir gıcırtdan ibaret olursa, aynı şekilde insan vücudunda bulunan rezonans bölgeleri (hava boşlukları) de ses tellerinde oluşan sesi zenginleştirir, büyütür ve güzelleştirir.

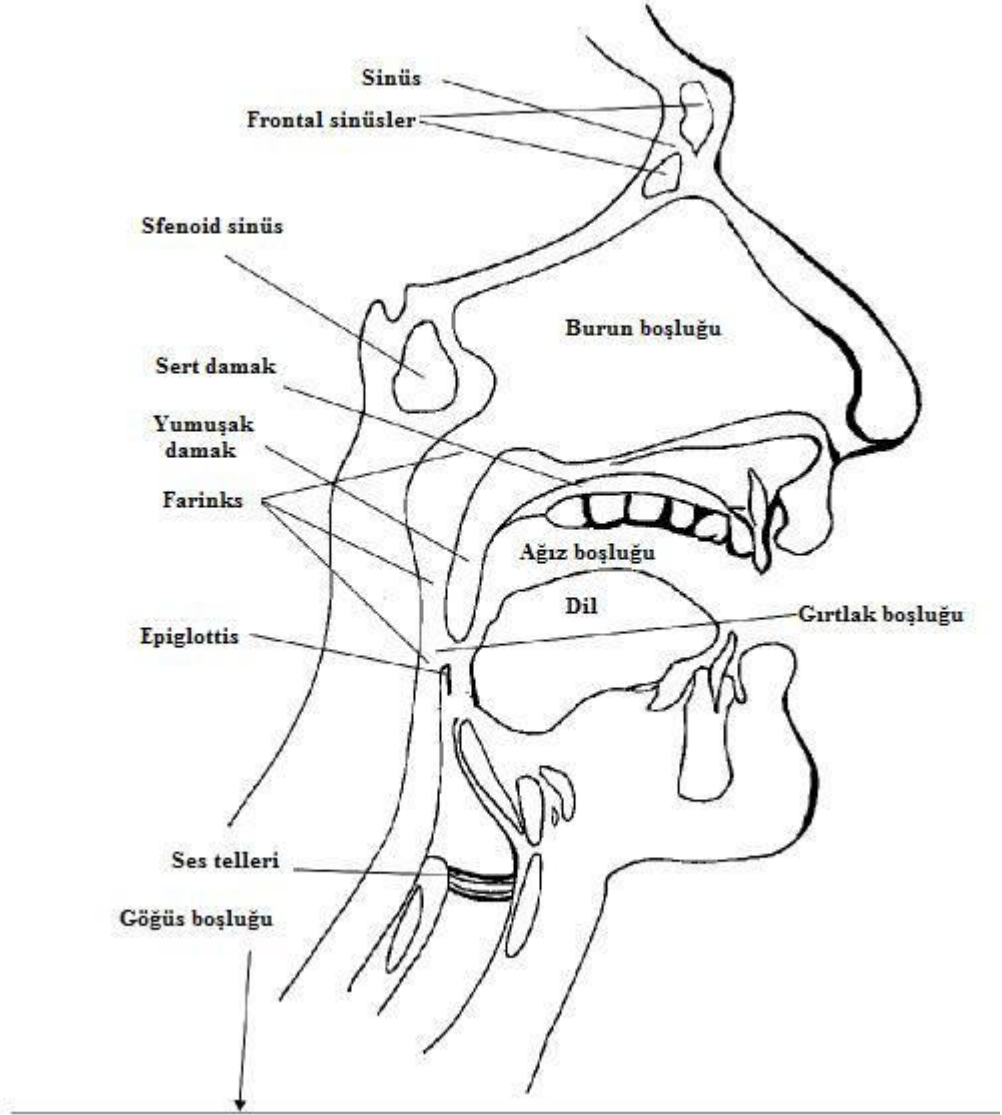
Şarkıcı fazla yormadan ve güç sarf etmeden sesinin gücünü nasıl arttırır? Örnek olarak bir diyapazonu ele alabiliriz. Diyapazonu havada titreşime sokarsak bir şey duymayız ama boş bir kutuya dayarsak ses yayılır. Çünkü diyapazonun titreşimleri kutu ile rezonansa girer. Şarkıcı da ses telleri arasında oluşan ham sesini, boğaz ve ağız boşluklarını en uygun biçime sokarak istediği rezonans ve ses gücüne ulaşırabilir.(Ömür, 2001: 46)

Rezonans boşlukları, kafa ve göğüs olmak üzere ikiye ayrılır:

1.Göğüs boşlukları: Özellikle kalın seslerde, bir kemanın gövdesi gibi, sesin kuvvetlendirilmesi göğüs boşluklarında olur. Pes seslerde, elimizi göğsümüze dayadığımızda, bu titreşimi hissedebiliriz.

2. Kafa boşlukları: Genellikle ince seslerin çıkarılmasında yararlı olurlar. Bu boşluklar sert dokudan yapılmış duvarlara sahiptir. Yumuşak dokular, seslerin tınlamasına engel olurlar.

ŞEKİL 13
Kafadaki rezonans boşlukları

Burun

Burunun başlıca görevleri, havanın içindeki tozları tutarak havayı temizlemenin yanı sıra, kuru havayı nemlendirmek, nemli havayı ise kurutmaktır. Alınan hava sıcaksa soğutulur, soğuk ise ısıtılır. Bu sebeple, burundaki herhangi bir hava alış verişini engelleyici bir durum olursa, ağız yolu ile solunum sağlanır. Bu durumda, kuru, sıcak, soğuk hava direkt olarak farinkse çarparak tahribat yapar. Sesini profesyonel olarak kullanan kişiler burnun bu işlevlerini iyi bilmelidir.

Burun içindeki boşluklar, sanılanın aksine oldukça büyüktür. Burun boşluğu, bir kırkırdak kemikle ortadan iki bölmeye ayrılır. Her iki boşlukta kıvrımlı bir görüntüyü yansıtan **konkalar** bulunur. Burundan solunuma yardımcı olan konkalar, **frontal (alın) sinüsler**, elmacık kemiklerinde bulunan **maksilar sinüsler**, **sfenoid sinüsler ve ağız boşluklarıyla** da bağlantılıdır.

“Konkalar arası boşluklar, en önemli rezonans boşluklarıdır.” (İkesus, 1965)

Farinks (Yutak, Boğaz)

Burun boşluğunun ve ağzın arkasında, trakeanın üstünde bulunan kafatası kemiklerine dayalı bir rezonatördür.

Farinks üç bölümden oluşur:

- a. **Nazofarinks (Geniz):** Burnun hemen arkasındadır .
- b. **Orofarinks:** Ağızın hemen arkasındadır.
- c. **Larengeal farinks:** Farinksin hemen altında olup, biri arkada özafagusa, diğeri önde trakeaya giden iki açıklığı vardır.

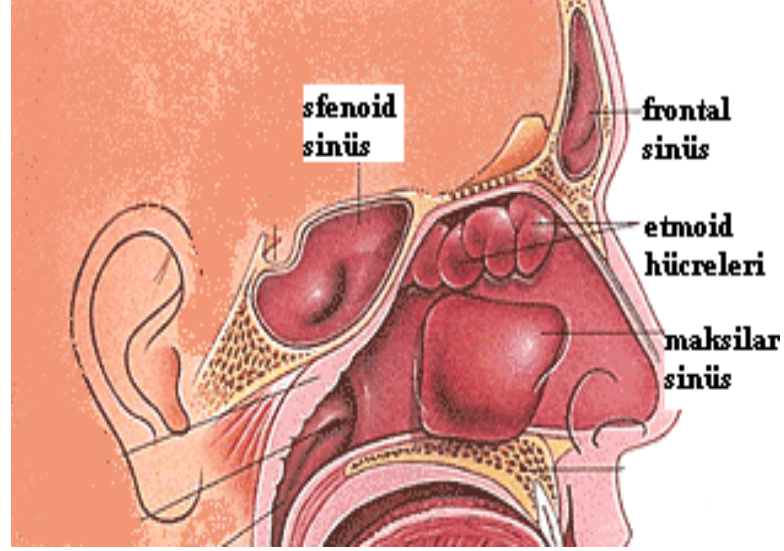
Farinks birçok özelliğe sahiptir. Üç bölümden oluşan farinksin, herhangi bir bölümünde oluşan bir enfeksiyon, diğer bölümlerde de kolayca oluşur.

Farinksi oluşturan kaslar yutma ve solunum olaylarının gerçekleşmesinde önemlidir. Bu kaslar sayesinde, lokmaların buruna kaçması engellenir. Öte yandan farinksin kısılma hareketi ile sesin tizleşmesi sağlanır.

Sinüsler

Sinüsler, burun boşluklarının etrafına yerleşmiş, içi hava dolu kemik boşluklarıdır. En büyüğü “**maksilar sinüs**”tür ve gözlerle damak arasına yerleşmiştir. Alında “**frontal sinüs**”, gözlerin iç kısmında “**etmoid sinüsler**”, kafatasının derinlerinde, yani burnun arka-üst kısmında “**sfenoid sinüs**” vardır. Sinüslerin görevi tam olarak aydınlanmış değildir. Başımızdaki değerli organların korunmasına yardımcı olduğu, sesin yankılanmasında işlevi olduğu öne sürülmekle birlikte, yapılan bilimsel araştırmalar bu savları doğrulayamamıştır. Sinüslerin içine yerleştirilen mikrofonlar, konuşma sırasında sinüslerin sessizliklerini sürdürdüğünü göstermiştir. Bunun nedeni, ses dalgalarının çok küçük olan sinüs pencerelerinden içeri girememesidir. Öte yandan sinüsler, polip ya da iltihaplarla dolu olduğunda bile sese çok büyük bir değişme olmamaktadır. (Ömür, 2001: s. 11)

ŞEKİL 14
Maksilar, Frontal, Etmoid ve Sfenoid Sinüsler

<http://www.med.nyu.edu>

Ağız Boşluğu

Yemek yememize ve konuşmamıza yarayan ağız içindeki boşluklar, dudaklarla dişler arasında kalan boşluk ve dişlerin arkasında kalan boşluk olmak üzere ikiye ayrılır. Tavanında damak, tabanında dil, iki yanında ise yanaklar bulunan ağız boşluğunun hacmi kolaylıkla değiştirilebildiği için rezonatör olarak önemi çok büyüktür.

Damak

Sert ve yumuşak damak olmak üzere iki tanedir. **Sert damak**, dilin hemen üstündedir. Göğüs sesi çıkarma sırasında ses dalgaları, sert damağa çarpar ve ağız yoluyla dışarı çıkar.

Yumuşak damak ise, sert damağın hemen arkasındadır. Dilimizi üst dişlerimizin arkasından geriye doğru gezdirdiğimizde önce sert damağı, daha geriye doğru gittiğimizde ise, yumuşak damağı hissederiz. Kafa sesi çıkarırken, ses telleri tarafından üretilen ses dalgaları yumuşak damağın arkasından geçerek kafanın içinde tınlar.

Rezonans bölgesinde bulunan rezonatörlerin bir kısmı (burun boşluğu, paranasal sinüsler, nazal boşluklar) damağın üzerinde yer almaktadır. Ses dalgalarının ağız içerisinde ilk değdiği yer olan damak kaslarına verilen komutlarla, damağın üzerindeki rezonans bölgelerine ses dalgaları ulaştırılabilir. Damak üzerindeki bölgelerde rezonans oluşumu, damak kaslarının hassasiyeti, hareketleri ile sağlanabilir. Sesin her **registerinde (pest, orta, tiz alanı)** rezonans oluşumuna, damak kaslarına yapılan bilinçli müdahaleler ile ulaşılabilir. Ayrıca sesin çoğalmasını sağlayan kubbe formuna benzerliğinden dolayı damak ve sesin rezonans bölgelerinde rezonans oluşum bilgisi, mimarideki akustik yaklaşımlar ile verilebilir, ses eğitiminde anlatım kolaylığı sağlaması açısından da bu yaklaşım kullanılabilir. Öğrencinin aynada gözüyle görebildiği, dili ile varlığını kontrol edebildiği, esneyerek gerilimini hissedebildiği damağına odaklanması, ses eğitiminde konsantrasyonu arttırmayı ve sesin kontrolünü elde etmeyi de sağlayabilir. Böylece, anatomik yapının işleyişinin, dıştan izlenebilecek yerleri fark ettirilerek, sesinin hakimiyeti öğrenciye verilebilir ve rezonansında etkin ses oluşturulabilir. (Güvenir, 2006)

Ses Hastalıkları

Müzik öğretmeni adaylarının, sesin anatomik yapısını öğrenmelerinin yanı sıra, ses hastalıkları ve boğaz enfeksiyonları hakkında da bilgi sahibi olmalarında fayda vardır. Bu öğrendikleri bilgiler müzik öğretmeni olduklarında, öğrencilerinin karşılaştıkları boğaz ya da ses ile ilgili sorunlarında yol gösterici olabilmeleri bakımından büyük fayda sağlar.

Hastalıklar, belirtileri ve tedavi yöntemleri aşağıdaki Tablo 2’de gösterilmiştir.

TABLO 2
Boğaz Hastalıkları, Belirtileri ve Tedavi Yöntemleri

HASTALIK ADI		BELİRTİLERİ	TEDAVİ YÖNTEMLERİ
BOĞAZ HASTALIKLARI			
Bademcik iltihabı		Boğaz lenf bezlerinde iltihap, halsizlik, ateş.	Antibiyotik kullanılmalı, sık tekrarlanma durumunda ameliyat ile alınmalıdır.
Faranjit		Öksürük, balgam, ateş, mukozada kızarıklık, lenf bezlerinde şişlik, boğazda iltihap, kuruluk, gıdıklanma.	Tozlu ve sigara dumanı olan yerlerden uzak durulmalı, içme kürleri ve deniz banyoları, buruna inhalasyon yapılmalıdır.
Anjin		Bademciklerde beyaz benekler, şişlik (tedavi edilmezse, böbrek iltihabı ve eklem romatizmasına neden olur.)	Soğuk veya sıcak kompres, gargara, iltihap için ilaç alınmalı gerekirse bademcikler aldırılmalıdır.
Laranjit		Öksürük, yanma, boğaz gıdıklanması, nezle, nefes almada güçlük.	İlk belirtiler ortaya çıkmaya başladığında sesin zorlanmasından kaçınılmalı, sıcak sıvı alınmalı, ilerlese ses kaybına yol açacağından doktor tedavisi gerekir.
Gırtlak veremi		Ses yarığı iltihaplanması, ses renginin kaybolması, ses kısılması.	Genellikle akciğer veremi olan kişilerde görülür. Doktor tedavisi gerekir.
Gırtlak tümörleri	İyi huylu tümörler (nodül, papillom, fibrom, anjiom)	Ağrı nadirdir, virüs veya sesi zorlamadan kaynaklanabilir, ses kısıklığı, çok büyük nodüllerde nefes darlığı görülür.	Çok büyük ise ameliyatla çıkartılmalı, zararsız ise müdahale olmadan aralıklı takip gerekir.
	Kanser tümörleri	Erken belirtiler: Ses kısıklığı, nefes güçlüğü, yutkunurken takılma hissi ve kulağa doğru vuran ağrı. gırtlakta rahatsızlık hissi, balgam çıkarmada artma, seste ton değişiklikleri, bazen bir gıcık öksürüğü . Geç belirtiler : Nefes darlığı, yutma güçlüğü, iştahsızlık, aşırı zayıflama, öksürük, kanlı balgam, boyun lenf bezlerinin büyümesi, şiddetli ağrılar.	Cerrahi tedavi ve şua tedavisi en önemli iki tedavi usulüdür. Gırtlakın cerrahi olarak çıkarıldığı durumlarda hasta ses tellerini de kaybettiğinden, ses rehabilitasyonu yuttuğu havayı yemek borusu vasıtasıyla sese çevirerek konuşur. Bunu beceremeyen hastalara tek tonda ses çıkaran elektronik bir aletle yardım edilir. Şahıs bu aleti çene altına dayar ve aletin çıkardığı sesi ağız içinde harflere çevirip konuşur. Erken teşhis edilen gırtlak kanserinde tedavi oldukça başarılıdır. İki haftayı geçmiş her ses kısıklığı vakası veya yukarıdaki belirtileri gösteren her şahıs hele sigara içiyor ve yaşı 45'in üzerindeyse, muhakkak bir kulak-burun-boğaz doktoruna muayene olmalıdır
Ses teli Kanseri		Larengoskop ile bakıldığında ses tellerinden bitinin üzerinde, az ya da çok yayılmış tomurcuk şeklinde bir ur görülür.	Tiroid kıkırdağın kesilerek hasta ses telinin çıkarılması.

TABLO 3
Solunum Yolu ve Burun Hastalıkları, Belirtileri
ve Tedavi Yöntemleri

HASTALIKLAR	BELİRTİLERİ	TEDAVİ YÖNTEMLERİ
SOLUNUM YOLU HASTALIKLARI		
Bronşit	Mukozanın nezle hali ve iltihaplanması,boğaz ve nefes borusu yanması, baş ağrısı, öksürük, balgam.	Kronik bronşitler tehlikeli olduğundan doktor tedavisi gerekir.
Astım (Nefes Darlığı)	Nefes almada güçlük	Sisli, kirli, tozlu ortamlardan uzak durmak ve ilaç tedavisi gerekir.
Akciğer veremi	Ateş	Genel temizlik kuralarına uyulmalı, hastalık ilerlemeden tedavi olunmalı.
BURUN HASTALIKLARI		
Nezle	Burun akıntısı, burunda yanma ve kaşıntı, hapşırma, gözlerde sulanma, geniz akıntısı.	Ses dinlendirilmeli, soğuktan korunmalı, bol C vitamini alınmalı.
Burun kanamaları	Burunda az veya çok kanama olması.	Birçok hastalığın habercisi olacağından doktor tedavisi gerekir.
Sinüzit	Sinüslerde iltihap, baş ağrısı, yorgunluk, göz sinirlerinde bozukluk, burunda tıkanıklık.	Tedavi edilmezse menenjit, mide, bağırsak, böbrek iltihabı ve romatizmaya yol açabilir. Bu sebeple doktor tedavisi şarttır.
Sinüs ve burun tümörleri	Baş ağrısı	Doktor tedavisi gerekir.
Burunda fazla etler ve kemik eğrilikleri	Burunda tıkanıklık, geniz akıntısı, sesin rezonansında etkilenme.	Gerekliyorsa cerrahi müdahale yapılır.

Ses Hastalıklarından Korunma Yöntemleri

Profesyonel olarak sesini kullanan herkesin, en değerli varlığı olan sesini titizlikle koruması gerekmektedir. Bunun için aşağıdaki maddelere dikkatle uyulmalıdır.

- Sigara içilmemeli ve sigara içilen ortamlardan uzak durulmalıdır.
- Düzenli ses egzersizleri yapılmalıdır.
- Alkolden uzak durulmalıdır.

- Sık sık hastalanmaktan ve hasta kişilerin yakınında bulunmaktan kaçınılmalıdır.
- Bağırarak ve sesi zorlayarak konuşmaktan kaçınılmalıdır.
- Aşırı yiyecek tüketmekten kaçınılmalıdır. Çünkü aşırı yemek yemek, reflüye (mide asidinin boğaza geri çıkması) neden olacağından, ses tellerine zarar verebilir.
- Bazı ilaçlar ses tellerine zararlıdır. Bu sebeple, ilaç kullanmadan önce doktora danışılmasında fayda vardır.
- Uyku düzenine dikkat edilmelidir.
- Düzenli spor yapılmalıdır.

Ses Eğitiminde Genel Olarak Kullanılan Terim ve Deyimler

Bu bölümde ses eğitimi derslerinde genel olarak kullanılan terim ve deyimlere yer verilmiştir. “Genel” kelimesi, anatomik yapı, ses hastalıkları gruplarına girmeyen terimleri ifade eder.

Fonasyon Tipleri

Fonasyon (ses üretimi) teriminin tanımı, anatomik yapı ile ilgili terimler konusunda açıklanmıştır. Bu bölümde, şarkı söylerken fonasyona başlama ve bitirme çeşitleri açıklanacaktır.

Havalı fonasyon: Ses telleri birbirine yaklaşır, ama tam manasıyla birbirine değmez, bu sebeple ses havalı çıkar.

Sert fonasyon: Glottis fonasyona başlamadan önce kapanır, subglottik hava akımı daha da kuvvetlenir ve ton ses tellerinin yeniden açılması sırasında çıkar. Buna glottik çarpma denir.

Yumuşak fonasyon: Ses tellerinin yavaşça oluşan abdüksiyonu (birbirinden uzaklaşması) sonucu, önce glottiste elips şeklinde bir yarık meydana gelir ve hava basıncının gittikçe artması sonucunda periyodik olarak artan ses titreşimleri oluşur. Bu tür fonasyon, konuşurken ve şarkı söylerken her zaman tercih edilmelidir.

Sıkıştırılmış (forse) fonasyon: Larinksin yukarı çıkması ile epiglottis larinks girişini kapatır ve ses telleri tümüyle sıkışır. Bu şekilde çıkan ses sert ve detone tınlara sahiptir.

Havahı bitiş: Fonasyon sonunda ses bitmeden glottis açılır ve sesin sona ermesi sırasında nefesin çıkışı duyulur.

Sert bitiş: Glottisin ani kapanması sonucunda tonda kırılma hissedilir.

Yumuşak bitiş: Subglottik basıncın yavaş yavaş azalması ile ton sona erer.

Fonasyon biterken de başlarken de “yumuşak fonasyon” yapılmasına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde ciddi ses rahatsızlıkları ile karşılaşılabilir.

Register (Ses Uzamı)

Ses tellerinin belirli pozisyonları ile elde edilebilen ton dizilerine register denilmektedir.

Apel (1967), register terimi ile orgun tını birliği içindeki ses dizisinin tanımlandığını belirtmektedir. Bu tanımlama genelleştirilince, tınısı ve ses kalitesi hemen hemen identik (birbirinin aynı) olan tonların oluşturduğu diziye register denilmektedir.

Eğitilmemiş insan sesinde, orgdan farklı olarak, bir tek register bulunmaz. Kalın seslerin tınısı ile ince seslerin tınısı birbirinden farklıdır.

Ses eğitiminin amaçlarından biri de, öğrencinin ses genişliği içinde yer alan her tona aynı tınıyı kazandırmaktır....(Okatan, 1991)

İtalyanlar registerleri göğüs ve kafa sesi olmak üzere ikiye ayırır. Fransızlar ise, bu iki register arasında, orta registeri ve karışık(mix) registeri kabul eder.

Belgin'e (1996) göre; her tipteki sesin vokal niteliği üç bölgede toplanmaktadır:

Göğüs (Chest) Registeri-Alt Register: Düşük frekanslı farinksin altında, göğüste oluşur.

Orta (Middle) Register-Karışık Register: Göğüs ve diğer rezonatörlerin ortaklaşa çıkardıkları sesler karışık ses (mixed voice) olarak adlandırılır. Doğru vokal ifadeyi tanımlayan bu seslerde larinks normal pozisyonundadır.

Kafa (Head) Registeri-Üst register: Kafa içindeki rezonatörlerin titreşimi ile oluşur. Çıkarılabilen en yüksek frekanslı sesler olup şarkı söylemede kullanılır.

Bu registerlerin kaynaştırılarak, geçiş tonlarında köprülerin kurulabilmesi sonucunda ses, tek bir register olarak duyulur. Geçişlerde bu düzenlemeleri yapamayanlarda, ayrı renkte üretilen sesler hemen fark edilir. Bazı geçiş tonları, her iki registerle de söylenebilir. Böyle tonlara **amfoter tonları** denir. Ses eğitiminde, bir üst registre mümkün olduğu kadar çabuk geçilmesi öğrenilmelidir.. Böylece ses tellerini, fazla gererek yormaktan kaçınılmış olunur. Baslar ses alanlarının büyük bir bölümünde 'göğüs sesini' kullandığı ancak çok tizlerde 'kafa sesi' ne başvururlar. Falsettoya geçişleri pek kolay değildir. Tenorlar da hemen hemen fa diyez'e kadar göğüs, fa diyez - la arasında kafa daha üst tonlarda da falsetto kullanırlar. Baritonlar karakter bakımından basa daha yakındırlar.

Kadın seslerindeki yaklaşım ise, sopranolarda daha çok 'kafa sesi', altolarda 'göğüs sesi'ni kullanma yönündedir. Ancak her iki grup orta registeri bulup, o alana ulaşabildiklerinde seslerini daha da geliştirip, zenginleştirebilirler. Mezzosoprano ve

dramatik soprano her üç registeri de geniş bir alanda başarıyla kullanabilirler. Register geçişlerini dinamik bir şekilde düzenleyebilen sesler, ses kalitesi yönünden aranan seslerdir.

İyi eğitilmiş seslerde register geçişleri duyulmaz. Erkek seslerinde kafa registerinin hafif gürlükte kullanılmasıyla elde edilen bir register daha vardır ki buna, yalancı ses (kadın sesi karakterinde) anlamında **falset (falsetto)** denir. Aşırı incelikteki kadın seslerinde genellikle do3'ten sonra duyulan **flageolet (ışık sesi)** sesler mevcuttur (Belgin, 1996).

Belgin'e (1996) göre; kafa sesi erkeklerde üç formda görülür:

- 1- İnce tabii falsetto ses
- 2- Artistik falsetto ses (false soprano)
- 3- Yüksek full ton

Vennard'a (1967) göre; her ses potansiyel olarak kafa registeri ile seslendirilebilecek iki oktava ve göğüs registeri ile seslendirilecek iki oktava sahiptir. Bu iki aralığın birer oktavları çakışır, yani her iki registerle de seslendirilebilecek bir oktav ses vardır. Bu alanda her iki registerin en iyi özelliklerini bir arada toplayan bir ses üretimi mümkün olabilir. Bu bölgenin alt kısımlarında göğüs, üst kısımlarında da kafa registeri devreye girer. Böylece her şarkıcı üç oktava sahip olur. Bu birçok dramatik soprano için geçerli olsa da diğer ses kategorileri için geçerli değildir. (Helvacı, 2003)

Bir sopranonun göğüs registerinden orta registere, orta registerden kafa registerine, kafa registerinden ışık registerine geçişi ile bir altonun göğüs, orta ve kafa registerlerine geçtiği ses yükseklikleri farklıdır. Sürekli bir registerde (özellikle göğüs registerinde) konuşmaya ve şarkı söylemeye alışkın kişilerde sesin yorulması ve zorlanması her an için risklidir. İyi eğitilmiş, bir seste gerek konuşmada gerekse şarkıda, göğüs kafa registerlerini birlikte kullanacağı için tek tek, farklı bir şekilde ayrı tınlar duyulmaz. Ayrıca göğüs ve kafa registeri dediğimiz, sesin göğüs ve kafada vibrasyon kazanması her zaman birlikte düşünülmeli ve kaynaştırılmalıdır. Tek başına bir göğüs registeri tiz tonlarda zorlama yapar. Bu durum sesin sağlığına son derece zararlıdır. Bunun aksine kafa registerinde konuşmak ve şarkı söylemek de pes tonlarda cılız ve vibrasyonu az olduğu için volümsüz tınlayacağından sesi zorlar. Dolayısıyla, sesin rengine göre göğüs, orta ve kafa registerlerini birlikte, ama zorlamadan kullanılmalıdır. Ancak o zaman peslerde duyulan kafa sesi, orta registerde rahatsız etmeyeceği gibi, tizlere geçince de farklı bir şekilde duyularak hem sesin sahibini, hem de dinleyiciyi yormaz ve rahatsız etmez.

Bunların dışında anatomik bozukluklar ile çeşitli nedenlerden kaynaklanan fiziksel rahatsızlıklar da sesi doğrudan doğruya etkiler. Bu nedenle sesi bilinçsizce kullanmamak gerekir. (Töreyin,1992)

Ses türlerine göre değişen, özellikle şarkı sesinde, bazen de konuşma tonunda ses tellerinin değişik hareketlerine bağlı olarak sesin çalıştırılması sırasında bazı zorlukların oluştuğu ve eğitilmiş bir kulağın anlayabileceği şekilde ses tınısında değişmelerin olduğu izlenir. Register geçişi denilen bu geçiş yerleri dikkate alınmaz veya geçiş tonları gelmeden önce seste bir hazırlık yapılmazsa, aynı fonksiyon ile ses çıkarmak mümkün olmayacaktır. Eğitim görmemiş seslerde register geçişi çok net olarak bellidir. Özellikle orta ve kalın kadın sesleri olan mezzosoprano ve alto seslerde daha çok şarkı sesinde görülen bu geçiş, sürekli konuşma durumunda olan kişilerde, arka arkaya giden bir grup tonun belirli bir yerden sonra başka bir ses tınısı kazanarak devam etmesindeki güçlük nedeniyle ses tellerinde zorlamalara neden olur. Zamanla register geçişi olanaksız hale gelir ve sürekli ses kısıklığı ile ses genişliğinde daralmaya yol açar. Eğitim görmüş seslerde, ses tellerinin serbest kenarlarının tüm ses kası ile birlikte titreşmesiyle bütün tonlar eşdeğer bir renk kazanacağından, ses tek bir register olarak duyulur, yani geçiş hissedilmeden sağlanmış olur.(Töreyin,1996)

Ses rengi (timbre), rezonatör bölge denilen yansıtıcı bölgelerde oluşarak, bir tını içindeki üst kısmı tonlarının sayı ve şiddetine bağlı olarak ortaya çıkar. Organın anatomik yapısı, rezonatör bölgelerin yapısı veya rezonans kavramında kişisel beğeni ve artikülasyon şekli ses rengini etkileyen önemli faktörlerdendir.(Cevanşir,1982, Töreyin,1996)

Ses Türleri

İnsan sesi, kadın sesi, erkek sesi ve çocuk sesi olmak üzere üç gruba ayrılır. **Mutasyon (ergenlik)** dönemine kadar kız ve erkek çocukların sesleri arasında belirgin bir fark yoktur. Çocukların fiziksel ve ruhsal değişimleri ile birlikte yetişkinliğe adım attıkları bu dönemde seslerinde de büyük değişimler olur. Erkeklerin larinksi kızlarınkine oranla %30 daha fazla büyür. Ses telleri erkek çocuklarda 1 cm, kız çocuklarında ise 3-4 mm kadar uzar ve genişler. Erkeklerde konuşma tonu 1 oktav, kızlarda bir üçlü kalınlaşır. Erkek larinksinde oluşan bu belirgin değişiklik, sesin kontrolünü zorlaştırır, kadın sesinde ise böyle bir zorluk yaşanmaz.

Temel olarak kadın ve erkek sesleri üçerli gruplar halinde sınıflandırılır. Bu gruplar ise, ses renkleri, teknik ve karakteristik özelliklerine göre çeşitli alt gruplara ayrılır.

TABLO 4

Kadın sesleri

SOPRANO	MEZZO SOPRANO	KONTRALTO (ALTO)
Spinto	Lirik	Sahne Kontraltosu
Subret	Dramatik	Oratoryo Kontraltosu
Lirik Koloratür	Koloratür	Mezzo Kontralto
Lirik		
Dramatik		
Yüksek Dramatik		
Dramatik Koloratür		

Soprano: En ince kadın sesidir. Sopranonun alt ses türlerinden **subret**, iyi anlatım becerisine sahip, orta registerde güçlü, işveli, bekar kadın karakterlerini seslendirmeye uygun, **spinto** ise, lirik karakterinde kendinden emin, sağlam bir karakter çizen uzun pasajları rahatça seslendirebilen ses türüdür. **Lirik soprano**lar, güçlü ama bir o kadar yumuşak seslendirme becerisine sahip sempatik ve sürekli acı çeken duygusal yapıdaki kadın karakterlerini, **lirik koloratürler** ise saf, temiz ama

neşeli karakterleri sergiler. Bu tür sesler tiz notaları ve kıvrak pasajları kolaylıkla seslendirebilme yeteneği gösterirler. **Dramatik soprano**lar, güçlü ve duygusal karakter yapısında, tiz tonları koyu, pes tonları sağlam ve dolgun niteliktedir. **Dramatik koloratür**, dramatik soprano'dan daha güçlü ve daha geniş ses yapısına sahip iken, **yüksek dramatik soprano** pes tonlarda mezzo özelliği, tiz tonlarda lirik özellik gösterir. Bu tip sesler, daha çok tanrıça, kraliçe ya da hükümdar karakterlerini seslendirirler.

Mezzo soprano: Orta kalınlıktaki kadın sesleridir. Lirik, dramatik veya koloratür karakterinde olabilirler. **Lirik mezzo soprano**lar orta tonlarda zengin, tizlerde yoğunluk sergiler, **dramatik mezzolar** lirikten daha koyu ve güçlü ses yapısına sahiptir. **Koloratür mezzolar** ise, koyu ses rengine sahip olmak ile birlikte koloratür soprano'nun tizlerine kadar ulaşabilme yeteneği gösterirler.

Kontralto: **Alto** da denir. En kalın kadın sesidir, az bulunur. Peslerde erkek sesine benzer ve eğitimi çok zordur. **Sahne kontraltosu**, renkli, kuvvetli ve dramatik etkiye sahip karakter rollerinde, **oratoryo kontraltosu**, adından da anlaşılacağı üzere daha çok oratoryolarda kullanılır. **Mezzo kontralto** ise, kontralto tınılı, mezzo soprano kadar tizlere çıkabilen kadın sesidir.

TABLO 5

Erkek sesleri

TENOR	BARİTON	BAS
Buffa	Lirik	Bas Bariton
Legger	Kahraman	Bas Buffa
Lirik	Dramatik	Bas Profondo
Genç Dramatik	Lirik Kavalie	Bas Cantante
Dramatik		
Spinto		

Tenor: En ince erkek sesidir. Kadın seslerinde ender bulunan kontralto gibi, erkek seslerinde az rastlanır. Alt ses gruplarından **buffa tenor**, daha çok komik rollere uygun bir ses türüdür. **Legger tenorlar**, oldukça hareketli ve kıvraktır. **Lirik tenorların** ise, tizleri oldukça parlaktır. **Genç dramatik tenorların** da tizleri oldukça güçlüdür ve genellikle genç kahraman rollerine uygundur. **Dramatik tenor** ise, kahramanlık temalarını işleyen şarkıları başarıyla seslendirdiği için literatürde “**Heroic tenor**” olarak da adlandırılır. **Spinto** ise, lirik karakterinde kendinden emin, sağlam bir karakter çizen uzun pasajları rahatça seslendirebilen ses türüdür.

Bariton: Orta kalınlıktaki erkek sesidir. **Dramatik bariton** yüksek bası andırır, **lirik bariton** ise, dramatik baritondan daha hareketlidir. **Kahraman**, zalim ve gaddar hükümdar rollerine çok uygundur. **Lirik kavalie**, çekici ve güçlü sahne varlığı ile, lirikten daha yoğun, ağır bir sestir.

Bas: En kalın erkek sesidir. **Bas buffa**, birçok rolde yer alabilen, değişken yapıda, esnek bir sestir. **Bas bariton**, buffadan daha sönük ve daha az dramatik nitelikli ses özelliği gösterir. **Bas profondo** ise, güven telkin eden, zeka ve duyarlılık dolu yardımcı rollerde yer bulur. Zengin orta tonları, derin ve duygulu renkte ses yapısı vardır. **Bas Cantante**, daha çok lirik karakterde, ezgiselliği ön planda olan bastır.

Kastrato: Soprano veya kontralto seslerini kaybetmemeleri için ergenliklerine erişmeden hadım edilmiş olan erkek şarkıcılara verilen addır. Tarihte bugüne dek yaşamış en ünlü kastrato Farinelli'dir. Farinelli, 18. yüzyılda sesi ile büyük başarı kazanmıştır. Hadım edildiği için yetişkin bir insanın akciğeri ile bir çocuk gırtlığına sahip olmanın avantajını kullanmıştır. Günümüzde Farinelli'nin 2 dakika süren sesini çıkarabilecek kimse yoktur. Birkaç ay için gittiği Madrid'de 20 yıl kalmış, yalnızca krala şarkı söylemiştir. Farinelli'nin sesi, melankoli hastalığına tutulmuş olan Kral V. Phillippe'i hayata döndürmüştür.

Artikülasyon (Boğumlama)

Artikülasyon, ses tellerinden gelen hava akımının çeşitli organlar yardımıyla anlamlı seslere dönüştürülmesi sürecidir.

“Boğumlanmayı gerçekleştiren organlarımızı ikiye ayırırız: Hareket eden ve hareket etmeyen boğumlama organları. Hareket edenler, çene, dudaklar, dil ve yumuşak damaktır.” (Gürzap, 2004: 103; Ertuğrul, 2006: 47)

“İkinci grup boğumlama organları ise hareket etmeyenlerdir. Bunlar da dişler, dişetleri ve damaktır. İşte bu yukarıda saydığım organlarımızın çeşitli hareketleriyle boğumlamayı sağlarız.” (Gürzap, 2004: 103; Ertuğrul, 2006: 48)

Diksiyon

“Latince’de “dictio” ve “dictus” sözcüklerinden Fransızca’ya “diction” olarak geçmiş, Fransızca’dan da dilimize söylendiği gibi alınmıştır. Bu sözcüğün Latince anlamı “söz söylerken sözlerin seçilmesi, düzeni, aynı zamanda düşünceyi kolaylıkla anlatma tarzı” demektir.” (Şenbay, 2005:63; Ertuğrul, 2006: 48)

Perçin’e göre diksiyon, “Söz söylerken, duygu ve düşünceleri doğru üslubuna uygun olarak anlatmak için sesin uyumunu, söylenişi, sözcük hecelerinin uzunluğu, kısalığı ve vurguları bakımından doğruluğu, jesti, mimiği, takınılacak tavırları yerinde ve güzel kullanma sanatıdır.” (Perçin, 2004)

Güzel şarkı söyleyebilmek için önce düzgün ve anlaşılır konuşmayı öğrenmek gerekir. Bu sebeple artikülasyon ve diksiyonun ses eğitiminde önemi büyüktür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, genel çerçevesi, amacı ve yöntemi bakımından tarama modelini esas alan betimsel (survey) bir araştırmadır.

“Survey yöntemlerinde amaç, birey ya da grubun durumunu açıklamak, betimlemek, sadece eldeki araştırma grubuna ait olan ve onu diğerlerinden ayıran özel nitelikleri saptamak, aydınlatmak ve tanıtmaktır.” (Kaptan, 1998: 71)

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Ege Bölgesi’de bulunan D.E.Ü., P.Ü., M.Ü. ve A.D.Ü.’leri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, bu üniversitelerin E.F. G.S.E.B. Müzik Eğitimi A.B.D.’da 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim görmekte olan 2, 3 ve 4.sınıf öğrencileri ve bu üniversitelerde görev yapmakta olan ses eğitimi uzmanı öğretim görevlileri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, ses eğitimi ile ilgili yerli ve yabancı çeşitli kaynaklardan, yazılmış olan tezlerden, makalelerden, bildirilerden, çeşitli müzik sözlüklerinden ve internetten doküman araştırması yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin terim bilgisini ölçmek amacıyla “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”, öğretim görevlilerinin ses eğitimi dersi terminolojisi ile ilgili görüşlerini araştırmak için ise “Öğretim Görevlileri Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi

Bireysel Ses Eğitimi Dersi ile ilgili terim bilgisini ölçmek amacıyla kullanılan “Başarı Testi”nin hazırlanmasında Bireysel Ses Eğitimi derslerini yürüten öğretim elemanlarının uyguladığı program esas alınmıştır. Bu program, müzik öğretmeni adaylarının edinmesi gereken ses eğitimi ile ilgili temel bilgileri içeren kapsamlı bir programdır. Programın içeriğine yönelik gerçekleştirilen görüşmelerle hedef davranışlar evreni saptanmıştır. Bu evrenin tamamını içeren çoktan seçmeli, eşleştirmeli ve doğru-yanlış türünde test maddeleri oluşturulmuştur. Test maddelerinin hazırlanmasında, ölçülecek davranışa belli bir yetkinlikle sahip olanları, olmayanlardan ayırabilecek nitelikte sorular oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Ödeneme uygulamasından sonra bazı test maddelerinin testten çıkabileceği düşüncesiyle, her bir davranışın ölçülebilmesi için bilgi, kavrama, uygulama ve analiz düzeylerinde en az üç adet test maddesi ödeneme formuna alınmıştır. Ödeneme formu için seçilen test maddeleri, dört ses eğitimi öğretim görevlisi ve üç müzik eğitimi uzmanının görüşlerine sunulmuştur.

Uzmanlardan alınan görüşler değerlendirilmiş ve test üzerinde gerekli düzeltmeler, değişimler ve eklemeler yapılmıştır. Bu aşamadan sonra başarı testinin ödeneme formunda 24 adet çoktan seçmeli, 7 adet eşleştirmeli ve 19 adet de doğru-yanlış türünde olmak üzere toplam 50 adet test maddesi yer almıştır.

“Başarı Testi”nin ödeneme uygulaması Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Ankara Gazi Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Konya Selçuk Üniversitesi’nin E.F. G.S.E.B. Müzik Eğitimi A.B.D.’lerinde öğrenim gören 277 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerden 39 adedi elenmiş, 238 adedi kullanılmıştır.

Ödeneme uygulaması ile elde edilen verilerin analizinde Finesse programından yararlanılmıştır. Puanlama 0’dan 4’e kadar yapılmıştır. Cevapsız bırakılan madde 0, a şıkkı 1, b şıkkı 2, c şıkkı 3, d şıkkı ise 4 olarak kodlanmıştır. Başarı Testi

ödeneme formunun güvenilirliğinin hesaplanması için KR-20 formülü uygulanmıştır. Güvenirlik katsayısı Tablo 6’da verilmiştir.

TABLO 6
Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi Ödeneme Formunun
Güvenirlik Katsayısı

MADDE SAYISI	N	KR-20
50	238	.872

Ödeneme formunda yer alan test maddelerinin günlük indeksleri ve ayrıcalık gücü indekslerinin belirlenmesi için madde analizi yapılmıştır.

Tekin’e göre (2003: 253), madde günlük indeksi 0.40 ve daha büyük olan yeterince madde varsa, bunlar arasından istenilen güçlükte olanlar seçilir. Eğer ayırt etme indeksi 0.40 ve daha yukarı maddelerden istenilen güçlükte madde çıkarılamıyorsa, o aman ayırt etme indeksi 0.30 hatta 0.20 olan maddelere değinilebilir. Ayırt etme indeksi 0.19 ve daha küçük olan maddeler ayıklanır, bunlar yeniden oluşturulacak olan teste alınmazlar.(Tekin, 2003; 253)

Ödeneme formunun madde analizleri buna göre incelenmiş ve 9 madde kapsam dışı bırakılmıştır. Testten 9 maddenin çıkarılmasından sonra tekrar madde analizi yapılmış ve KR-20 formülüyle testin güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Tablo 7’de görüldüğü üzere, “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”nin güvenilirlik katsayısı $KR-20 = .916$ çıkmıştır. Bu bakımdan, testin iç tutarlılığı oldukça yüksektir denilebilir. Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi Ek: 1’de verilmiştir.

TABLO 7
Başarı Testi Güvenirlik Katsayısı

Madde Sayısı	N	KR-20
41	238	.916

Geçerlik ve güvenilirliği saptanmış “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”ndeki 41 maddenin bilişsel alanın basamaklarına göre dağılımı, teste ait belirtke tablosunda görülmektedir.

TABLO 8
Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testine Ait Belirtke Tablosu

Bilişsel alan	Bilgi Düzeyindeki Test Maddeleri	Kavrama Düzeyindeki Test Maddeleri	Uygulama Düzeyindeki Test Maddeleri	Analiz Düzeyindeki Test Maddeleri	Toplam
Hedefler					
Anatomik Yapı	3, 5, 21, 28, 41	2, 26, 27			8
Ses Hastalıkları ve Ses Sağlığı		30		4, 19, 20	4
Deyimler			6, 9		2
Genel Olarak Kullanılan Terimler	8, 10, 11, 12, 13, 23, 24, 31, 32, 34, 39	7, 14, 15, 33, 37		29	17
Nüans Terimleri	17, 22, 25, 38, 40	1, 18			7
Vokal Müzik Türleri	16, 35, 36				3
Toplam	24	11	2	4	41

Belirtke tablosundan da görüldüğü üzere, bilişsel alanın basamaklarından bilgi ve kavrama düzeyindeki test maddeleri ağırlıktadır. Bu durum, başarı testinin

uygulanma amacının, öğrencilerin ses eğitimi dersindeki terim ve kavram bilgisini ölçmeye yönelik olmasından kaynaklanmaktadır.

Öğretim Görevlileri Görüşme Formu

Öğretim görevlilerinden verilerin toplanması, görüşme yoluyla yapılmıştır. Araştırmacının önceden hazırladığı sorular D.E.Ü. B.E.F. Müzik Eğitimi A.B.D.'den dört uzmana, D.E.Ü. B.E.F. E.B.E.'den iki uzmana ve D.E.Ü. B.E.F. E.B.B.'den bir uzmana incelenmiş ve uzmanların yönlendirmeleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak forma son hali verilmiştir.

Önceden hazırlanan sorular, görüşülen kişiye sözlü olarak sorulup, bir yandan cevapları yazılırken, diğer yandan ses kayıt cihazıyla kasete alınmıştır. Kayıt yapılmayan görüşmelerde ise yanıtlar yazılı belge olarak alınmıştır. Daha sonra, her bireyin cevap ve ses kasetleri birlikte çözümlenerek, bulgular elde edilmiştir.

Görüşme yoluyla elde edilen verilerden, açık uçlu soruların cevaplarındaki belirtici ifadelerle göre ortak değerler bulunmuş ve oranlama ile sayısal verilere dönüştürülmüştür. Ortak olmayan ifadeler ise birleştirilerek ayrıca belirtilmiştir. Çeşitli nitel değişkenleri içeren bazı soruların cevapları, oluşturulan frekans tablosuyla sayısal verilere dönüştürülmüş ve belli istatistik yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde Finesse ve SPSS 15.0 programlarından yararlanılmıştır. Veriler bilgisayara girilmeden önce, her öğrencinin verdiği doğru cevap sayısı elde hesaplanmış ve bu veriler “Yeterlilik” adı altında kodlanmıştır. Bu araştırmadaki verilerin çözümlenmesinde, aşağıdaki istatistikler kullanılmıştır:

Aritmetik ortalama, standart sapma, medyan, mod, frekans, yüzde, t-testi, varyans analizi, Tukey HSD testi.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgulara ve bu bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmanın 1. alt problemine ilişkin bulgular Bölüm II.'de verilmiştir.

Araştırmanın 2. alt problemine ilişkin bulgular ve yorumları:

2. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği ne ölçüdedir?

TABLO 9
Öğrencilerin Başarı Testine Verdikleri Doğru Cevap Sayıları ve Yüzdeleri

Doğru Cevap Sayısı (Yeterlilik)	N	%
36	1	,5
35	2	1,0
34	2	1,0
33	1	,5
32	8	4,1
31	10	5,2
30	11	5,7
29	7	3,6
28	14	7,2
27	17	8,8
26	7	3,6
25	13	6,7
24	11	5,7
23	14	7,2
22	9	4,6
21	8	4,1
20	14	7,2
19	7	3,6
18	4	2,1
17	3	1,5
16	11	5,7
15	7	3,6
13	4	2,1
12	5	2,6
10	1	,5
9	1	,5
8	1	,5
6	1	,5
TOPLAM	194	100

Tablo 9’da öğrencilerin “Ses Eğitimi Terminolojisi Başarı Testi”ne verdikleri doğru cevapların sayısı ve frekansları azalan sırada verilmiştir.

TABLO 10
Öğrencilerin Verdikleri Doğru Cevapların İstatistiksel Değerleri

	Öğrencilerin Verdiği Doğru Cevap Sayısı (Yeterlilik)
Öğrenci Sayısı (N)	194
Aritmetik Ortalama (\bar{X})	23,59
Medyan (Ortanca)	24,00
Mod (Tepe Değer)	27,00
Standart Sapma (S)	5,98
Varyans (S^2)	35,82
Çarpıklık Değeri (\bar{p})	-,416
Basıklık Değeri	-,312
Ranj	30,00
Minimum Puan	6,00
Maksimum Puan	36,00

Tablo 10'dan da anlaşılacağı üzere, en yüksek puan alan öğrenci 36 soruyu, en düşük puan alan öğrenci ise, sadece 6 soruyu doğru cevaplamıştır. Öğrencilerin başarı testindeki 41 soruya verdikleri doğru cevap sayısının aritmetik ortalaması 23.59, medyanı 24'tür.

Kalaycı (2008)'ya göre, "Herhangi bir veri setinde ortalamanın medyandan büyük olması durumunda sola çarpık dağılım, ortalamanın medyandan küçük olması durumunda ise sağa çarpık dağılım ortaya çıkar."(Kalaycı, 2008; 58)

Tekin (2003)'e göre, "...çarpıklık ölçüsünden testin güçlük ya da kolaylığına ilişkin bir yorum getirilebilir..."(Tekin, 2003; 239)

Çarpıklık değerinin ise, negatif ($= -0,416$) bir değer olduğu gözlenmektedir. Bu durum büyük değerlerin (verilen doğru cevapların) çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

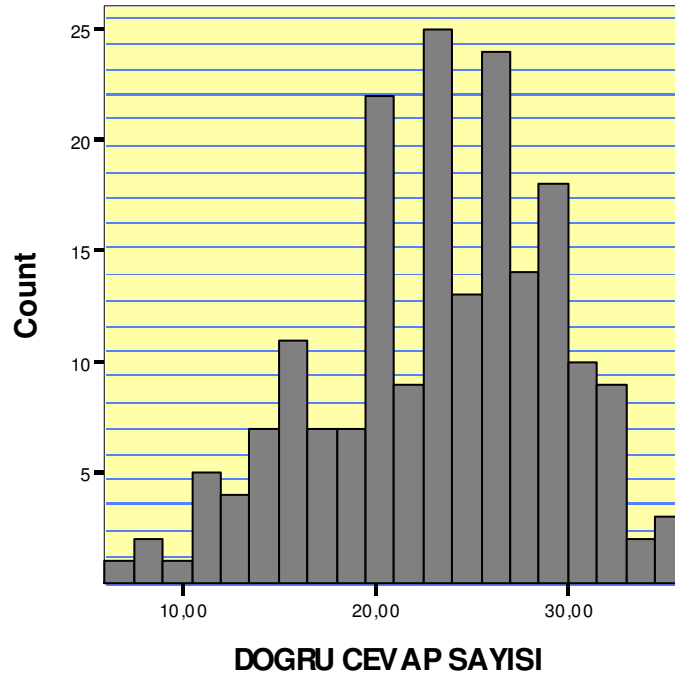
Başlıca işgörüsü, farklı başarı düzeylerini ayırt etmek ve öğrenme derecelerine göre öğrencileri sıralamak olan bir başarı testinin ortalama güçlüğü 0,50 civarında olması istenilir. Bunun nedeni, bu güçlükteki bir testin daha güvenilir ve daha ayırt edici olmasıdır. (Tekin, 2003; 240)

Yapılan hesaplamalarla testin ortalama güçlüğü $\bar{p} = 0,57$ bulunmuştur. Bu değer istenilen değere yakındır. Aritmetik ortalama ($\bar{X} = 23,59$) ile ortanca ($M = 24,00$) değerleri de birbirine oldukça yakındır. Bu durumda, dağılımın normale yakın ve testin orta zorlukta olduğu yorumu yapılabilir.

Şekil 15'te öğrencilerin frekansları ve başarı testine verdikleri doğru cevap sayısı grafik ile gösterilmiştir.

ŞEKİL 15

Başarı Testine Verilen Doğru Cevapların (Yeterliliklerin) Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımının Grafik ile Gösterimi

Şekil 15'e göre, Başarı Testine verilen doğru cevap sayısı öğrenci frekanslarına (count) göre ağırlıklı olarak, ortalamanın üzerinde (20-32 arasında) toplanmıştır. ($X = 23,5$) Buna karşın az ve çok doğru cevap verenlerin azınlıkta olduğu görülmektedir. Testin orta zorlukta bir test olduğu da göz önüne alındığında, öğrencilerin ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliklerinin ortalamanın üzerinde olduğu kanısına varılabilir.

Araştırmanın 3. alt problemine ilişkin bulgular ve yorumu:

3. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, çeşitli özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

3.a. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, üniversitelerine göre farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin okudukları üniversitelere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesinden önce grup varyanslarının homojen olup olmadığına bakılmıştır. Burada bulunan değer $p= ,280$ ($p> ,05$) olduğundan varyansların homojen olduğu anlaşılmaktadır.

TABLO 11
Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerin Frekansları,
Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları

Üniversitenin Adı	N	%	\bar{X}
Dokuz Eylül	65	33,5	26.76
Adnan Menderes	25	12,9	23.72
Muğla	51	26,3	23.23
Pamukkale	53	27,3	20.00
Toplam	194	100,0	

Tablo 11’de Başarı Testinin uygulandığı üniversitelerdeki öğrenci sayılarının dağılımını frekans ve yüzdelerle gösterilmektedir.

TABLO 12
Öğrenci yeterliliklerinin üniversitelere göre
varyans analizi

	Df	F	P
Gruplar arası	3	15,321	,000
Grup içi	190		
Toplam	190		

Tablo 12’de öğrencilerin yeterliliklerinin okudukları üniversitelere göre varyans analizi sonuçları verilmiştir. Tablo değeri $p = ,000$ ($p < ,05$) olduğundan dolayı öğrencilerin yeterlilikleri, üniversitelere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Tukey HSD testi sonuçlarına göre; P.Ü. ($\bar{x} = 20.00$) öğrencilerinin yeterlilik ortalaması, M.Ü., A.D.Ü. ve D.E.Ü. öğrencilerinin yeterlilik ortalamasından daha düşüktür. M.Ü. ($\bar{X} = 23.23$) ve A.D.Ü. ($\bar{X} = 23.77$) arasında anlamlı bir fark bulunmazken, D.E.Ü. ($\bar{X} = 26.76$) öğrencilerinin yeterlilik ortalaması, M.Ü., A.D.Ü. ve P.Ü. öğrencilerinin yeterlilik ortalamasından daha yüksektir. Bu test ile ilgili alt grup tablosu Tablo 13’te gösterilmiştir.

TABLO 13
Öğrenci Yeterliliklerinin Üniversitelere Göre
Farklılığının Tukey HSD Testi Alt Grup Tablosu

Üniversitenin Adı	N	Gruplar		
		1	2	3
Pamukkale	53	20.00		
Muğla	51		23.2353	
Adnan Menderes	25		23.7200	
Dokuz Eylül	65			26.7692
P		1.000	.976	1.000

3.b. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, sınıflarına göre farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin okudukları sınıflara göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için varyans analizi yapmadan önce sınıf varyanslarının homojen olup olmadığına bakılmıştır. Burada bulunan değer $p = ,410$ ($p > ,05$) olduğundan varyansların homojen olduğu söylenebilir.

TABLO 14
Sınıf değişkeni için varyans analizi tablosu

	Df	F	p
Grup İçi	2	,055	,946
Guplar Arası	191		
Toplam	193		

Tablo 14’te öğrencilerin yeterliliklerinin sınıflara göre varyans analizi sonuçları verilmiştir. Tablo değeri $p= ,946$ ($p> ,05$) olduğundan dolayı öğrencilerin yeterlilikleri, okudukları sınıflara göre farklılık göstermemektedir.

TABLO 15
Öğrencilerin sınıflarına göre yeterlilik ortalamaları

Sınıflar	N	%	\bar{X}	S
2	61	31.4	23,77	6,44
3	72	37.1	23,61	5,93
4	61	31.4	23,40	5,64
Toplam	194	100	23,59	5,98

Tablo 15’te öğrencilerin yeterlilik ortalamaları verilmektedir. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, gruplar homojendir ve ortalamaları arasında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Bu tablo, öğrencilerin ses eğitimi terminolojisi konusundaki bilgisinin zaman geçtikçe artmadığının bir göstergesidir. Bu durum, ses eğitimi ders sürecinin oldukça yavaş işlemeden ya da sınıf düzeyi ilerledikçe öğrencilerin şarkı söylemeye daha fazla odaklanmaları sebebiyle, ilk yıllarda öğrendikleri ses eğitimine ilişkin kuramsal bilgileri yavaş yavaş unutuyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

3.c. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

TABLO 16
Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerdeki Öğrencilerin
Cinsiyetlerine Göre Frekansları, Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları

Öğrencinin Cinsiyeti	N	%	\bar{X}
Kız	130	67	24.39
Erkek	64	33	21.98
Toplam	194	100	

Tablo 16'ya göre müzik öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin sayısı (130) erkek öğrencilerin (64) iki katından fazladır. Bu durum, cinsiyet kategorisinde grupların eşit dağılmadığını göstermektedir.

TABLO 17
Öğrenci Yeterliliklerinin Cinsiyetlerine
Göre T-testi Sonuçları

	F	P	T	Df	p (2-kuyruklu)
Eşit Dağılım	.129	.720	2.67	192	.008
Eşit Olmayan Dağılım			2.68	127.01	.008

Tablo 17'deki $p = .720$ değeri de dağılımların farklı olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple, eşit olmayan dağılım satırındaki p (2 - kuyruklu) değeri $p = .008$ ($p < .05$) olduğundan öğrencilerin yeterlilik ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

3.d. Öğretmen adaylarının, ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliği, mezun oldukları lisenin türüne göre farklılık göstermekte midir?

TABLO 18

**Başarı Testini Uygulandığı Üniversitelerdeki Öğrencilerin Mezun Oldukları
Lisenin Türüne Göre Frekansları, Yüzdesi ve Yeterlilik Ortalamaları**

Mezun Olduğu Lisenin Türü	N	%	\bar{X}
Ags1	148	76,3	23.97
Diğer	46	23,7	22.39
Toplam	194	100	

Tablo 18’de Başarı Testinin uygulandığı üniversitelerdeki öğrencilerin mezun oldukları lisenin türüne göre dağılımı frekans ve yüzdelerle gösterilmektedir. Buna göre, müzik öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi çıkışlı olduğu gözlenmektedir. Ortalamaları arasında ise önemli bir fark görünmemektedir.

TABLO 19

**Öğrenci Yeterliliklerinin Mezun Oldukları Lisenin
Türüne Göre T-Testi**

	F	P	T	Df	p (2-kuyruklu)
Eşit Dağılım	.155	.695	1.57	192	.118
Eşit Olmayan Dağılım			1.62	79.49	.108

Tablo 19’deki $p = .695$ değeri dağılımların farklı olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple, eşit olmayan dağılım satırındaki p (2- kuyruklu) değeri $p = .108$ ($p > .05$) olduğundan öğrencilerin yeterlilik ortalamaları arasında mezun oldukları lisenin türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Araştırmanın 4. alt problemine ilişkin bulgular ve yorumu:

4. Öğretim görevlilerinin Bireysel Ses Eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

Görüşme yapılan üniversitelerdeki öğretim görevlilerinin görüşme formundaki kişisel bilgiler bölümüne verdikleri cevapların frekans ve yüzde dağılımları şöyledir:

TABLO 20
Öğretim Görevlilerinin Görev Yaptıkları
Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversitenin Adı	N	%
Pamukkale	1	12.5
Muğla	2	25
Adnan Menderes	1	12.5
Dokuz Eylül	4	50
Toplam	8	100

Tablo 20’de görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretim görevlilerinin %50’lik kısmını D.E.Ü., %25’lik kısmını M.Ü., %12.5’luk kısmını P.Ü. ve A.D.Ü. oluşturmaktadır.

TABLO 21

**Öğretim Görevlilerinin En Son Aldıkları
Akademik Dereceye Göre Dağılımı**

Akademik Derece	N	%
Lisans	3	37.5
Yüksek Lisans	5	62.5
Doktora	0	0
Sanatta Yeterlilik	0	0
Diğer	0	0
Toplam	8	100

Tablo 21’de görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %37.5’luk kısmı lisans, %62.5’luk kısmı yüksek lisans düzeyinde akademik derece almıştır. Yüksek lisans düzeyinde akademik derece alan öğretim görevlilerinden bir tanesi doktora tez aşamasında bulunmaktadır. Sanatta yeterlilik ve daha üst derece alan öğretim görevlisi bulunmamaktadır.

TABLO 22**Öğretim Görevlilerinin Meslekteki Görev Sürelerine Göre Dağılımı**

Görev Süresi	N	%
1 yıldan az	0	0
1-5 Yıl	3	37.5
6-10 Yıl	1	12.5
11-15 Yıl	0	0
16-20 Yıl	3	37.5
20 Yıldan Fazla	1	12.5
Toplam	8	100

Tablo 22’de görüldüğü üzere, öğretim görevlilerinin meslekte geçirdiği süre, %37.5 ile 1-5 yıl ve 16-20 yıl arasında, %12.5 ile 6-10 yıl arasında ve 20 yıldan fazladır. 1 yıldan az ve 11-15 yıl arasında çalışan öğretim görevlisi bulunmamaktadır.

TABLO 23**Öğretim Görevlilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı**

Cinsiyet	N	%
Kadın	5	62.5
Erkek	3	37.5
Toplam	8	100

Tablo 23’te görüldüğü gibi, öğretim görevlilerinin %62.5’luk kısmı bayan, %37.5’luk kısmı ise erkektir.

4.a. Öğretim görevlilerinin, ses eğitimi terminolojisi ve kuramsal bilgiler konusundaki görüşleri nelerdir?

Görüşme Formunun 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. soruları ses eğitimi terminolojisi ve kuramsal bilgiler hakkındadır.

TABLO 24

1. Sorunun Yanıtları

Ses eğitiminde kullanılan terim ve kavramların ses gelişimi üzerindeki etkisi ne düzeydedir?	N	%
Oldukça Önemlidir	4	50
Önemlidir	1	12.5
Gereklidir	1	12.5
Yeterli ölçüde verilmelidir	1	12.5
Çok katkısı yoktur	1	12.5
Toplam	8	100

Tablo 24'te görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %50'lik kısmı ses eğitiminde kullanılan terim ve kavramların oldukça önemli olduğunu, %12.5'lük kısmı önemli olduğunu, %12.5'lük kısmı gerekli olduğunu, %12.5'lük kısmı yeterli ölçüde verilmesi gerektiğini, %12.5'lük kısmı ise terim ve kavramların ses gelişimi üzerinde çok katkısı olmadığını düşünmektedir. Buna göre, öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, ses eğitiminde kullanılan terim ve kavramların ses gelişimi üzerinde büyük etkisi olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

TABLO 25**2. Sorunun Yanıtları**

Müzik eğitimi bölümlerinde teorik açıdan verilen eğitimin yeterliliği ne düzeydedir?	N	%
Yetersizdir	5	62.5
Eğitimi veren kişinin yeterliliğine bağlıdır	2	25
Yeterlidir	1	12.5
Toplam	8	100

Tablo 25'te görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %62.5'luk kısmı müzik eğitimi bölümlerinde teorik açıdan verilen eğitimin yetersiz olduğunu, %25'lik kısmı eğitimi veren kişinin yeterliliğine bağlı olduğunu, %12.5'luk kısmı ise yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre, öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğunun, müzik eğitimi bölümlerinde teorik açıdan verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

TABLO 26**3. Sorunun Yanıtları**

Ses gelişimi sürecinde teorik bilgiye daha fazla yer verilmesi durumunda verim ve hız açısından oluşabilecek değişiklikler nelerdir?	N	%
Daha verimli ve hızlı olur	6	75
Verim ve hız düşer	2	25
Toplam	8	100

Tablo 26’da görüldüğü gibi, öğretim görevlilerinin %75’lik kısmı ses gelişimi sürecinde teorik bilgiye daha fazla yer verilmesi durumunda ses eğitiminin daha verimli ve hızlı olacağını düşünmektedir. %25’lik kısmı ise verimin düşeceğini ve daha yavaş bir süreç yaşanacağını düşünmektedir.

TABLO 27**4. Sorunun Yanıtları**

Öğrenciler, yeterince teorik bilgi sahibi olmadan da doğru şarkı söylemeyi öğrenebilir ve ileride öğrencilerine de bunu öğretebilir mi?	N	%
Öğrenebilir fakat öğretmez	5	62.5
Öğrenemez ve öğretmez.	3	37.5
Toplam	8	100

Tablo 27’de görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %62.5’luk kısmı öğrencilerin yeterince teorik bilgi sahibi olmadan da şarkı söyleyebileceğini, fakat bunu öğrencilerine öğretemeyeceğini düşünmektedir. %37.5’luk kısmı ise, öğrencilerin yeterince teorik bilgi sahibi olmadan asla doğru şarkı söylemeyi öğrenemeyeceğini ve bunu öğrencilerine de öğretemeyeceğini düşünmektedir.

TABLO 28

5. Sorunun Yanıtları

Ses eğitimi dersinde kullanılan terim ve deyimlerin öğrencilere aktarımı sırasında yaşanan sıkıntılar nelerdir?							
Görüşler	Süre yetersizliği	Materyal eksikliği	Öğrencilerin ilgisizliği	Eğitmenlerin önemsememesi	Soyut kavramların algılanamaması	Yabancı terimlerin akılda kalmaması	
1	X	X	X	X			
2					X		
3					X		
4					X		
5						X	
6						X	
7						X	
8						X	
İstatistik	N	1	1	1	1	3	4
	%	12.5	12.5	12.5	12.5	37.5	50

Tablo 28’de görüldüğü üzere, öğretim görevlilerinin 4’ü (%50) ses eğitimi dersinde kullanılan terim ve deyimlerin aktarımı konusunda yaşanan sıkıntının,

yabancı terimlerin öğrencilerin aklında kalıcı olmamasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. 3 öğretim görevlisi (%37.5) soyut kavramların öğrenciler tarafından algılanamaması konusunda sıkıntı yaşarken, 1 (%12.5) öğretim görevlisi ise sıkıntının, süre yetersizliği, materyal eksikliği, öğrencilerin ilgisizliği ve eğitimcilerin ses eğitimi terminolojisinin önemli bir sorun ve eksiklik olduğu konusundaki düşüncelerinin, henüz yeterince olgunlaşmamış olmasından kaynaklandığı görüşünü savunmuştur.

TABLO 29

6. Sorunun Yanıtları

Ders sırasında ses eğitimi ile ilgili terimlerin Türkçe karşılığını mı, orijinal hallerini mi kullanıyorsunuz?	N	%
Türkçe karşılığını kullanıyorum	1	12.5
Orijinal hallerini kullanıyorum	0	0
İkisini birlikte kullanıyorum	7	87.5
Toplam	8	100

Tablo 29’da görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %87.5’luk kısmı terimlerin orijinal hallerini söyledikten sonra Türkçe karşılığını açıkladıklarını ifade etmişlerdir. 1 (%12.5) öğretim görevlisi ise, çoğunlukla Türkçe terimleri kullanmayı tercih ettiğini, bu şekilde kavramların öğrencilerin aklında daha kalıcı olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Terimlerin sadece orijinal hallerini kullanan öğretim görevlisi bulunmamaktadır.

TABLO 30

7. Sorunun Yanıtları

Ses eğitimi ile ilgili kuramsal bilgiler ve tanımlar içeren kaynaklara hangi yollardan ulaşabiliyorsunuz?							
Görüşler	İnternet	Yerli Kaynaklar	Yabancı Kaynaklar	Hocalarımda n temin ettiğim kaynaklar	Hocalarımla görüşme	KBB uzmanı ve foniatristlerle görüşme	
1		X			X		
2		X					
3	X						
4	X					X	
5	X						
6	X			X			
7		X	X				
8	X	X	X				
İstatistik	N	5	4	2	1	1	1
	%	62.5	50	25	12.5	12.5	12.5

Tablo 30'a göre, öğretim görevlilerinin %62.5'lük kısmı kuramsal bilgiler ve tanımlar içeren kaynaklara internet yoluyla rahatlıkla ulaşabilmektedir. % 50 oranında yerli kaynaklar yoluyla, %25 oranında yabancı kaynaklar yoluyla ulaştıkları görülürken, 1 öğretim görevlisi (%12.5) elindeki kaynakları kendi hocalarından temin ettiğini, 1 öğretim görevlisi (%12.5) kendi hocalarıyla görüşme yoluyla bilgi aldığını, 1 öğretim görevlisi ise anatomik yapılarla ilgili KBB uzmanları ve foniatristlerle görüşerek bilgi aldığını ifade etmiştir.

TABLO 31

8. Sorunun Yanıtları

Kuramsal bilgilerin ve öğrenilen yeni kelimelerin öğrencilerin aklında daha kalıcı olabilmesi için neler yapılabilir?						
Görüşler		Öğrenci araştırma yapmaya yönlendirilmeli	Yazılı, görsel ve işitsel materyaller kullanılmalı	Sık sık tekrar yapılmalı (hatırlatılmalı)	Sık sık pratik yapılmalı	Günlük yaşamdan örnekler verilmeli
1					X	
2					X	
3				X	X	
4					X	
5			X			
6			X	X		X
7				X		
8		X	X	X		
İstatistik	N	1	3	4	4	1
	%	12.5	32.5	50	50	12.5

Tablo 31'e göre, öğretim görevlileri, kuramsal bilgilerin ve öğrenilen yeni kelimelerin öğrencilerin aklında daha kalıcı olabilmesini sağlamak için, % 50 oranında kelimelerin sık sık tekrar edilerek pekiştirilmesinin sağlanması gerektiğini, %50 oranında sık sık pratik yapma gerekliliğini, %32.5 oranında yazılı, görsel ve işitsel materyallerin çok faydalı olduğunu, %12.5 oranında öğrencilerin araştırma yapmaya teşvik edilerek bilgilerin daha kalıcı hale geleceğini, %12.5 oranında günlük yaşamdan örnekler verildiğinde bilgilerin daha kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir.

4.b. Öğretim görevlilerinin ses eğitimindeki ölçme ve değerlendirme modeli konusundaki görüşleri nelerdir?

Görüşme formunun 9. ve 10. soruları ses eğitimindeki ölçme ve değerlendirme modeli ile ilgilidir.

TABLO 32

9. Sorunun Yanıtları

Ses eğitimine özgü terim ve deyimlerin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını nasıl tespit ediyorsunuz?		
Görüşler	Uygulama sırasında gözlemleyerek	Soru-cevap yöntemi ile değerlendirme
1	X	
2	X	
3	X	X
4	X	
5	X	X
6	X	
7		X
8	X	
İstatistik	N	7
	%	87.5
		3
		37.5

Tablo 32'ye göre, öğretim görevlilerinden 7'si (%87.5), ses eğitimine özgü terim ve deyimlerin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde algılanıp algılanmadığını,

uygulama sırasında fark edebildiklerini, 3'ü (%37.5) soru-cevap şeklinde sözlü değerlendirme yaparak anladıklarını ifade etmişlerdir.

TABLO 33

10. Sorunun Yanıtları

Teorik bilgileri test etmek amacıyla sözlü sınav dışında başka bir sınav modeli daha olmalıdır?	N	%
Olmalıdır	2	25
Olmasına gerek yoktur	6	75
Toplam	8	100

Tablo 33'de görüldüğü gibi öğretim görevlilerinin %75'lik kısmı, ses eğitimi sürecinde öğrenilen teorik bilgilerin sözlü sınav ile ölçülebildiğini, başka bir sınav modeli olmasına gerek olmadığını belirtmişlerdir. %25'lik kısmı ise, ilk yıl veya son yıl vokal müzik kültürünü kapsayan bir yazılı sınav modeli yapılabileceğini ifade etmişlerdir.

4.c. Öğretim görevlilerinin ses eğitiminde kullanılan soyut ve somut kavramlarla ilgili görüşleri nelerdir?

Görüşme formunun 11. sorusu ses eğitiminde kullanılan soyut ve somut kavramlarla ilgilidir.

TABLO 34

11. Sorunun Yanıtları

Oldukça soyut olan ses eğitimi dersini somutlaştırabilmek adına neler yapılabilir?						
Görüşler		Dinleme alışkanlığı kazandırılmalı	Yazılı, görsel ve işitsel materyaller kullanılmalı	Foniatristlerden yardım alınmalı	Bol bol pratik yapılmalı	Günlük yaşamdan örnekler verilmeli
1						X
2		X				
3						X
4			X			X
5				X		
6					X	
7				X		
8		X	X			X
İstatistik	N	2	2	2	1	4
	%	25	25	25	12.5	50

Tablo 34'e göre, öğretim görevlileri, %50 oranında diğer derslere göre oldukça soyut olan ses eğitimi dersini daha somut bir hale getirebilmek için basit ve anlaşılır örneklendirmeler yapmanın önemli olduğunu, %25 oranında dinleme alışkanlığı kazandırılması gerektiğini, yazılı, görsel ve işitsel materyallerin katkısının büyük olacağını ve öğrencilerin ses tellerinin çeşitli pozisyonlarının durumunu görebilmesini sağlamak amacıyla foniatristlerden yardım alınabileceğini, %12.5 oranında ise bol bol pratik yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlarına, bu sonuçlarla ilgili tartışmalara ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Sonuçlar

Bu araştırma, ses eğitimi sürecinde kullanılan terminolojinin önemini, müzik eğitimi A.B.D. öğrencilerinin ses eğitimi terminolojisi konusundaki yeterliliklerini, bu konuda öğrencilerin çeşitli özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermedikleri ve ses eğitimi öğretim görevlilerinin ses eğitimi terminolojisi ve öğrencilerin yeterlilikleri konusundaki görüşleri araştırılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular incelendiğinde ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1. Müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi dersinde sıklıkla kullanılan terim ve deyimlerle ilgili bilgilerinin, genel bir çoğunlukla orta düzeyde olduğu anlaşılmıştır.
2. Müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi terminolojisi ve temel kavramlar konusundaki yeterlilikleri okudukları üniversitelere göre farklılık göstermektedir.
3. Müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi terminolojisi ve temel kavramlar konusundaki yeterlilikleri sınıf düzeylerine göre farklılık göstermemektedir.
4. Müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi terminolojisi ve temel kavramlar konusundaki yeterlilikleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

5. Müzik öğretmeni adaylarının, ses eğitimi terminolojisi ve temel kavramlar konusundaki yeterlilikleri mezun oldukları lisenin türüne göre farklılık göstermemektedir.
6. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, ses eğitimi sürecinde terminolojinin çok önemli bir yeri olduğu görüşünü savunmuştur.
7. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, ses eğitimi süreci sırasında müzik eğitimi bölümlerinde teorik açıdan verilen eğitimin yetersiz olduğu görüşünü savunmuştur.
8. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, ses gelişimi sürecinde teorik bilgiye daha fazla yer verilmesi durumunda verim ve hızın artacağı görüşünü savunmuştur.
9. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, öğrencilerin, yeterince teorik bilgi sahibi olmadan da doğru şarkı söylemeyi öğrenebileceği, fakat öğretmenlik yaşamlarında öğrencilerine bunu öğretemeyeceği görüşünü savunmuştur.
10. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin, ses eğitimi dersinde kullanılan terim ve deyimlerin öğrencilere aktarımı sırasında yaşanan sıkıntılar konusundaki görüşleri farklılık göstermektedir. Öğretim görevlilerinin yarısı, bu sıkıntının yabancı terimlerin öğrencilerin aklında kalıcı olmamasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, soyut kavramların öğrenciler tarafından algılanamaması, süre yetersizliği, materyal eksikliği, öğrencilerin ilgisizliği ve öğretmenlerin ses eğitimi terminolojisinin önemli bir sorun ve eksiklik olduğu konusundaki düşüncelerinin, henüz yeterince olgunlaşmamış olması da bu konu hakkındaki diğer görüşlerdir.

11. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin neredeyse tamamı, ders sırasında ses eğitimi ile ilgili terimlerin orijinal halleri ile Türkçe karşılıklarını birlikte kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sadece bir öğretim görevlisi, daha çok Türkçe terimleri kullanmayı tercih ettiğini, bu şekilde kavramların öğrencilerin aklında daha kalıcı olabileceğini düşündüğünü ifade etmiştir.
12. Bireysel ses eğitimi dersine giren öğretim görevlilerinin tamamı, ses eğitimi ile ilgili kuramsal bilgiler ve tanımlar içeren kaynaklara rahatlıkla ulaşabildiklerini ifade etmişlerdir. Büyük çoğunluğu, bu kaynaklara günümüzde internet sayesinde rahatlıkla ulaşabildiklerini, bunun yanı sıra yerli ve yabancı kaynaklar, kendi hocalarının engin deneyim ve bilgileri ve özellikle anatomik yapılarla ilgili olarak da, KBB uzmanları ve foniatristlerle görüşme yoluyla bilgi aldıklarını belirtmişlerdir.
13. Öğretim görevlileri, kuramsal bilgilerin ve öğrenilen yeni kelimelerin öğrencilerin aklında daha kalıcı olabilmesini sağlamak konusunda, kelimelerin sık sık tekrar edilerek pekiştirilmesinin sağlanması gerektiğini, sık sık pratik yapma gerekliliğini, yazılı, görsel ve işitsel materyallerin çok faydalı olduğunu, öğrenciler araştırma yapmaya teşvik edilirse bilgilerin daha kalıcı hale geleceğini ve günlük yaşamdan örnekler verildiğinde kavramların daha akılda kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir.
14. Öğretim görevlileri, ses eğitimine özgü terim ve deyimlerin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde algılanıp algılanmadığını, uygulama sırasında ve soru-cevap şeklinde sözlü değerlendirme yaparak anlayabildiklerini ifade etmişlerdir.

15. Öğretim görevlilerinin büyük çoğunluğu, ses eğitimi sürecinde öğrenilen teorik bilgilerin sözlü sınav ile ölçülebildiğini, başka bir sınav modeli olmasına gerek olmadığını belirtmişlerdir.
16. Öğretim görevlileri, diğer derslere göre oldukça soyut olan ses eğitimi dersini daha somut bir hale getirebilmek için, basit ve anlaşılır örneklendirmeler yapmanın önemli olduğunu, dinleme alışkanlığı kazandırılması ve bol bol pratik yapılması gerektiğini, yazılı, görsel ve işitsel materyallerin katkısının büyük olacağını ve öğrencilerin ses tellerinin çeşitli pozisyonlarının durumunu görebilmesini sağlamak amacıyla foniatristlerden yardım alınabileceğini belirtmişlerdir.

Tartışma

Başarı Testi sonuçlarına göre, yeterliliklerin orta düzeyde çıkması, ortalamaların üniversitelere ve cinsiyete göre farklılık oluşturması, buna karşın sınıflara ve mezun oldukları lisenin türüne göre ise farklılık oluşturmaması ilginç bulgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretim görevlilerinin, ses eğitimi terminolojisinin önemi ve teorik bilgilere yeterince yer verilmediği konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Eğitimciler, dersin işlenişi sırasında terimleri Türkçe karşılıkları ile birlikte açıkladıklarını belirttikleri halde, yeterliliklerin orta düzeyde çıkması, bilgilerin kalıcı olmadığını göstermektedir. Öğretim görevlilerinin bu konu üzerinde tamamen uzlaşarak yaptıkları – görsel, işitsel, yazılı materyalleri kullanma, sık sık tekrar yapma vb...- önerilerin hayata geçirilememesi sebebinin, zaman yetersizliğiyle bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Öneriler

1. Ses eğitimi ile ilgili ayrıntılı ve kapsamlı bir ses eğitimi terminoloji sözlüğü oluşturulması ve bunun tüm öğrenciler tarafından kullanılması sağlanabilir.
2. Ses eğitimi ders içerikleri oluşturulurken ,terminolojiye ilişkin bazı bilgilerin dönemlere yayılması ile, geniş zamanlı bir öğrenme süreci kurgulanarak, öğrencilerin teorik bilgilerinin daha kalıcı olması sağlanabilir.
3. Ses eğitimi derslerinde özellikle sesin anatomisi ile ilgili bilgiler verilirken görsel, işitsel ve yazılı materyaller daha fazla kullanılabilir. Böylelikle soyut kavramlar daha anlaşılır hale gelebilir.
4. Öğrencilerin, belli dönemlerde ses eğitimi konusunda araştırma yapmaya yönlendirilmesiyle, öğrendiklerinin daha kalıcı olması sağlanabilir.
5. Sözlü sınav modeli, öğrencilerin teorik konulara ilişkin donanımlarının ölçülebilmesi amacıyla, gerekli ekleme ve düzenlemeler yapılarak geliştirilebilir.
6. Öğretmen adaylarının, meslek yaşamlarında başarılı olma ölçütlerinden birinin bilgi birikimi olduğu düşünülürse, “kuramsal bilgiler” konusunda daha duyarlı olmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Uçan A. (1994) **Müzik Eğitimi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

İkesus S. (1965) **Ses Eğitimi ve Korunması** . İstanbul: Devlet Konservatuvarı Yayınları Milli Eğitim Basımevi.

Egüz S. (1991) **Toplu Ses Eğitimi I** . Ankara: Evrensel Müzikevi.

Ömür M. (2001) **Sesin Peşinde** . İstanbul: Pan Yayınları

Kaptan S. (1998) **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri** . İstanbul: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

Aktüze İ. (2004) **Ansiklopedik Müzik Sözlüğü**. İstanbul: Pan Yayıncılık

Say A. (1994). **Müzik Tarihi** . Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

Sachs C. (1965). **Kısa Dünya Musikisi Tarihi**. Çeviren: İlhan Usmanbaş. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ertürk S. (1972) **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Yelken-tepe Yayınları.

Good C. (1959) **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw- Hill Co.

Madsen K.,Cassidy J.W.(2005). The Effect of Focus of Attention and Teaching Experience on Perceptions of Teaching Effectiveness and Student Learning. **Journal of Reasearch in Music Education**. Vol:53 , Number:3.

Hörncl D. (2004). Learning and Producing Voice Leading with Neural Networks and Dynamic Programming. **Journal of Reasearch in Music Education**. Vol:33, Number: 4 , page: 378-397

- Oğuzkan F. (1974) **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akyıldız H. (1994) **Öğrenme Sürecine İlişkin Kuramsal Açıklamalar**. İzmir: Neşa Ofset ve Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2004) **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Tekin H. (2003) **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Kalaycı Ş. (2008) **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**. Ankara: Asil Yayıncılık
- Töreyin A.M. (1998).Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Helvacı A. (2003). Ses Eğitiminde Register Ve Rezonans Bölgelerinin Kullanım Özelliklerinin Ses Kalitesine Yansıması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yükrük, S . (2002) Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik öğretmenliği Anabilim Dalı son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik uygulamasında sınıf ortamında seslerini kullanma becerileri.Yayınlanmamış Doktora Tezi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2001). Bireysel ses eğitimi çalışmalarında karşılaşılan "Rezonans" problemleri ve çözüm önerileri.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Kara, Z .G. (1999). Türkiye'de müzik öğretmenlerinin müzik eğitimi bölümlerinde aldıkları ses eğitiminin müzik öğretmenliklerine yansması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğit, N. (1998). Fonasyon sistemindeki anatomik yapıların ses üzerindeki etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıkılmaz, G. (1997). Ses üretim organlarının hastalıkları ve ses eğitime etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Suna, S. (1998). Ses eğitiminde vokal eğiticisinin sesin geliştirilmesine yönelik çalışmalarının incelenmesi.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hesapçioğlu, S. (1997). Müzik eğitiminde ses eğitiminin oynadığı rol . *Yayınlanmamış* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Ebedi, M. D (1996). Ses eğitiminde artikülasyon. *Yayınlanmamış* Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Akdamar, İ. (1996). Ses eğitiminde rezonans. *Yayınlanmamış* Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Şahin, O. (1995). Ses perdeleri ve Vibrato .*Yayınlanmamış* Yüksek Lisans Tezi . Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Helvacı, A. (1994). Ses eğitiminde nefes ve atak. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yiğit, N. (1993). Üniversitelerin müzik eğitimi bölümlerinde ses eğitimi. Yayınlanmamış. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Malkoç, T.(1992). Nefes-şarkı söyleme ilişkileri (Diafram nefesinin şarkı söylemeye etkileri) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ertuğrul A. (2006). Mesleki Müzik Eğitimi Veren Konservatuvarlardaki Diksiyon Eğitiminin Niteliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Walders P.M. (2005). Vocal Pedagogy And Applications For Conductors Not Trained In Singing. Dissertation Submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland, College Park.

Baykal, A (2005). Öğretmenlik Nasıl Öğrenilir. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayını. Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, s,259 Ankara

Kalyoncu, N (2004) “ Müzik Öğretmeni Yeterlikleri ve Güncel Müzik Öğretmenliği programı” 1924- 2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu, s, 520 Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur

Türkçe Sözlük (1988) Ankara: TDK Basımevi

İNTERNET KAYNAKÇASI

Louk Dona Pat .(2002). National Standards for Music Education: General Music Teachers Attitudes and Practices. <http://proquest.umi.com.ezproxy1.lib.asu.edu>. (11 Kasım 2007)

Şentürk N. (2001). Musikî Muallim'den Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/212/11.pdf> (6 Aralık 2007)

Töreyn A. (2002). Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi . http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/makale/M-Toreyn_12.html(25 Aralık 2005)

Töreyn A.M. (1999) Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalındaki Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Niteliği. http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/M-Toreyn_1.htm (27 Aralık 2005)

Sevinç S.-Şimşek G. (2004). Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitimi (Şan) Dersine Ayrılan Sürenin Yeterli Olup Olmadığı Üzerine Bir Araştırma . <http://www.gefad.gazi.edu.tr/243/13.pdf> (22 Aralık 2005)

Öztürk F.G. (2004) G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Güzelsanatlar Anabilim Dalında Çalgısı Şan Olan Öğrencilerin Ses Eğitiminden Beklentileri . <http://www.gefad.gazi.edu.tr/241/13.pdf> (16 Kasım 2005)

Öztürk F.G. (2003). Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Ses Eğitiminin Önemi ve Bireysel Ses Eğitimi Dersi . <http://www.gefad.gazi.edu.tr/231/7.pdf> (16 Kasım 2005)

Kaya Z. (2006). İnönü Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Programı 1. Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi Dersindeki Başarılarını Etkileyen Faktörler

. <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/pamukkale/Z-Kaya> (14 Nisan 2007)

Güvenir Ş.(2006). Damağın Seste Rezonans Oluşumuna Etkisi Ve Ses Eğitiminde Kullanılması . <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/pamukkale/S-Guvenir.pdf> (20 Mayıs 2007)

Çevik S. (2006).Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği YeterlikleriYönünden Değerlendirilmesi. [http:// www.muzikegitimcileri.net/ bilimsel/bildiri/S-Cevik.pdf](http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/S-Cevik.pdf) (4 Mayıs 2008)

Yiğit N. (2004). Sesini Profesyonel Olarak Kullanacak Olan Bireylerde Karşılaşılan Ses Sorunları ve Nedenleri. <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/N-Yigit.pdf>(17 Nisan 2007)

Perçin Y. (2004). Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Diksiyon Eğitiminin Önemi. [http:// www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/Y-Percin.pdf](http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/Y-Percin.pdf) (27 Nisan 2008)

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterlikleri Taslak Dokümanı <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm> (27 Mart 2008)

http://www.ankara.edu.tr/kutuphane/tyatro/TAD_2004_18.pdf

<http://en.wikipedia.org/>(14 Nisan 2007)

<http://www.naxos.com/education/glossary.asp> (15 Eylül 2007)

<http://www.essentialsofmusic.com/glossary/glossary.html> (21 Mayıs 2007)

EK 1

Bu test, bir yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere **Ses Eğitimi Dersi ile ilgili terimler ve temel kavramlar** konusunda öğrencilerin yeterliliğini ölçmek amacı ile hazırlanmıştır.

Cevaplarınızı test formu ile birlikte verilmiş olan cevap kağıdındaki uygun şıkkın içini karalayarak (örn: (A)) işaretleyiniz. **Lütfen test formu üzerinde işaretleme yapmayınız.**

Araştırmanın gerçek sonuçları verebilmesi için, **lütfen samimi bir şekilde tüm soruları eksiksiz cevaplandırınız.** İsminiz bu çalışmada yer almayacağından **adınızı yazmanıza gerek yoktur.**

Katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Araştırmacı
Seda Erdoğan

5. “Ses telleri”, aşağıdaki organlardan hangisinin bir parçasıdır?

- A) Farinks
B) Konka
C) Larinks
D) Diyafram
E) Mizmar

6. Ses eğitiminde, “sesi forse etmek” deyimini ile anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sesi dengelemek
B) Sesi zorlamak
C) Sesi kesmek
D) Sesi yumuşatmak
E) Sesi inceltmek

7. “Bel Canto” kelimesinin açıklaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Soprano ve kontralto seslerini kaybetmemeleri için ergenliklerine erişmeden hadım edilmiş olan erkek şarkıcılara verilen addır.
B) Güzel şarkı söyleme stilidir.
C) Vücudun yapısını ve organların birbirleriyle olan ilgisini inceleyen bilim dalıdır.
D) Sesin ulaşabildiği en düşük frekans ile en yüksek frekans arasındaki alandır.
E) Şarkı söylemeye en elverişli nefes biçimidir.

8. Güzel şarkı söyleyebilmemizde olumlu katkı sağlayan ayakta dengeli bir vücut simetriği ile durma pozisyonuna ne ad verilir?

- A) Akustik
B) Timbre
C) Maske
D) Respirasyon
E) Postür

9. “Sesi maskeye oturtmak” deyimini ile anlatılmak istenen nedir?

- A) Kafadaki rezonans boşluklarının tam kullanılması ile önde söyleme.
B) Diyaframdan iyi destek alarak söyleme.
C) Kafa sesiyle söyleme.
D) Göğüs sesiyle söyleme.
E) Detone olmadan söyleme.

10. Opera eserlerinin sözlerine ne ad verilir?

- A) Konson B) Fonasyon
C) Foniatri D) Flageolet
E) Lirik

11. Erkek seslerinde kafa sesinin hafif gürükte söylenmesine ne ad verilir?

- A) Resitatif B) Flageolet
C) Falsetto D) Libretto
E) Vibrato

12. Ses tellerinden gelen hava akımının dil, dişler, damak ve dudaklar yardımı ile anlamlı seslere dönüştürülmesine ne ad verilir?

- A) Diksiyon B) Fonasyon
C) Ekspirasyon D) Artikülasyon
E) Vibrasyon

13. Aşağıdakilerden hangisi bir ses türü **değildir**?

- A) Bas Bariton B) Lirik Bariton
C) Lirik soprano D) Kontralto
E) Kontrbas

14. “Eski arya” anlamına gelen kelime aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aria Buffa B) Aria Antique
C) Aria Cantabile D) Aria di Chiesa
E) Aria Concertante

15. “Resitatif” kelimesi aşağıdaki tanımlardan hangisini ifade eder?

- A) Operalarda şarkı söyler gibi konuşma şeklindedir.
B) Operalarda perde açılmadan önce seslendirilen müzik eseridir.
C) Operalarda solistlerin söylediği şarkılara verilen addır.
D) Opera eserlerinin sözleridir.
E) Opera eserlerinin metnidir.

16. Aşağıdakilerden hangisi dini bir müzik türü **değildir**?

- A) Motet
B) Mes
C) Oratoryo
D) Koral
E) Balad

17. Aşağıdaki terimlerden hangisi bize bir şarkıyı “tatlı bir deyiş” ile söylememizi ifade eder?

- A) Brillante
B) Marcato
C) Dolce
D) Staccato
E) Cantabile

18. “Mezza voce” terimi aşağıdakilerden hangisinin İtalyanca karşılığıdır?

- A) Yarım kuvvette
B) Yarım sesle
C) Orta kalınlıktaki kadın sesi
D) Orta hafiflikte
E) Orta yumuşaklıkta

19. Aşağıdakilerden hangileri ses sağlığını korumak için alınabilecek önlemlerdendir?

- I. Sigara içilen ortamlarda bulunmak.
II. Şarkı söylemeden önce sesini ısıtmak
III. Gece geç yatmak.
IV. Dengeli beslenmek.

- A) I ve IV
B) II ve IV
C) I ve III
D) II Ve III
E) Hepsi

20. Aşağıdakilerden hangisi şarkı söyleme esnasında pesleşme veya tizleşmeye sebep olan faktörlerden biridir?

- I. Kulak eğitimi yetmezliği
II. Diyafram desteğinin yetersizliği
III. Ruhsal nedenler

IV. Teknik gücün üzerindeki şarkıları seslendirme

- A) Yalnız II
 B) I ve IV
 C) I ve II
 D) I, II ve IV
 E) Hepsi

II. BÖLÜM

21, 22, 23, 24 ve 25. sorularda yer alan A sütunundaki terimlerle, B sütunundaki Türkçe karşılıklarının doğru şekilde eşleştirilmiş halini aşağıdaki şıklardan bularak işaretleyiniz.

21. A Listesi

1. Larinks
2. Farinks
3. Kord Vokal
4. Trakea

B Listesi

- a. Soluk borusu
- b. Ses telleri
- c. Yumuşak damak
- d. Gırtlak
- e. Burun boşluğu
- f. Göğüs boşluğu
- g. Yutak

- A) 1d, 2g, 3b, 4a
 B) 1c, 2g, 3d, 4f
 C) 1b, 2f, 3a, 4d
 D) 1a, 2c, 3f, 4g
 E) 1g, 2c, 3e, 4b

22. A Listesi

1. Espressivo
2. Semplice
3. Ritardando
4. Vivace

B Listesi

- a. Anlamlı, hisli
- b. Hızlanarak
- c. Canlı, kıvrak
- d. Sade, doğal
- e. Umutsuz
- f. Ağırlaşarak
- g. Sakin, dingin

- A) 1e, 2d, 3c, 4g B) 1a, 2d, 3f, 4c
 C) 1b, 2e, 3f, 4d D) 1g, 2c, 3e, 4a
 E) 1f, 2c, 3b, 4e

23. **A Listesi**

1. Artikülasyon
2. Rezonans
3. Diksiyon
4. Tessitura

B Listesi

- a. Ses genişliği
- b. Uzam
- c. Salınım
- d. Tını
- e. Telaffuz
- f. Sessiz harf
- g. Boğumlama

- A) 1a, 2c, 3f, 4e B) 1g, 2d, 3e, 4a
 C) 1b, 2f, 3a, 4d D) 1e, 2d, 3c, 4g
 E) 1c, 2g, 3d, 4f

24. **A Listesi**

1. Timbre
2. Nazal
3. Postür
4. Libretto

B Listesi

- a. Geçit tonları
- b. Ses rengi
- c. Opera metni
- d. Burunla ilgili
- e. Yanlış ses
- f. Sese ait
- g. Duruş

- A) 1b, 2e, 3f, 4d B) 1g, 2d, 3e, 4a
 C) 1b, 2d, 3g, 4c D) 1e, 2d, 3c, 4g
 E) 1c, 2g, 3d, 4f

25. A Listesi

1. Legato
2. Staccato
3. Marcato
4. Lento

B Listesi

- a. Heyecanlı, ateşli
- b. Tane tane, belirterek
- c. Kesik kesik
- d. Gergin, huzursuz
- e. Ağır, gösterişli
- f. Bağlı, tek nefeste
- g. Yaslı, kederli

A) 1g, 2c, 3e, 4a

B) 1f, 2d, 3g, 4c

C) 1b, 2e, 3f, 4d

D) 1e, 2d, 3c, 4g

E) 1f, 2c, 3b, 4e

26. A sütununda anatomik yapılar, B sütununda ise bu yapıların **görevleri** yer almaktadır.

A listesi ile B listesinin doğru şekilde eşleştirilmiş halini aşağıdaki şıklardan bularak işaretleyiniz.

A Listesi

1. Konka
2. Ses telleri
3. Diyafram
4. Glottis

B Listesi

- a. Sesin oluşması
- b. Kafa sesinin iyi tınlaması
- c. Nefesi kontrol etme
- d. İnce seslerin büyümesi
- e. Burun içinden geçen havanın ısıtılması
- f. Kalın seslerin kuvvetlendirilmesi
- g. Ses telleri arasından hava girip çıkması

A) 1a, 2g, 3b, 4f

B) 1g, 2a, 3e, 4b

C) 1b, 2f, 3a, 4d

D) 1e, 2a, 3c, 4g

E) 1c, 2g, 3d, 4f

III. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadeler sizin bilgilerinize göre doğru ise; cevap kağıdında soruya karşılık gelen **D** harfini, yanlış ise **Y** harfini karalayınız.

27. Farinks de ağız ve burun boşlukları gibi bir rezonatör görevi görür.

28. Ses telleri arasındaki açıklığa konka denir.

29. Glissando ses eğitimini kötü yönde etkileyecek olan alışkanlıklardan birisidir.

30. Burun tıkanıklığı ya da burundaki fazla etler timbreyi etkiler.

31. Sesin saniyede 5-8 kez ton ve yüksekliğinin değişimine vibrato denir.

32. Yüksek dramatik soprano, kadın sesleri içerisinde en tizlere çıkabilen ses türüdür.

33. Registerler , göğüs ve kafa olmak üzere iki bölgeyi kapsar.

34. Sesin parladığı ve rezonans kazandığı yere maske denir.

35. Lied, Almanca'da "Şarkı" anlamına gelir.

36. Barkarol, 11. yy. da gezginci saz şairlerine verilen addır.

37. Bas sesler, agilite gerektiren eserleri daha rahat seslendirirler.

38. Mordan, "gittikçe öler" anlamına gelen bir nüans terimidir.

39. Kuartet, beş ses için yazılmış müzik parçasıdır.

40. Ritardando ve dimminuendo terimleri müzikte aynı hareketi ifade eder.

41. Ses telleri Larinks denilen organın içinde bulunur.

EK 2

Üniversitenizin Adı:.....

Sınıfınız: (2) / (3) / (4)

Cinsiyetiniz: (K) / (E)

Mezun Olduğunuz Lisenin Türü: Anadolu Güzel Sanatlar (AGSL) / Diğer (D)

CEVAP KAĞIDI

I. BÖLÜM					II. BÖLÜM				
1.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	21.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
2.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	22.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
3.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	23.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
4.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	24.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
5.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	25.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
6.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	26.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)
7.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	III. BÖLÜM				
8.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	27.		(D)		(Y)
9.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	28.		(D)		(Y)
10.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	29.		(D)		(Y)
11.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	30.		(D)		(Y)
12.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	31.		(D)		(Y)
13.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	32.		(D)		(Y)
14.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	33.		(D)		(Y)
15.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	34.		(D)		(Y)
16.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	35.		(D)		(Y)
17.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	36.		(D)		(Y)
18.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	37.		(D)		(Y)
19.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	38.		(D)		(Y)
20.	(A)	(B)	(C)	(D) (E)	39.		(D)		(Y)
					40.		(D)		(Y)
					41.		(D)		(Y)

EK3

Üniversitenizin Adı:.....

Sınıfınız: (2) / (3) / (4)

Cinsiyetiniz: (K) / (E)

Mezun Olduğunuz Lisenin Türü: Anadolu Güzel Sanatlar (AGSL) / Diğer (D)

CEVAP ANAHTARI

I. BÖLÜM					II. BÖLÜM						
1.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	21.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
2.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	22.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
3.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	23.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
4.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	24.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
5.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	25.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
6.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	26.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
7.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	III. BÖLÜM					
8.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	27.		(D)		(Y)	
9.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	28.		(D)		(Y)	
10.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	29.		(D)		(Y)	
11.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	30.		(D)		(Y)	
12.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	31.		(D)		(Y)	
13.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	32.		(D)		(Y)	
14.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	33.		(D)		(Y)	
15.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	34.		(D)		(Y)	
16.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	35.		(D)		(Y)	
17.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	36.		(D)		(Y)	
18.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	37.		(D)		(Y)	
19.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	38.		(D)		(Y)	
20.	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	39.		(D)		(Y)	
						40.		(D)		(Y)	
						41.		(D)		(Y)	

GÖRÜŞME SORULARI

I. Terminoloji ve kuramsal bilgi ile ilgili;

1. Sizce, ses eğitiminde kullanılan terim ve kavramların ses gelişimi üzerinde ne derece önemi vardır?

2. Müzik eğitimi bölümlerinde öğrencilere, güzel ve doğru şarkı söyleme becerisi dışında, teorik açıdan verilen eğitimin yeterliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?

3. Ses gelişimi sürecinde, teorik bilgiye daha fazla yer verildiğinde, verim ve hız açısından oluşabilecek değişiklikler konusunda düşünceleriniz nelerdir?

4. Sizce, bir öğrenci yeterince teorik bilgi sahibi olmadan da doğru şarkı söylemeyi öğrenebilir ve ileride öğrencilerine de bunu öğretebilir mi? Nasıl?

5. Sizce, ses eğitimi dersinde kullanılan terim ve deyimlerin öğrencilere aktarımı sırasında yaşanan sıkıntılar nelerdir?

6. Ders sırasında öğrenciye bilgi verirken, ses eğitimi ile ilgili terimlerin orijinal hallerini mi, Türkçe karşılığını mı kullanmayı tercih ediyorsunuz? Neden?(örn; Larinks/gırtlak, tessitura/ses genişliği gibi...)

7. Ses eğitimi ile ilgili kuramsal bilgiler ve tanımlar içeren kaynaklara hangi yollardan ulaşabiliyorsunuz?

8. Sizce, kuramsal bilgilerin ve öğrenilen yeni kelimelerin öğrencilerin aklında daha kalıcı olabilmesi için neler yapılabilir?

II. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili;

9. Ders sırasında sıklıkla kullanılan, sadece ses eğitime özgü (sesi çevirmek, artikülasyon, rezonans, nazal vs... gibi) terim ve deyimlerin, öğrenciler tarafından doğru ve iyi bir şekilde algılanıp algılanmadığını tespit etme konusunda düşünceleriniz nelerdir?

10. Sizce, ses eğitiminde öğrenilen teorik bilgileri test etmek amacıyla, sözlü sınav dışında başka bir sınav modeli daha olmalı mıdır? Neden?

III. Soyut ve somut kavramlarla ilgili;

11. Sizce, diğer derslere oranla oldukça soyut olan ses eğitimi dersini, somutlaştırabilmek adına neler yapılabilir?

EK5

SES EĞİTİMİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

-A-

A Capella (İt.): Yalnız koro için eşliksiz olarak yapılan müzik.

Agilité (Fr.), Agility (İng.), Agilità İt.): Çeviklik, kıvraklık.

Ağıt (Tr.), Lament (İng.), Lamento (İt.): Üzüntüyü ezgiyle söyleyip ağlaşmak.

Akciğer veremi: Ateş en önemli belirtisidir. Genel temizlik kuralarına uyulmalı, hastalık ilerlemeden tedavi olunmalıdır.

Aktivatör: Solunum aygıtı, üfleyici. Ses üretimi için gerekli enerjiyi sağlar. Aktivatörler, diyafram, akciğerler, trakea (soluk borusu), kaburgalar ve karın kaslarıdır.

Akustik (Tr., Alm.), Acustico, Acustica (İt.), Acoustics (İng.), Acoustique (Fr.): Sese ait, işitmeye ait, tınsal, ses bilimi.

Altılı (Tr.), Sextett (Alm.), Sextet (İng.): 6 ses için müzik parçası. 6 çalgı için olduğu gibi, 6 insan sesi için de yazılabilir.

Alto (İt.): Bkz. Kontralto.

Altstimme (Alm.): Bkz. Kontralto.

Amfoter tonları: “Geçit tonları” ,“Pasaj” Ses egzersizlerinde register geçişleri sırasında renk değişikliğinin olduğu tonlar. Genellikle ses eğitimine yeni başlamış kişilerde görülür.

Anaphora (Yun.): 17. ve 18. yy.’larda vokal müzikte bir sözcüğün diğer bölümlerde tekrarı, tekrar.

Anatomi: Vücut yapısını ve organların birbirleriyle olan ilgisini inceleyen bilim dalı.

Ancora, Ancor (İt.): Bkz. Bis.

Anjin: Bademciklerde beyaz benekler ve şişlik görülür. Tedavi edilmezse, böbrek iltihabı ve eklem romatizmasına neden olur. Soğuk veya sıcak kompres, gargara yapılmalı, iltihap için ilaç alınmalı, gerekirse bademcikler aldırılmalıdır.

Anthem (İng.): Motet ve kentet gibi kilise eserlerinin İngilizce adı.

Antiphonie (Yun.), Antifona (İt., İsp.), Antiphon (İng., Alm.): Çocuk ve erkek seslerinden oluşan bir koronun oktavlarla seslendirme tarzı. Ortaçağ içinde ilk Hıristiyan korolarına bu isim verilmiştir.

Appoggiando (İt.): Destekleyerek, sesi sonrakine kesintisiz ulaştırarak. Eski İtalyan şan eğitiminde appoggiare (desteklemek) sözcüğünden kaynaklanan terim, kafa sesi ve göğüs sesi titreşimini destekleyerek anlamında kullanılıyordu.

Appoggio (İt.): Şan tekniğinde nefes alma için destek.

Arya (Tr.), Aria (İt.), Air (Fr., İng.): İnsan sesiyle sunulan solo parçası, operada solistin tek başına ya da birkaç solistin birlikte söylediği şarkı. Aryalar, opera eserleri içinde çok kullanılan bir türdür.

Arie Antiche (İt.), Aria Antique (Fr.): Eski arya, antik arya.

Aria Buffa (İt.): Komik arya.

Aria Concertante (İt.): Zorunlu algı eşlikli konser aryası.

Arietta (İt.): Kısa ve basit arya.

Arpej (Tr.), Arpége (Fr.), Arpeggio (İt.): Akorların seslerinin tek tek ve ard arda söylenmesi.

Artikülasyon (Tr.), Articulé (Fr.), Articolato (İt.): “Boğumlama” Ses tellerinde titreşerek gelen hava akımının dil, dişler, damak ve dudaklar yardımıyla anlamlı seslere dönüştürülme sürecidir. Bir melodinin, bir seslendirmede yer alan seslerin belirginleştirilerek çalınması ya da söylenmesi anlamına da gelir.

Artikülatörler: Artikülasyonu sağlayan organlardır. (Dil, dişler, damaklar, dudaklar)

Artiküle etmek: Tane tane söylemek, heceleri belirterek söylemek.

Astım (Nefes Darlığı): Nefes almada güçlük en önemli belirtisidir. Sisli, kirli, tozlu ortamlardan uzak durmak ve ilaç tedavisi gerekir.

-B-

Bademcik iltihabı: Lenf bezlerinde iltihap, halsizlik ve ateş ile belirti verir. Antibiyotik kullanılmalı, sık tekrarlanma durumunda ameliyat ile alınmalıdır.

Ballad (İng.), Ballade (Alm., Fr.), Balatta (İt.): Onikinci Yüzyılda Güney İtalya halkı tarafından söylenen kısa, duygusal hikayesi olan dans şarkısına verilen genel ad. Ondördüncü Yüzyılda İngiliz ve İskoç'ların söylediği ulusal şarkıların çoğunluğu baladdır. Onsekizinci Yüzyıl bütün dünya edebiyatında bir şiir çeşidi olarak moda olmuştur.

Bariton (Alm.,Tr.), Baryton (Fr.), Baritone (İng.), Baritono (İt.), Baritonus (Lat.) :Tenor ile bas arasında bulunan orta kalınlıktaki erkek sesi.

Barkarol (Tr.), Barcarolle (Fr.), Barkarole (Alm.), Barcarola (İt.): Venedik gemici ve gondolcularının söylediği şarkılara verilen genel ad.

Bas (Alm., Tr.), Bass (İng.), Basse (Fr.), Basso (İt.): En kalın erkek sesi.

Bas Bariton (Alm.): Buffodan daha sönük ve daha az dramatik nitelikli ses özelliği gösterir.

Buffo Bas (Tr.), Basso Buffo (İt.): Birçok rolde yer alabilen, değişken yapıda, komik bir sestir.

Basso Cantante (İt.): Daha çok lirik karakterde, ezgiselliği ön planda olan bas.

Basso Profundo (İt.): Bkz. Profondo Bas.

Bel Canto (İt.): “Güzel Şarkı” Güzel şarkı söyleme stili.

Berceuse (Fr.): Bkz. Ninni.

Beşli (Tr.), Quintett (Alm.), Quintette, Quintor (Fr.), Quintet (İng.), Quintetto (İt.): Beş ses veya beş alet için yazılan müzik parçası. Oda müziği türünün çok sevilen şekillerinden biri olup diğerleri gibi sonat formunda yazılır.

Bis (Lat., Fr., Tr.), Ancora, Ancor (İt.), Encore (Fr.): İki defa anlamına gelir. Sanatçıyı bir defa daha dinlemek için konser sonunda bağırılan ve hayranlık belirten sözcük. (Amerika'da Bravo sözcüğü kullanılır.)

Brillante (İt.): Parlak (ses rengi ya da seslendiriş tarzı için kullanılır.)

Brindisi (İt.): İçki şarkısı. (Verdi'nin La Traviata operasındaki brindisi çok ünlüdür.)

Bronşit: Mukozanın nezle hali ve iltihaplanması, boğaz ve nefes borusu yanması, baş ağrısı, öksürük ve balgam ile belirti verir. Kronik bronşitler tehlikeli olduğundan doktor tedavisi gerekir.

Buffo Tenor (Tr.), Tenore Buffo (İt.): Daha çok komik rollere uygun bir ses türüdür.

Burun Boşluğu, Nasal Cavity, Nasal Fossa (İng.), Cavum Nasi (Lat.): Burun boşluğu sanılanın aksine oldukça büyüktür. . Burun boşluğu, bir kırıldak kemikle ortadan iki bölmeye ayrılır. Her iki boşlukta kıvrımlı bir görüntüyü yansıtan konkalar bulunur. Burundan solunuma yardımcı olan **konkalar, frontal (aln) sinüsler**, elmacık kemiklerinde bulunan **mavillar sinüsler, sfenoid sinüsler ve ağız boşluklarıyla** da bağlantılıdır. Konkalar arası boşluklar, en önemli rezonans boşluklarıdır.

Burunda Fazla Etiler ve Kemik Eğrilikleri: Burunda tıkanıklık, geniz akıntısı, sesin rezonansında etkilenme görülür. Gerekiyorsa cerrahi müdahale yapılır.

Burun Kanamaları: Burunda az veya çok kanama olması ile belli olur. Birçok hastalığın habercisi olduğundan doktor tedavisi gerekir.

-C-

Cantabile (İt.), Chantable (Fr.), Gesangvoll (Alm.): Şarkı söyler gibi.

Cantare (İt.): Şarkı söylemek.

Cantata (İt., İng.), Cantate (Fr.): Bkz. Kantat.

Canto (İt.), Cantus (Lat.): Şarkı, melodi, ses. Vokal müzikte sesin başlayacağı yeri ifade eden deyim.

Cantor (Lat.), Kantor (Alm.): Kilise şarkıcısı. Kilisenin doğuşundan beri, dini ilahi ve şarkıları söyleyen özel olarak yetiştirilmiş şarkıcılara denir.

Cantus (Lat.): Ortaçağ vokal müziğinde tiz ses.

Castrato (İt.), Castrat (Fr.): Bkz. Kastrat.

Cavata (İt.): Arya'ya benzer duygulu resitatifleri olan bir vokal türü.

Cavatina (İt.): Cavata'nın küçültülmüşü olarak, 18.yy. operalarında söylenen kısa ve lirik ariya.

Cavum Nasi (Lat.): Bkz. Burun boşluğu.

Chant (Fr.): Bkz. Şan.

Choral (Alm., Fr., İng.): Bkz. Korale.

Chord Vocal (İng.): Bkz. Ses telleri.

Coloratura (İt.): Bkz. Koloratür.

Compositeur (Fr.), Composer (İng.), Compositore (İt.): Bkz. Kompozitör.

Conchae Nasaes (Lat.): Bkz. Konka.

Consonne (Fr.), Consonante (It.), Consonant (Ing.): Bkz. Konson.

Contralto (Fr., It., Ing.): Bkz. Kontralto.

Corrèpétiteur (Fr.): Bkz. Korepetitör.

-D-

Damak (Tr.), Palate (İng.): : Sert ve yumuşak damak olmak üzere iki tanedir. Sert damak, dilin hemen üstündedir. Göğüs sesi çıkarma sırasında ses dalgaları, sert damağa çarpar ve ağız yoluyla dışarı çıkar. Yumuşak damak ise sert damağın hemen arkasındadır. Kafa sesi çıkarırken, ses telleri tarafından üretilen ses dalgaları yumuşak damağın arkasından geçerek kafanın içinde tınlar.

Deşifre Etmek: İlk bakışta notadan söylemek.

Detone Olmak (Tr.), Détonner (Fr.), Detonieren (Alm.), Stonare (İt.): Sesin düşmesi veya tizleşmesi ile tondan çıkmak.

Dialog (Yun.): İki kişinin karşılıklı konuşması. Ortaçağ kilise müziğinde oratoryo şeklinde şarkılarda ve sonraları kantatlarda kullanılan şekildir.

Diksiyon (Tr.), Diction (Fr., İng.): “*Telaffuz*” Seslerin, sözcüklerin, vurguların, anlam ve heyecan duraklarının hakkını vererek söyleme biçimidir.

Diva (İt.): 18.yy. sonundan itibaren “tanrısal şarkıcı”, “ilahe” anlamında, “prima donna”lara verilen isim.

Diyafram (Tr.), Diaphragm (İng.): Göğüs ve karın boşluklarını birbirinden ayıran ince ve geniş kas.

Diyafram Nefesi: Akciğerlerin alt kısmına alınan, diyafram kasıyla desteklenen ve şarkı söylemeye en elverişli nefestir.

Diyapazon (Tr.), Diapason (Fr., Yun.): 1) Ses ya da çalgının çıkarabileceği perdelerin genişliğine, registerine verilen ad. 2) Vurulduğunda La notasına titreşim

vererek çalgı ya da seslerin akort edilmesini sağlayan, saplı, U şeklinde, küçük çelik çatal.

Dörtlü (Tr.), Quartett (Alm.), Quartetto (İt.), Quatuor (Fr.), Quartet (İng.): Dört ses veya dört alet için yazılan müzik parçası. Gerek vokal ile (soprano, tenor, alto, bas), gerek yalnız müzik aletleriyle sunulan müzikte en uygun gruplanma şeklidir.

Dramatik Bariton: Yüksek bası andırır.

Dramatik Koloratür Soprano: Dramatik sopranodan daha güçlü ve daha geniş ses yapısına sahiptir.

Dramatik Mezzo Soprano: Lirikten daha koyu ve güçlü ses yapısına sahiptir.

Dramatik Soprano: Güçlü ve duygusal karakter yapısında, tiz tonları koyu, pes tonları sağlam ve dolgun niteliktedir.

Dramatik Tenor (Tr.), Helden Tenor (İng.): Uzun ve zor partilerin üstesinden gelebilen, çarpıcı gücü ve tını kıvraklığı olan tenor. Kahramanlık temalarını işleyen şarkıları başarıyla seslendirdiği için literatürde “**Heroic tenor**” olarak da adlandırılır.

Düet (Tr.), Duet (İng.), Duetto (İt.), Duette, Duo (Fr.), Duett (Alm.): İki ses için müzik parçası. Opera ve şarkı parçalarında olduğu gibi iki insan sesi için veya flüt, keman gibi iki müzik aleti için yazılmış olabilir.

-E-

Ekspirasyon (Tr.), Expiration (Fr.,İng.) Exhalation (İng., Alm.): Soluk verme.

Encore (Fr.): Bkz. Bis.

Enspirasyon (Tr), Inspiration (İng.,Fr.), Inhalation (İng.): Soluk alma.

Entonasyon (Tr.), Entonación (İsp.), Intonation (Fr.,İng.), Intonierung (Alm.), Intonazione (İt.): Bir söz cümlesinin, söylenişinde çizilen melodi çizgisine (ses dalgalanmasına) denir. Entonasyon yolu ile cümledeki kuşku, hayret, kızgınlık gibi çeşitli duygu ve düşünceler, diğer kişilere iletilebilir. Bir dilin en zor öğrenilen tarafı entonasyondur.

Epiglottis, Epiglot, Armutsu Kıkırdak (Tr.), Cartilago Epiglottica (Lat.): Hiyoid kemiğine bağlı, yaprak şeklinde bir kapakçıktır. Epiglottisten aşağıya doğru uzanan kaslar aritenoidlere bağlanır. Tabanı farinks içinde serbest çıkıntı yapar ve gırtlak girişine uzanır. Bu sayede nefesi tutar ve yutkunurken larinksin üstüne kapanarak yiyeceklerin, yabancı cisim ve maddelerin alt solunum yolları ve akciğerlere gitmesini önleyen bir kapakçık görevi görür.

-F-

Falsetto (İt.), Falsett, Fistelstimme (Alm.), Fausset (Fr.): “Falso ses”, “Yanlıs ses”, “Yalancı ses”. Kadın sesi karakteri anlamında kullanılır. Erkeklerde kafa registerinin hafif gürlükte kullanılmasıyla elde edilir.

Faranjit: Belirtileri öksürük, balgam, ateş, mukozada kızarıklık, lenf bezlerinde şişlik, boğazda iltihap, kuruluk ve gıdıklanmadır. Tozlu ve sigara dumanı olan yerlerden uzak durulmalı, içme kürleri ve deniz banyoları, buruna inhalasyon yapılmalıdır.

Farinks, Farenks (Tr.), Pharynx (İng.), Fâriks, Fârigas (Yun.): “Yutak” Ağız ile larinks arasında yer alan kafatası kemiklerine dayalı bir rezonatördür.Üç bölümden oluşur; **Nazofarinks (geniz)**, burnun hemen arkasındadır . **Orofarinks**, ağzın hemen arkasındadır. **Larengal farinks**, farinksin hemen altında olup, biri arkada özafagusa, diğeri önde trakeaya giden iki açıklığı vardır.

Flageolet (İng.), Flageolett (Alm.): Bkz. Islık sesi.

Fonasyon (Tr.), Phonation (İng.): Soluk verme sırasında akciğçerlerden gelen havanın, ses tellerini titreştirmesiyle ses üretilmesidir.

Fonetik (Tr.), Fonetico, Fonetica (İt.), Phonetik (Yun., Alm.), Phonétique (Fr.), Phonetic (İng.): 1) Bir dilin seslerini, boğumlanma noktalarını, boğumlanma özellikleri bakımından inceleyen dil bilimi koludur. 2) İnsan sesine ait, ses kurallarına sadık.

Foniatri (Tr.), Phoniatics (İng.): Şarkıcı, tiyatrocı, politikacı, avukat ve öğretmen gibi sesini profesyonel amaçla kullanan kişilerin çeşitli ses sorunlarının tespit ve tedavisi amacı ile kurulmuş olan tıbbi uzmanlık alanı ve uzmanlar arası dayanışma gerektiren bir ekip işidir . Bu ekibi gırtlak, ses, burun ve duyma sorunları ile ilgili KBB uzmanı, konuşma ve ses patoloğu (terapist) ile ses eğitimsi oluşturur.

-G-

Genç Dramatik Tenor: Tizleri oldukça güçlüdür ve genellikle genç kahraman rollerine uygundur.

Gesangvoll (Alm.): Bkz. Cantabile.

Gırtlak: Bkz. Larinks.

Gırtlak Veremi: Ses yarığı iltihaplanması, ses renginin kaybolması ve ses kısılması ile baş gösterir. Genellikle akciğer veremi olan kişilerde görülür. Doktor tedavisi gerekir.

Gırtlak Tümörleri: İyi huylu tümörler; nodül, papillom, fibrom, anjiomdur. Ağrı nadirdir, virüs veya sesi zorlamadan kaynaklanabilir. Ses kısıklığı, çok büyük nodüllerde nefes darlığı görülür. Çok büyük ise ameliyatla çıkartılmalı, zararsız ise müdahale olmadan aralıklı takip gerekir. Kanser tümörlerinde erken belirtiler; ses kısıklığı, nefes güçlüğü, yutkunurken takılma hissi ve kulağa doğru vuran ağrı, gırtlakta rahatsızlık hissi, balgam çıkarmada artma, seste ton değişiklikleri, bazen bir gıcık öksürüğüdür . Geç belirtiler ; nefes darlığı, yutma güçlüğü, iştahsızlık, aşırı zayıflama, öksürük, kanlı balgam, boyun lenf bezlerinin büyümesi, şiddetli ağrılardır. Cerrahi tedavi ve şua tedavisi en önemli iki tedavi usulüdür. Gırtlakın cerrahi olarak çıkarıldığı durumlarda hasta ses tellerini de kaybettiğinden, ses rehabilitasyonu yuttuğu havayı yemek borusu vasıtasıyla sese çevirerek konuşur. Bunu beceremeyen hastalara tek tonda ses çıkaran elektronik bir aletle yardım edilir. Şahıs bu aleti çene altına dayar ve aletin çıkardığı sesi ağız içinde harflere çevirip konuşur. Erken teşhis edilen gırtlak kanserinde tedavi oldukça başarılıdır. İki haftayı geçmiş her ses kısıklığı vakası veya yukarıdaki belirtileri gösteren her şahıs hele sigara içiyor ve yaşı 45'in üzerindeyse, muhakkak bir kulak-burun-boğaz doktoruna muayene olmalıdır.

Glissando (İt.): Kaymak, sesi kaydırmak.

Glottis (Yun): “Ses Yarığı” Ses telleri arasındaki havanın girip çıkmasına yarayan açıklıktır. Glottis açıklığı, alınan nefese göre ya da verilecek sesin önceliğine göre daralıp genişler. Soluk alma ve dinlenme pozisyonunda açık konumdadır.

Göğüs Boşluğu: Özellikle kalın seslerde, bir keman gövdesi gibi, sesin kuvvetlendirilmesini sağlar.

Göğüs Sesi, Göğüs Registeri, Alt Register, Chest Register (İng.), Voce Di Petto (İt.): Düşük frekanslı (pes) sesler olup, titreşimleri farinksin altında, göğüste oluşur. Kadın ve erkek seslerinin en pest registeridir.

-H / I / İ-

Hançere: Bkz. Larinks.

Havalı Bitiş: Fonasyon sonunda ses bitmeden glottis açılır ve sesin sona ermesi sırasında nefesin çıkışı duyulur.

Havalı Fonasyon: Ses telleri birbirine yaklaşır, ama tam manasıyla birbirine değmez, bu sebeple ses havalı çıkar.

Helden Tenor, Heroic Tenor (İng.): Bkz. Dramatik tenor.

Inspiration (İng.,Fr.), Inhalation (İng.): Bkz. Enspirasyon.

Intonation (Fr.,İng.), Intonierung (Alm.), Intonazione (İt.): Bkz. Entonasyon

Işık Sesi (Tr.), Flageolet (İng.), Flageolett (Alm.): Aşırı incelikteki kadın seslerinde genellikle do3'ten sonra duyulan ses. Kadın seslerinin beşinci registeridir.

İnterpretasyon (Tr.), Interpretation (Alm., Fr., İng.): Yorum.

-K-

Kafa sesi, Kafa Registeri, Üst Register (Tr.), Head Register (İng.): Ses tellerinin kasılarak gerginliklerinin artması ve kafa içinde bulunan rezonatörlerin titreştirilmesiyle üretilen yüksek frekanslı seslerdir. Erkek ve kadın seslerinin üçüncü registeridir.

Kahraman Bariton: Zalim ve gaddar hükümdar rollerine çok uygundur.

Kanon (Yun., Tr.): İki veya daha çok ses partisinin aynı melodiyle birbirini izlemesi.

Kantat (Tr.), Kantate (Alm.), Cantata (İt., İng.), Cantate (Fr.): Enstrüman eşlikli koro, solo, resitatif, düet partilerini de içeren dinsel veya din dışı vokal eser.

Kantor (Alm.): Bkz. Cantor.

Karışık Ses, , Karışık Register, Orta Register (Tr.), Middle Register, Mixed Voice (İng.): Göğüs ve diğer rezonatörlerin ortaklaşa çıkardıkları seslerdir. Doğru vokal ifadeyi tanımlayan bu seslerde larinks normal pozisyonadadır. Kadın ve erkek seslerinin ikinci rejistiridir.

Kastrat (Tr., Alm.), Castrato (İt.), Castrat (Fr.): Soprano ve kontralto seslerini kaybetmemeleri için ergenliklerine erişmeden hadım edilmiş olan erkek şarkıcılara verilen ad.

Koloratür (Tr.), Koloratur (Alm.), Coloratura (İt.): İtalyanca anlamı “renklemek” olan, sesin her türlü süslenmesi.

Koloratür Mezzo Soprano: Koyu ses rengine sahip olmak ile birlikte koloratür sopranonun tizlerine kadar ulaşabilme yeteneği gösterirler.

Koloratür Soprano (Tr.): Sese ait süslemelerin her türlüünü yapabilen kıvrak yapıda ince kadın sesi.

Kompozitör (Tr.), Komponist (Alm.), Compositeur (Fr.), Composer (İng.), Compositore (İt.): Besteci.

Konka (Tr.), Conchae Nasaes (Lat.): Burnun içinde, her iki tarafta üçer adet bulunan yapılardır. Bunlar, burun içinden geçen havayı ısıtır ve nemlendirirler.

Konson (Tr.), Konsonant (Alm.), Consonne (Fr.), Consonante (İt.), Consonant (İng.): Sessiz harf.

Kontralto (Tr.), Alto (İt.), Altstimme (Alm.), Contralto (Fr., İt., İng.): 1) En kalın kadın sesidir, az bulunur. Pestlerde erkek sesine benzer ve eğitimi çok zordur. “Alto” da denir. 2) Alto ses aralığındaki kastrato’lar için kullanılan terimdir.

Koral (Tr.), Choral (Alm., Fr., İng.): Koro ya da vokal konser müziğiyle ilgili.

Kord Vokal (Tr.): Bkz. Ses Telleri

Korepetitör (Tr.), Korrepetitor (Alm.), Corrépétiteur (Fr.): Latince’de “birlikte tekrarlayan” anlamına gelir. Operada piyano eşliğinde solistlere partilerini çalıştıran kişi, koro şefi.

Koro (Tr.), Chorus, Choir (İng.), Chorus (Lat.), Chor (Alm.), Choeur (Fr.), Coro (İt.): Çoksesli bir müzik parçasının bir grup tarafından hep bir ağızdan söylenmesi. Başlı başına çocuk, kadın ve erkeklerden oluşur. Bazen de karışıktır.

-L-

Lament (İng.), Lamento (İt.): Bkz. Ağıt.

Laranjit: Belirtileri öksürük, yanma, boğaz gıdıklanması, nezle, nefes almada güçlüktür. İlk belirtiler ortaya çıkmaya başladığında sesin zorlanmasından kaçınılmalı, ve sıcak sıvı alınmalıdır. İlerlerse ses kaybına yol açacağından doktor tedavisi gerekir.

Larinks , Larenks (Tr.) Larynx (İng.), Lâriks, Lârigas (Yun.): “Gırtlak”, “Hançere” Nefes borusunun üst kısmında yer alan, içinde ses tellerinin bulunduğu, ses çıkarmaya yarayan organdır. Başlıca kıkırdakları; **Tiroid kıkırdak –kalkansı kıkırdak- (cartilago thyreoidea)**, ön kısmı köşeli ve üst uçları dışa doğru çıkıntılı olduğu için “**Adem Elması**” da denilmektedir. Bu kıkırdağın yüzeyinin arka düşey kenarları boyunca aşağı ve yukarıya doğru uzanan boynuz biçiminde çıkıntıları vardır. Aşağı boynuzların uçları krikoidin yan eklem yüzeylerine oturur. **Krikoid kıkırdak –halkamsı kıkırdak- (cartilago cricoidea)**, arkaya doğru uzanan kıvrımıyla bir yüzüğe benzer. **Aritenoid kıkırdak –ibriksi kıkırdak- (cartilago arytenoidea)**, arkada krikoid kıkırdağının yüzeyinin üst kenarına otururlar. Dönme hareketleri yapan bir eklemlerle bağlantı halindedirler.

Legger Soprano (Tr.), Soprano Leggiero (İt.): Oldukça hareketli ve kıvrak yapıdaki soprano.

Legger Tenor (Tr.), Tenore Leggiero (İt.): Legger soprano gibi oldukça hareketli ve kıvrak yapıdaki tenor.

Libretto (İt.): Opera metni., opera kitabı. Eskiden bu gibi eserler başlıca şair ve yazarlar tarafından yazılırdı. Sonraları büyük yazarların piyes ve romanları da opera metni olarak düzenlenip bestelendi.

Lied (Alm.): Kısa bir şiir üzerine bestelenmiş, genellikle piyano eşlikli söylenen şarkı. Özel tarzlarda yazılmış olanları olduğu gibi marş, dans ve halk liedleri vardır.

Lirica (İt.): Piyano ya da başka çalgı eşlikli lied tarzı şarkılar.

Lirik (Tr.), Lyric (İng.), Lirico (İt.): Şarkı sözü, bestelenmek için yazılan şiir.

Lirik Bariton: Dramatik baritondan daha hareketlidir.

Lirik Kavalye Bariton: Çekici ve güçlü sahne varlığı ile, lirikten daha yoğun, ağır bir sestir.

Lirik Koloratür Soprano: Saf, temiz ama neşeli karakterleri sergiler. Bu tür sesler tiz notaları ve kıvrak pasajları kolaylıkla seslendirebilme yeteneği gösterirler.

Lirik Mezzo Soprano: Orta tonlarda zengin, tizlerde yoğunluk sergiler.

Lirik Soprano: Güçlü ama bir o kadar yumuşak seslendirme becerisine sahip sempatik ve sürekli acı çeken duygusal yapıdaki kadın karakterlerini sergiler.

Lirik Tenor: Tizleri oldukça parlak tenor.

Lullaby (İng.): Bkz. Ninni.

-M-

Madrigal (Tr.), Madrigale (İt.): İtalya'da 16. yy.da zirveye çıkan, 19. ve 20. yy.larda özel şarkı gruplarınca sürdürülen, günümüzde de bestelenen din dışı, yumuşak ve zarif, kısa, iki ya da daha çok sesli terzdaki lirik-pastorral şarkı formu.

Marş (Tr.), Marche (Fr.), Marsch (Alm.), Marcia (İt.), March (İng.): Marş eski asker şarkıları ve trampetlerinin ahenkli ölçülü müziğinden doğmuştur. Marşların; geçit marşı, hücum marşı, bayram marşı gibi çeşitleri vardır.

Maske (Tr.), Mask (İng.): Kafadaki rezonans boşluklarının tam kullanılmasıdır.

Mes (Tr., Alm.), Messa (İt.), Missa (Lat.), Messe (Fr.), Mess (İng.) : Katolik kiliselerinde ekmek ve şarap takdim edilerek yapılan ayin müziği.

Messa Di Voce (İt.): Bel Canto stilinde hafif (pianissimo) sesin giderek güçlenip yükselmesi (fortissimo), sonra tekrar eski haline dönmesi.

Mezza Voce (İt.): Yarım sesle söylemeyi ifade eder.

Mezzo Kontralto : Kontralto tınlı, mezzo soprano kadar tizlere çıkabilen kadın sesi.

Mezzo Soprano : Orta kalınlıktaki kadın sesidir. Lirik, dramatik veya koloratür karakterinde olabilirler.

Mixed Voice (İng.): Bkz. Karışık ses.

Mizmar (Arp.): Bkz. Glottis

Motet (Tr., Fr., İng.), Mottetto (İt.), Motette (Alm.), Motetus (Lat.): Latince sözlü, çalgılı ya da çalgısız söylenen ve İncil'i anlatan dini vokal müzik türü.

Mutasyon (Ergenlik): Mutasyon dönemi, **premutasyon** (ergenlik öncesi: 9-12 yaşları arasındaki gelişim sürecini içeren evre), **mutasyon** (ergenlik: 12-15 yaşları arasındaki gelişim sürecini içeren evre) ve **post mutasyon** (ergenlik sonrası: 14-15 yaşlarından başlayarak 18 yaşında sona eren evre), olmak üzere üç evreden oluşur. Bu dönemde vücut fizyolojisinde meydana gelen değişimlerin ve gelişmelerin yanı sıra özellikle erkek çocuklarının seslerinde önemli bir değişim olur. Ses üretme organı olan larinksin boyundaki inişine bağlı olarak gırtlığa ait tüpün genişlemesi ve derinleşmesi sonucunda ses telleri yaklaşık 4-8 mm uzar ve ses pestleşir.

-N-

Napoliten (Tr.), Napolitana (İt.): Güney İtalya'ya özgü, genellikle sözleri minör tonda, nakaratı majör tondaki popüler şarkılara verilen ad.

Nasal Cavity, Nasal Fossa (İng.), Cavum Nasi (Lat.): Bkz. Burun boşluğu.

Nasal Concha (İng.): Bkz. Konka.

Nazal (Tr.), : Burunla ilgili, burundan çıkan, burundan gelen.

Nezle: Belirtileri burun akıntısı, burunda yanma ve kaşıntı, hapşırma, gözlerde sulanma, geniz akıntısıdır. Ses dinlendirilmeli, soğuktan korunmalı ve bol C vitamini alınmalıdır.

Ninni (Tr.), Nana (İsp.), Ninnananna (İt.), Berceuse (Fr.), Lullaby (İng.), Wiegenlied (Alm.): Genel karakteristiği üç zamanlı ve dinlendirici yapıda, ağır, monoton ezgi.

-O-

Opera (Tr., Fr., İng., İt.), Oper (Alm.): Bir tiyatro metni gibi yazılmış libretto üzerine, sahnede oynanmak üzere, bir veya daha çok perde olarak, genellikle enstrümantal bir girişten sonra konunun, resitatif, arya, şarkı, düet, trio, koro gibi çalgı eşlikli vokal kısımlarla anlatıldığı eser. Opera, tüm güzel sanatların, müzik, bale ve dekor nedeniyle de mimarının ve resmin bir birleşimidir.

Opera Seria (İt.): Ciddi konulu opera.

Opera Buffa (İt.), Opera Comique (Fr.): Komik opera.

Operet (Tr.), Operette (Alm., It.), Opérette (Fr.), Operetta (İng.,İt.): Komik konulu, konuşmalı, diyaloglu, şarkılı ve danslı hafif opera.

Oratoryo (Tr.), Oratorio (Fr., İng., İt.): Çeşitli konuları içeren düzenli eserlerin koro ve orkestra için bestelenmiş şekli. Oratoryonun konularının genelini dini eserler oluşturur. Eski müzik sanatının en önemli kollarından biridir. Operanın doğmasında önemli rol oynamış, sonraları yerini tamamıyla bu sanata bırakmıştır. Oratoryo solo parçaları koro ve orkestrayla orijinal bir etki yaratır.

Oratoryo Kontraltosu: Adından da anlaşılacağı üzere daha çok oratoryolarda kullanılır.

Orta Register: Bkz. Karışık ses.

Ortotonist : Ses bozukluklarını düzeltmekle görevli uzman doktor.

-P -

Palate (İng.): Bkz. Damak.

Phonation (İng.): Bkz. Fonasyon.

Phonétique (Fr.), Phonetic (İng.): Bkz. Fonetik.

Plika Vocalis (Lat.): Bkz. Ses telleri.

Plica Ventricularis (Lat.): Bkz. Yalancı ses telleri.

Portamento Di Voce (İt.): Sesi taşıyarak.

Postür (Tr.), Posture (İng.): Latince “ponere” kelimesinden gelen “koymak, yerleştirmek” anlamında, ayakta dengeli bir vücut simetriğidir. Güzel ses oluşturma aşamasında postür çok önemlidir. Yanlış bir postür gırtlığı ve diyaframı zorlamak için yeterlidir.

Prima Donna (İt.): Birinci bayan. Operalarda birinci partiyi söyleyen solistler için bu terim kullanılır.

Primo Uomo (İt.): Baş tenor için kullanılan terim.

Profondo Bas : Güven telkin eden, zeka ve duyarlılık dolu yardımcı rollerde yer bulur. Zengin orta tonları, derin ve duygulu renkte ses yapısı vardır.

Prozodi (Tr.), Pros-ode (Yun.): Vokal müzikte, ses (nota) ile sözlerin uyumu.

Psalm (Alm., İng.): Hıristiyan kiliselerinin bir çeşit solo vokal parçası. Hıristiyan dininin her mezhebinde değişik şekillerde bestelenir ve söylenir.

-Q / R-

Quartett (Alm.), Quartetto (İt.), Quatuor (Fr.), Quartet (İng.): Bkz. Dörtlü.

Quintett (Alm.), Quintette, Quintor (Fr.), Quintet (İng.), Quintetto (İt.): Bkz. Beşli.

Reflü: Normalde sindirim sistemindeki gıdaların hareket yönü ağızdan yemek borusuna, oradan da mideye ve sonrasında barsaklara doğrudur. Reflü, mide içeriğinin herhangi bir zorlama olmaksızın geriye doğru, yani yemek borusuna kaçışına verilen isimdir. Belirtileri, mideden göğse yükselen yanma, ekşime, ağza acı-ekşi su veya yiyeceklerin gelmesi, ses kısıklığı, farenjit ve larenjit olması veya öksürüktür. Hastalığın oluşumunda pek çok sebep bulunabilir. Bazen mide ile yemek borusu arasında kapak görevi yapan kaslar herhangi bir neden olmaksızın gevşeyip açılabilir. Sonrasında da mide içeriğinin yemek borusuna kaçmasına bağlı olarak şikayetler meydana gelir. Kimi zaman da gelişmiş olan bir mide fitiği, kapağın çalışmasına engel olur. Tedavi edilmezse, mide asitinin yanlış bir ortama doğru geçişi ile oradaki hücreler tahrip olur.

Register (Alm., İng.), Registre (Fr.): “Uzam” , “Ses Bölgesi” Ses tellerinin belirli pozisyonları ile elde edilebilen ton dizileri.

Repertuvar (Tr.), Répertoire (Fr.), Repertory (İng.): Bir ses sanatçısının çalışmış olduğu eserlerin tümü.

Requiem (Lat.): Katolik kilisesinde ölü ruhların huzura kavuşması amacıyla bestelenen, ağıt benzeri duaları içeren dinsel müziktir.

Resitatif, Recitatif (Tr.), Récitatif: (Fr.), Recitativo (İt.), Recitative (İng.), Rezitativ (Alm.): Opera eserlerinde tek melodi üzerine yazılmış, konuşur gibi söylenen bir tür vokal şekli.

Romanesca (İt.): Roma melodisi. On yedinci Yüzyılın vokal ve çalgısal müziğinde kullanılan bir tür tekrarlı bas melodisi.

Romans (Tr.), Romance (Fr.,İng.,İsp.): Romantik karakterde bir tür kısa vokal şekli, on sekizinci yüzyıldan sonra çalgısal müzik türü olarak da kullanılmıştır.

Respirasyon (Tr.), Respiration (Fr., İng.), Respirazione (İt.): Soluk alma eylemi, solunum, teneffüs. Solunumun temel işlevi, organizmanın oksijen gereksinimini karşılamak ve **ses üretimi (fonasyon)** için gerekli enerjiyi sağlamaktır.

Rezonans (Tr.), Resonance (İng.), Résonance (Fr.), Resonanz (Alm.), Risonanza (İt.), Resonantia (Lat.): “Tını”,”Ses Gürlüğü”, “Yankılanma” Ses telleri tarafından üretilmiş olan değersiz sesin gırtlak, ağız ve burun boşluklarında kazandığı, kişiye özgü ses kalitesidir.

Rezonatörler (Rezonans Boşlukları): Ses tellerinde oluşan renksiz, cılız sesin büyüyerek ve zenginleşerek kaliteli ve güzel bir sese dönüşmesini sağlayan kemikler arasındaki boşluklardır. Bunlar aşağıdan yukarıya doğru; göğüs boşluğu, gırtlak, yutak, ağız ve burun boşlukları ve kafatası içindeki sinüslerdir.

Rezonatör: Yankı aygıtıdır. Ses tellerinin oluşturduğu renksiz ve volümsüz sesi zenginleştirip, güçlendirme görevini üstlenmiştir. Rezonatörler, trakea, göğüs boşluğu, larinks (gırtlak), farinks (yutak), ağız boşluğu, damak, burun ve sinüs boşluklarıdır.

-S-

Sahne Kontraltosu: Renkli, kuvvetli ve dramatik etkiye sahip karakter rollerinde yer alır.

Sert Bitiş: Glottisin ani kapanması sonucunda tonda kırılma olması.

Septett (Alm.): Bkz. Yedili.

Serenat (Tr.), Serenata, Serenada (İt.): Operadan kısa, kantattan uzun süreli, çoğunlukla sahnede ya da geceleri açıkta seslendirilen saygı amaçlı müzik.

Sert Damak (Tr.), Hard Palate (İng.) : Ağzımızın ön üst bölgesidir. Bir nevi ağzımızın tavanını oluşturur. Göğüs sesi çıkarma esnasında ses dalgaları sert damağa çarpar ve ağız yoluyla dışarı çıkar.

Sert Fonasyon: Glottis fonasyona başlamadan önce kapanır, subglottik hava akımı daha da kuvvetlenir ve ton ses tellerinin yeniden açılması sırasında çıkar. Buna glottik çarpma denir.

Ses Jeneratörü: Titreşim aygıtı, larinks, verici. Akciğerlerden gelen havanın basıncı ile ses tellerinin titreştirilmesi sonucunda sesin üretilmesini sağlar.

Ses Telleri, Ses Dudakları, Ses Kıvrımları, Kord Vokal, Vokal Kord, Vokal Pli (Tr.), Chord Vocal, Vocal Chords, Vocal Folds (İng.), Plika Vocaliș (Lat.): Larinksin bir parçasıdır. Akciğerlerden gelen hava ses tellerini titreştirerek sesin oluşmasını sağlar.

Ses Teli Kanseri: Larengoskop ile bakıldığında ses tellerinden birinin üzerinde, az ya da çok yayılmış tomurcuk şeklinde bir ur görülür. Tiroid kıkırdağın kesilerek hasta ses telinin çıkarılması gerekir.

Sesi Çevirmek: Sesi incelik veya kalınlığına göre doğru registerde söyleyebilmek için gerekli ses organlarının pozisyonunu değiştirmek. Farklı ses renklerinde geçiş notaları da farklı olur.

Sesi Forse Etmek: Sesi çok fazla zorlamak, itelemek, desteksiz ve kuvvetli söylemek.

Sesi Marke Etmek: Koro çalışmaları yada da bireysel çalışmalarda, özellikle konser veya gösteri öncesi provalarda, sesin fazla yorulmaması amacıyla kullanılan yarım sesle söyleme tekniği.

Sesi Maskeye Oturtmak: Kafadaki rezonans boşluklarının tam kullanılması ile önde söylemek.

Sextett (Alm.): Bkz Altılı.

Sıkıştırılmış (forse) fonasyon: Larinksin yukarı çıkması ile epiglottis larinks girişini kapatır ve ses telleri tümüyle sıkışır. Bu şekilde çıkan ses sert ve detone tınlardır.

Sinüs Boşlukları: Kafatasının daha çok ön bölümüne yerleşmiş, içi hava dolu kemik boşluklarıdır. Kafa sesi daha çok bu bölgelerde tınlardır. En büyüğü “**maksilar sinüs**”tür ve gözlerle damak arasına yerleşmiştir. Alında “**frontal sinüs**”, gözlerin iç kısmında “**etmoid sinüsler**”, kafatasının derinlerinde, yani burnun arka-üst kısmında “**sfenoid sinüs**” vardır.

Sinüs ve Burun Tümörleri: Baş ağrısı ile belirti verir. Doktor tedavisi gerekir.

Sinüzit: Sinüslerde iltihap, baş ağrısı, yorgunluk, göz sinirlerinde bozukluk, burunda tıkanıklık ile belirti verir. Tedavi edilmezse menenjit, mide, bağırsak, böbrek iltihabı ve romatizmaya yol açabilir. Bu sebeple doktor tedavisi şarttır.

Song (İng.): Bkz. Şan.

Sotto Voce (İt.): Hafif sesle.

Soprano (İt.): İnce kadın sesi, çocuk sesi.

Spinto Tenor, Spinto Soprano: “Zorlanmış”, “yoğun”, “gergin” anlamlarına gelen, aşırı duygulu, lirik anlatımlı, dramatik opera partilerinde gerekli, güçlü, tiz ses.

Stonare (İt.): Bkz. Detone olmak.

Subret Soprano: İyi anlatım becerisine sahip, orta registerde güçlü, işveli, bekar kadın karakterlerini seslendirmeye uygun ses.

Supraglotik Bölge: Larinksin içinde ariepiglotik plikalardan başlayıp yalancı ses tellerine kadar uzanır.

Subglotik Bölge : Ses tellerinin altından başlayıp, krikoid kıkırdağın alt kenarına kadar ulaşır. Gırtlak boşluğu olarak adlandırılan bu bölgede şarkı ve konuşma sesinin tını değişiklikleri oluşur.

Süper Kafa Sesi: Kafa sesi ile ıslık sesi arasındadır. Erkeklerde çok nadir rastlanır. Kadın seslerinin dördüncü registeridir.

-Ş-

Şan (Tr.), Chant (Fr.): 1) Şarkı, ezgi. 2) Vokal seslendiriş.

Şantör (Tr.), Chanteur (Fr.): Erkek şarkıcı.

Şantöz (Tr.), Chanteuse (Fr.): Kadın şarkıcı.

Şarkı (Tr.), Gesang, Lied (Alm.), Chanson (Fr.), Song (İng.), Canzone (İt.):

Genellikle kısa bir şiir üzerine kurulu melodisi olan, anonim halk şarkıları tarzında olduğu gibi beste sonucu da ortaya konulabilen, insan sesi için yazılmış sözlü müzik eseri.

-T-

Tenor (Alm.,İng.): Latince’de tutmak anlamında “tenere” kelimesinden gelir. En ince erkek sesidir. Müzikli sahne eserlerinde tenor sesi genellikle birinci partiyi seslendirir. Operalarda erkek ses yıldızlarına aynı ad verilir.

Tessitura (İt.): “Ses genişliği” Sesin ulaşabildiği en düşük frekans ile en yüksek frekans arasındaki alan.

Timbre (Fr.): “Ses rengi” İnsan sesinin karakterini belirler. Başlangıçta ses telleri tarafından üretilmiş olan ses, rezonans bölgelerinin desteğiyle karakter kazanır.

Toraks (Yun.): “Göğüs” Boyun ile diyafram arasında kalan ve göğüs sesi çıkarırken tınlayan bölgedir.

Trakea (Yun.): “Soluk Borusu” Larinksin altında yer alır. Sesin oluşumu sırasında akciğerlerden gelen hava trakeadan geçerek larinkste sese dönüşür.

Tremolo (İt.): Yüksek frekanslı vibrato.

Tril (Tr.), Trillo (İt.): Bir nota ile onun tam ses ya da yarım ses üstündeki notanın az veya çok çabuk hızda ve birbiri ardına söylenmesi.

Trio (İt.): Bkz. Üçlü.

Troubadours (Fr.), Trovador (İsp.), Travatore (İt.), Trubadur (Tr.): Ortaçağda Onbirinci ve Ondördüncü Yüzyıllar arasında Fransa’da yaşamış gezgin şarkıcılar. Trubadur’lar “jongleur” denilen çalgıcıların eşliğinde dolaşırlardı. Özellikle epik şarkılar (chansons d’histoire), pastoureller, (jeux-parties) denilen savaş şarkıları, “estampies, danses royales” gibi dans şarkıları, balladlar, rondolar söylerlerdi. İspanya ve güney Fransa’dakiler daha çok Arapların etkisinde kalmışlardır. Söyledikleri şarkılarda oryantal bir etki görülür.

Trouvéres (Fr.), Truver (Tr.): Trubadurlardan 500 yıl sonra, 12.yy. sonundan 14. yy.'a kadar yine Fransa'da, ancak kuzey ve orta bölgelerde, bu kez eski Fransızca ile aynı Trubadur şarkı formlarını geliştirerek söyleyen, genellikle yardımcı çalgıcı (Ménestrel) kullanmayan gezgin saz şairleri.

-U / Ü-

Unison (İng.): Tek sesli. Tüm seslerin ezgiyi aynı seslerde veya oktavlı aralıklarla duyurması.

Uvertür (Tr.), Ouverture (Fr.): Müzikli sahne eserlerinin başında çalınan çalgılı açış kısmı. Uvertürler orkestraya uygulanınca senfoni ve süit gibi müzik eserlerinin doğuşunda önemli gerekçe olmuşlardır.

Uvula (İng.), Uvula Palatina (Lat.): Küçük dil.

Üçlü (Tr.), Trio (İt.): Üç ses ya da üç çalgı için yapılmış müzik.

-V-

Ventriküler Pli: Bkz. Yalancı ses telleri.

Vibrato (İt.): “Salınım” Sesin saniyede 5-8 kez ton (perde) ve yüksekliğinin değişimi. Daha duygulu ve güzel anlatım amacıyla, sesin çok hafif ancak düzenli, çok sık ve hızlı titreştirilmesiyle oluşan çok az frekans farklılıkları nedeniyle çıkan ses.

Vibrasyon (Tr.), Vibration (Fr., İng.): Titreşim.

Vokal (Fr.), Vocal (İng.): İnsan sesine ait.

Vokal (Tr., Alm.), Vowel (İng.), Vocale (İt.), Voyelle (Fr): Sesli harf.

Vokaliz (Tr.), Vocalise (Fr.), Vokalise (Alm.), Vocalize (İng.), Vocalizzo (İt.): Bir müziğin sözlerini ya da notalarını okumadan yalnızca sesli harflerle söylenen tarzdaki müzik türü.

Vokalist (Tr.) , Vocalist (İng.) : Vokal yapan, şarkıcı. Günümüzde bu terim daha çok caz şarkıcıları ya da bir şarkıcıya sesle eşlik edenler için kullanılmaktadır.

Voce (İt.): Ses.

Voce Di Petto (İt.): Bkz. Göğüs sesi.

Voice Box (İng.): Bkz. Larinks.

Vokal Müzik (Tr.), Vocal Music (İng.): İnsan sesi için müzik.

Vokal Kord , Vocal Pli (Tr.), Vocal Chords, Vocal Folds (İng.): Bkz. Ses telleri.

Volüm (Tr.), Volume (Fr., İng., İt.): Ses dolgunluğu, genişliği, gücü.

-W/ Y-

Wiegenlied (Alm.): Bkz. Ninni.

Yalancı Ses Telleri, Ventriküler Pli (Tr.), Plica Ventricularis (Lat.): Ses tellerinin üst kısmında bulunan kıvrımlardır. Bunlar ses telleri kadar belirgin değildir.

Yedili (Tr.), Septett (Alm.): 7 ses için yazılmış müzik parçası. 7 farklı müzik aleti için olduğu gibi, 7 insan sesi için de olabilir.

Yumuşak Bitiş: Subglottik basıncın yavaş yavaş azalması ile tonun sona ermesi.

Yumuşak Damak (Tr.), Soft Palate (İng.): Sert damağın hemen arkasındadır. Kafa sesi çıkarırken ses telleri tarafından üretilen ses dalgaları yumuşak damağın arkasından geçerek kafanın içinde tınlar. Aynı zamanda artikülasyonu sağlayan organlardan biridir.

Yumuşak fonasyon: Ses tellerinin yavaşça oluşan abdüksiyonu (birbirinden uzaklaşması) sonucu, önce glottiste elips şeklinde bir yarık meydana gelir ve hava basıncının gittikçe artması sonucunda periyodik olarak artan ses titreşimleri oluşur. Bu tür fonasyon, konuşurken ve şarkı söylerken her zaman tercih edilmelidir.

Yüksek Dramatik Soprano: Pest tonlarda mezzo özelliği, tiz tonlarda lirik özellik gösterir. Bu tip sesler, daha çok tanrıça, kraliçe ya da hükümdar karakterlerini seslendirirler. Koloratür mezzo soprano ile hemen hemen aynı özellikleri gösterir.

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

SAYI : B.30.2.ABÜ.0.70.00.00/100- 10
KONU : Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar
Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi

09.01/2008

09.01.08* 0131

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İLGİ: 17.12.2007 tarih ve B.30.2.DEÜ.0.70.72.01/504-08009 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği yüksek lisans programı öğrencisi Seda ERDOĞAN'ın "Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için Üniversitemizin ilgili birimlerinde ölçek uygulaması Üniversitemizce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla.

Prof. Dr. Mahir ULUSOY
Rektör V.

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)

SAYI : B.30.2.GÜN.0.70.72.54/451 - 1674
KONU :

31 Ocak 2008
...../2007

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İLGİ : a) 17/12/2007 tarih ve B.30.2.DEÜ.0.70.00.01/504-3009 sayılı yazınız.
b) Üniversitemiz Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığının, 22/01/2008 tarih ve B.30.2.GÜN.0.36.00.00/23.40-271 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği yüksek lisans programı öğrencisi Seda ERDOĞAN'ın, ilgi (a) yazı ile bildirilen "Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu anketi Üniversitemiz Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerine uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Tülin OYGÜR
Rektör Yardımcısı

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SAYI : B.30.2.ADÜ.0.00.00.00/ 526-
KONU : Seda ERDOĞAN'ın Tez Çalışması

15.01.00* 00224

AYDIN

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: 17.12.2007 tarih ve B.30.2.DEÜ.0.70.72.01/504-03009 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Seda ERDOĞAN'ın, **Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi** konulu tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde ölçek uygulaması yapılmasında Rektörlüğümüzce bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Şükrü BOYLU
Rektör

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

Sayı :B.30.2.PAÜ.0.70.00.00(040.1)-0043-130

08/01/2008

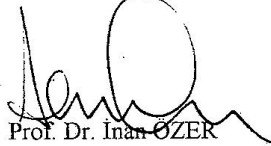
Konu :Anket İzni.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi :17.12.2007 tarih ve 3009 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi Seda ERDOĞAN'ın "Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığında uygulaması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. İnan ÖZER
Rektör a.
Rektör yardımcısı

1.Ü.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı

Sayı :B.30.2.MĞÜ.0.70.72.00/500 - 250
 Konu :Anket Çalışması

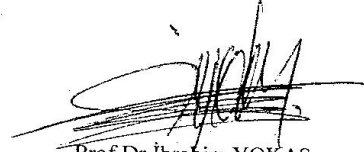
04.02.08 00771

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İLGİ: 17/12/2007 tarih ve B.30.2.DEÜ.0.70.72.01-504-03009 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Eğitim Programı öğrencisi Seda ERDOĞAN'nın "Ses Eğitiminde Terminoloji ve Temel Kavramlar Bazında Öğrenci Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili ölçek uygulayabilmesi için hazırlamış olduğu anket formunu Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde uygulama isteği uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

 Prof.Dr.İbrahim YOKAŞ
 Rektör Vekili